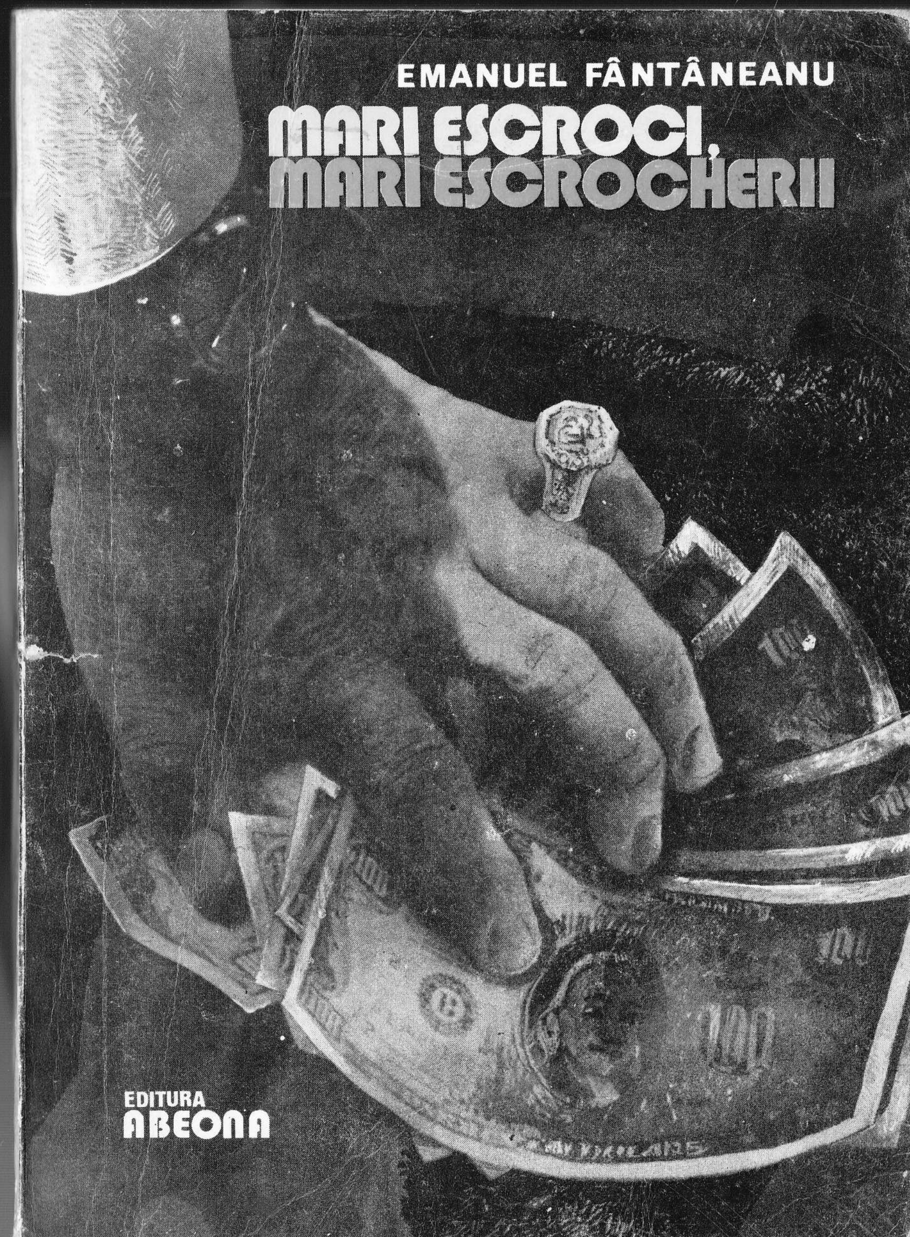

EMANUEL FÂNTÂNEANU
MARI ESCROCI,
MARI ESCROCHERII
EDITURA
ABEONA

NEMURITORUL

Timp de şapte ani, contele Cagliostro a stupefiat elita societăţii europene. Curţile regale se minunau de magicile sale elixiruri, capabile să lecuiască tot soiul de boli incurabile. Miniştrii ţarului Rusiei făceau coadă, cerîndu-i să le vindece rudele. Savanţii erau fascinaţi cînd îl vedeau producînd aur şi pietre preţioase din metale simple. Autorităţile religioase se lăsau cuprinse de pioşenie şi extaz cînd contele pretindea că stătea de vorbă cu Moise şi Solomon. La Londra, Paris şi Strasbourg toată lumea era uluită de modul său de viaţă. Istoria miracolelor pe care le săvîrşea se răspîndi pînă departe spre toate colţurile lumii... moderne. Un stat baltic i-a oferit chiar tronul...

Într-o zi, agenţi ai poliţiei îl arestară sub acuzaţia de crimă. N-o săvîrşise el. Va fi absolvit. A fost însă momentul marii prăbuşiri. Cu acel prilej, aveau să afle sus-puşii vremii, că cel pe care-l adulau nu era decît un impostor.

Fascinantul conte Cagliostro era, în realitate, un umil sicilian, Giuseppe Balsamo, născut pe o străduţă mizeră din Palermo, în 1743. Cînd a mai crescut ceva, dorind să părăsească insula şi nedispunînd de fondurile necesare, a furat banii unchiului său şi pe aceia din cutia milei din biserica vecină. După ce a străbătut malurile Mediteranei, a trăit un timp în Egipt, dar cum viaţa orientală nu

i-a prea priit, s-a instalat la Roma, unde s-a specializat în fabricarea de creme cosmetice şi afrodisiace, a copiat tablouri şi a contrafăcut bilete de bancă şi testamente.

În cetatea Eternă, tînărul Giuseppe a întîlnit-o pe Lorenza Feliciani, o frumuseţe de 15 ani, ieşită din cartierele sărace, cu care se va căsători. Lorenza va deveni în scurt timp momeala care atrăgea victimele bogate în ghearele lui Balsamo. Ea va fi aceea care îl va urca pe culmi. Dar şi care îl va pierde.

Roma devenise prea riscantă pentru cuplul care trăia de pe urma unor treburi necurate, aşa că cei doi şarlatani îşi făcură bagajele şi, timp de zece ani, au tot peregrinat prin Europa meridională şi Africa de Nord, înainte de a se stabili la Londra, în 1777.

Pe malul Tamisei debarcă o pereche plină de importanţă: contele Alessandro di Cagliostro şi contesa Serafina!

Nu le-a fost deloc greu celor doi să-şi facă loc spre elegantele saloane ale epocii, cu aerul lor de mari aristocraţi, contele relatînd şi o fantastică poveste despre răpirea contesei dintr-un harem. Dar nu numai fascinaţia istorisirii cu haremuri zăbrelite, eunuci şi cadîne bine păzite a impresionat, ci şi bogăţia lor. Cînd unii se minunau de unde provenea marea lor avere, se găsea întotdeauna cineva care să murmure că acest conte avea puterea de a schimba metalul în aur.

Adevărul era, însă, mult mai simplu: cei doi sosiseră la Londra cu un capital de 3 000 de livre, produsul escrocheriilor lor mediteraneene. În acea epocă, francmasoneria, foarte la modă în Europa, primea toate personajele mai influente în lojile sale secrete. Balsamo a întrezărit imediat o posibilitate de a-şi pune în valoare talentele de escroc, înscriindu-se imediat şi urcînd cu repeziciune

treptele ierarhiei pînă la a deveni Mare Maestru al lojei sale, ceea ce îi deschise multe porţi în Europa. La Paris a inventat „ritul egiptean", un nou ordin masonic, devenind Marele Cofta al lui, ceea ce i-a permis să colecteze importantele sume provenite din drepturile de înscriere. Dar „contele" Cagliostro nu putea să-şi lase nevasta în afara afacerilor. Masoneria constituia o sursă importantă de venituri dacă ştiai să o exploatezi. Aşadar, cu toate că aceasta era rezervată numai bărbaţilor, Cagliostro a deschis o lojă feminină, a cărei Regină din Saba deveni Lorenza.

Toţi oamenii importanţi ai Parisului se precipitară să-şi depună adeziunile, înşelaţi de promisiunea că vor învăţa anumite secrete. La rîndul ei, „Regina din Saba" le mărturisea duceselor că, deşi părea de 30 de ani — vîrsta sa reală —, ea ar avea 60. Acest veritabil miracol l-a realizat doar cu cinci picături dintr-o poţiune magică a soţului, cinci picături suficiente pentru a conserva tinereţea. Doamnele, impresionate de decor şi de înfăţişarea Lorenzei, promiteau păstrarea secretului şi plăteau sume astronomice pe elixirul vîndut de conte.

Renumele lui Balsamo crescu întruna. Guvernele numeroaselor ţări îl chemau, fiind dornice să-l vadă în carne şi oase pe omul cu puteri magice. Nobilii statului independent Curlanda, aflat în apropierea Balticii, i-au propus chiar coroana. Înţelept, Cagliostro a refuzat. La Moscova, unul dintre miniştri ţarului i-a cerut să-i vindece fratele nebun. Contele a acceptat să vadă pacientul. I-a fost adus cu mîinile şi picioarele legate. La ordinele sale a fost dezlegat. Acesta însă tăbărî asupra lui ameninţîndu-l că-l omoară. Contele l-a respins şi a poruncit să fie aruncat într-un rîu îngheţat. În mod miraculos, omul a ieşit sănătos şi i-a cerut scuze. Entuziasmul a fost general. Adevărata celebritate a cucerit-o însă Alessandro, conte di Cagliostro, curînd după instalarea sa la Strasbourg. Incredibilei şi,

totuşi, crezutei poveşti cu răpirea Serafinei dintr-un harem, Contele i-a adăugat o alta, şi mai şi: spunea peste tot că se născuse înainte de Potop, că a fost crescut de Socrate, că a vorbit cu Moise, cu Solomon şi cu împăraţii romani şi că a băut vin la nunta din Cana, în Galileea. Îşi data corespondenţa, de altfel, cu 550 ani înainte de Hristos!

Continuă să distribuie poţiuni bolnavilor pe care doctorii de profesie îi părăsiseră. Guvernul francez a constituit o comisie care să cerceteze medicamentele. Aceasta a declarat că unele dintre ele erau eficace, fără însă alte lămuriri. Afacerile puteau continua, aşadar...

Uşile mai marilor vremii se deschideau tot mai larg. Ca şi băierile pungilor. Printre potentaţi se va afla şi arhiepiscopul oraşului, prinţul cardinal Louis de Rohan. Într-o zi, acesta i-a trimis contelui un mesager prin care îi cerea să se prezinte de îndată la palat. Mesagerul s-a înapoiat singur aducînd, totuşi, o misivă în care se scria: „Dacă prinţul este bolnav, să vină să mă vadă şi-l voi vindeca. Dacă nu este bolnav, n-are nevoie de mine, cum nu am nici eu de el".

O asemenea obrăznicie era nemaiîntîlnită.

După ce s-a calmat, Rohan, inteligent, confecţionîndu-şi o stare fizică proastă, s-a dus la acel „doctor" despre care se vorbea atît de mult. Se pare că discuţia dintre cei doi a fost extrem de favorabilă pentru Cagliostro, din moment ce deveni protejatul arhiepiscopului, acesta făcînd din el unul dintre oamenii cei mai puternici din Europa. Cînd Cagliostro îl vindecă de scarlatină pe fratele prinţului cardinal, prinţul de Soubise, ceea ce nici un doctor cu renume nu reuşise, adoraţia care i se rezervă nu mai avu margini. Portretul său începu să apară pe tabacherele cu tutun de prizat, pe cataramele încălţărilor, pe inele şi medalioane.

Dar Rohan căzu.

Doritor să cîştige favorurile reginei Maria Antoaneta, el a organizat un bizar complot pentru a-şi procura un colier de diamante pe care aceasta îl rîvnea. Cînd Ludovic al XVI-lea a aflat că prinţul cardinal imitase scrisul reginei şi că angajase o femeie pentru a se da drept soţia sa, a ordonat aruncarea cardinalului în Bastilia. Aceeaşi soartă au împărtăşit-o şi complicii săi, cei doi Cagliostro.

Dar şi de această dată contele a reuşit să iasă nevinovat — nici nu era culpabil —, un proces public absolvindu-l de orice bănuială. Nouă luni mai tîrziu, contele şi soţia lui au fost însoţiţi pînă acasă de o mulţime în delir.

Răul fusese însă făcut.

În cursul interogatoriilor foarte strînse, Lorenza a dezvăluit cîteva trucuri folosite de Balsamo în comerţul cu picăturile miraculoase ale tinereţii fără bătrîneţe. Încet, încet, adevărul despre elixirurile sale, despre averea şi modul său de viaţă ieşi la iveală. Furios, regele i-a expulzat pe amîndoi, recomandîndu-le, sub ameninţarea unei judecăţi exemplare, să nu mai pună piciorul în Franţa.

Cuplul a reînceput să cutreiere prin Europa, cu fiecare zi ceva mai sărac.

Nu foarte tîrziu după plecarea din Franţa, Lorenza, sătulă de soţul ei, l-a convins să revină la Roma. Era o nebunie, pentru că orice catolic din Roma devenit francmason era, în mod automat, declarat eretic. Cu toate acestea, Balsamo s-a grăbit să creeze o nouă lojă de „rit egiptean", în speranţa că-şi va reîntregi averea. Poliţia papală a pus însă mîna pe el şi, la 7 aprilie 1791, a fost acuzat de erezie şi condamnat la moarte. Lorenza, care îl denunţase, sperînd că va scăpa cu o pedeapsă mai uşoară, a fost închisă pentru tot restul zilelor într-o mănăstire.

Dar Giuseppe Balsamo, numit şi Alessandro, conte di Cagliostro, n-avea să sfîrşească pe rug. Papa l-a salvat,

comutîndu-i pedeapsa capitală în detenție pe viață. A fost închis în fortăreața de la San Leo.

La 26 august 1795, contele Alessandro di Cagliostro, omul care se pretindea nemuritor, a încetat din viață la vîrsta de 52 de ani...

REGELE CHIBRITURILOR

Cine nu a făcut, de atîtea ori, gestul de a aprinde un chibrit?

Şi, o dată cu acesta, cîți ne-am gîndit că fiecare flăcăruie face să lucească încă o monedă în buzunarul cuiva? Prea este un gest reflex pentru a mai avea şi timpul unei meditații. Nici măcar cît durează arderea micului bețigaş...

Ivar Kreugar era supranumit **„regele chibriturilor"**. Deținea treisferturi din comerțul mondial de chibrite.

În 1929 şi-a tras un glonte drept în inimă.

Se afla în apartamentul său parizian.

Viața i s-a stins ca flacăra unui chibrit

*

Născut la Kalmar, în 1880, tînărul suedez Kreugar a plecat, pe cînd avea 19 ani, ca mulți alți tineri de vîrsta sa, spre pămîntul făgăduinței: America. Avea să muncească din greu, dar spiritul său inventiv l-a scos la liman, astfel că după zece ani, atunci cînd s-a întors acasă, avea o frumuşică avere, realizată prin comercializarea acțiunilor unor mine sud-africane de aur şi diamante. Şi-a asociat un prieten, Cristiansen Toll, şi s-au lansat în construcții. Perioada americană i-a folosit din plin lui Kreugar, care, aplicînd metodele deprinse peste Ocean, a reuşit să-şi

extindă societatea şi să o facă din ce în ce mai cunoscută. În 1914, cei doi erau bogaţi. Ivar Kreugar nu era însă mulţumit. Dorea să fie „numărul unu". Indiferent de preţ şi mijloace. Abandonează totul şi reia o mai veche afacere a familiei: chibriturile. A fost primul său pas pe drumul celebrităţii, al averii şi al morţii...

Tînărul lup era fără milă. A creat Compania suedeză de chibrituri, al cărei preşedinte deveni, răscumpărînd sau strivind toţi concurenţii. De pe poziţii de forţă, el creă o suită de societăţi legate între ele printr-un păienjeniş de fire pe care doar Ivar ştia să le lege şi să le dezlege. Acesta era şi motivul pentru care numai el alcătuia bilanţul fiecărei companii.

Indiferent de procedee — cele mai multe încă necunoscute adversarilor sau celor cu care încheia afacerile — acţiunile societăţilor cunoşteau o cotă mereu crescîndă, ceea ce îi făcea pe tot mai mulţi investitori să se bată pentru a li se accepta banii.

Ceea ce nu ştiau ei era faptul că dividentele ridicate pe care le încasau nu proveneau din profituri, ci din banii lichizi pe care alţi fraieri îi investiseră în alte societăţi din grupul său.

Ţesătura care lega afacerile între ele era atît de complicată, iar bilanţurile cu măiestrie trucate, încît nimeni n-ar fi fost în stare să urmărească firul Ariadnei şi să deşire ghemul.

Ivar Kreugar exercita un asemenea control asupra întreprinderilor încît toată lumea credea în valoarea unor beneficii mirobolante.

Iar totul nu era, în fond, decît o uriaşă escrocherie...

Multimilionarul suedez era mînat de o singură idee: să se afle în vîrf, să nu aibă asemănare. Avea deja un număr incalculabil de maşini — evident cît mai rapide — şi de metrese în principalele capitale europene. Prin 1920 a decis să-şi creeze un gigantic cartier la Stockholm. Un enorm palat comercial de marmură, decorat cu fîntîni arteziene. Biroul său era magnific. Covoare scumpe în care paşii se afundau înăbuşind orice zgomot. Panouri de acaju cu o decoraţie uluitoare. O impresionantă baterie de telefoane pe masa de lucru. Totul era menit să-l dea gata chiar şi pe cel mai important dintre clienţii săi.

Şi aşa se şi întîmpla...

Un an mai tîrziu, Kreugar îşi crease o solidă reputaţie, fiind, totodată, în posesia unei rezerve de bani lichizi — obţinuţi graţie investitorilor şi împrumuturilor bancare — care îi permitea să-şi desăvîrşească şi ultimul ţel: să deţină controlul pieţei mondiale a chibriturilor. Ştia ce vrea şi nu se uita prea mult la metoda de a mai cuceri o nouă „cutie". Dacă un concurent nu se lăsa cumpărat sau înghiţit de colosul care începuse să se constituie, Kreugar îi tăia căile de aprovizionare sau îi trimitea nişte tipi zdraveni ca să-l convingă. Ori îl şantaja pur şi simplu.

N-a trecut prea mult timp pînă a luat în stăpînire industria chibriturilor din Suedia, Norvegia, Danemarca, Finlanda şi Belgia, iar acolo unde aceasta se afla sub monopolul statului împrumuta bani guvernanţilor în schimbul asigurării controlului deplin din partea lui Ivar Kreugar.

Toate aceste malversaţiuni presupuneau în permanenţă existenţa unor mari sume de bani lichizi, milioane pe care şi le procura de pe piaţa americană, convingînd băncile şi investitorii să-şi plaseze disponibilităţile într-una din noile sale societăţi. Iar sumele mergeau direct în contul său din Elveţia. Nu exista în aceste acţiuni ale sale intenţia de a deturna împrumuturile — chiar dacă în cele din urmă aici se ajungea —, ci dorinţa bolnavă de a-i folosi după bunul său plac, fără a mai da nici un fel de socoteală în urma „plimbării" hîrtiilor prin diverse bănci. Drept ur-

mare, el a împrumutat 150 de milioane de lire în numai doi ani la 20 de state, ceea ce îi dădu posibilitatea să controleze 65 la sută din piața mondială a chibriturilor.

Anul 1929 a fost unul nefast pentru economia mondială. Crahul de la Wall Street și-a pus pecetea asupra destinelor. Imperii financiare care păreau de neclintit s-au prăbușit în nisip. Micii investitori și-au vîndut economiile de-o viață spulberate. Flagelul sinuciderilor a bîntuit Europa și America. Unii au supraviețuit.

N-a fost cazul lui Ivar Kreugar.

Obținerea creditelor devenise din ce în ce mai dificilă. Clienții își reclamau dobînzile sau măcar restituirea banilor. Și aceasta în timp ce I. Kreugar trebuia să procure banii promiși unor state în schimbul controlului piețelor lor.

Strîns de gît, a început să jongleze tot mai mult, făcînd împrumuturi pe baza unor documente trucate. Șmecheria a fost descoperită atunci cînd a încercat să vîndă una din societățile sale gigantului american I.T.T. Serviciile contabile ale acestuia descoperă o lipsă de șapte milioane de lire. Afacerea nu se mai încheie.

Știrea, însă, s-a răspîndit cu repeziciune.

Cei care își plasaseră banii se îngrămădesc să-și recupereze măcar miza.

„Regele“ Kreugar încearcă să facă față situației folosind averea personală. Nu-i este suficientă.

Între timp, banca suedeză pune în mișcare o anchetă asupra unei mai vechi istorii de bonuri de valoare italiene trucate.

Ivar Kreugar resimte din plin lovitura. Nu avea cum să-i mai facă față. Banii nu-i mai erau de folos. Nici nu mai avea prea mulți. Se risipiseră așa cum au venit. Nu-i rămîne decît o soluție. Fuga. Și sinuciderea.

O victimă a crahului sau a propriilor escrocherii?

Prietenii afirmă că Ivar Kreugar nu avea intenția să păstreze pentru el banii escrocați. Dacă așa ar fi stat lucrurile, ar fi dispărut imediat ce afacerile începuseră să meargă prost, în loc să-și pună la bătaie propria-i avere.

Nu, spun ei, pur și simplu, dorea să fie **„numărul unu“**! Să-i credem?

„ARTIŞTII“

Dacă priveşti din avion, imensa panoramă a oraşului este dominată de panglica argintie a Tamisei, care taie în două marea metropolă. Din loc în loc, bătrînul fluviu apare întrerupt de cele paisprezece poduri, dintre care *„London Bridge“* şi *„Tower Bridge“* sînt faimoase. Primul se găseşte în punctul de maximă circulaţie al capitalei londoneze, permiţînd pătrunderea vapoarelor prin ridicarea celor două părţi metalice. Oceanul de case este dominat de cupola catedralei Sf. Paul şi de turnurile de la Westminster.

În mod curent, *Trafalgar Square* este considerat centrul metropolei. Vastul dreptunghi are în mijlocul său un monument ridicat în amintirea amiralului Nelson şi a victoriei obţinută de el în 1805 împotriva flotei franco-spaniole conduse de Napoleon. Pentru Horaţio, viconte de Nelson, duce de Bronte, bătălia de la Capul Trafalgar, aflat în extremitatea sud-vestică a Peninsulei Iberice, desfăşurată la 21 octombrie, avea să fie şi ultima. Sfîrşitul, dar şi nemurirea...

Aşadar, ne aflăm la Londra. În celebra piaţă. Turiştii o străbat în lung şi-n lat. Evident, cu un unic punct de atracţie. Arthur Fergusson este, aparent, unul dintre ei. Ceea ce nu ştiu însă trecătorii este faptul că personajul nostru este şi un fin psiholog, ghicind aproape dintr-o privire care sînt punctele sensibile ale interlocutorului.

La toate acestea se adaugă şi un veritabil har actoricesc pe care chiar a căutat să şi-l pună în valoare în cîteva spectacole prin Scoţia şi nordul Angliei. Dar marele său „rol“ avea să fie altul: cel de escroc internaţional.

Să revenim în *Trafalgar Square*. O zi frumoasă. Cu mulţi turişti. Din mai toată lumea.

— Domnule, aceasta-i într-adevăr coloana lui Nelson?

— Da, răspunse Fergusson, cu un aer preocupat şi cu o figură îndurerată. Da, aceasta-i. Priviţi-o cît mai aveţi timp.

— De ce?

— Probabil că nu sînteţi englez, din moment ce nu-i cunoaşteţi istoria. De altfel, se simte şi după accent. American?

— Exact. Din Iowa.

— Domnule, consideraţi-vă invitatul meu la un ceai. Nu ştiu de ce, dar îmi sînteţi foarte simpatic. Am să vă relatez întreaga istorie.

Aşa avea să afle turistul american durerea ce-l măcina pe acest domn foarte prezentabil. Marea Britanie are datorii imense faţă de Statele Unite. Ele au fost făcute în timpul războiului, iar acum trebuie achitate. Iar el, Fergusson, este cel care trebuie să se ocupe de vînzare.

— Şi chiar vreţi să vindeţi coloana lui Nelson?

— Cum v-am spus. Altă soluţie nu există. De altfel, întreaga acţiune a şi început. Lista amatorilor de a o cumpăra este deja foarte lungă, fapt pentru care a şi trebuit sistată înscrierea.

— Nu mai puteţi include nici o persoană? Vă întreb lucrul acesta pentru că îmi dau seama că sînteţi în miezul problemei.

— Aveţi dreptate. Dar este foarte dificil. Totuşi, aşa din simplă curiozitate, cine-i persoana?

— Eu.

— Dumneavoastră?

— Da, eu.

— Vă interesează monumentul nostru?

— Chiar foarte mult. Este o operă de artă, cu deosebite semnificaţii, şi aş dori să o pot achiziţiona. Nu puteţi face nimic?

— V-am spus de la început. Îmi sînteţi foarte simpatic. Iar acum, pentru că v-am cunoscut mai bine, aş zice că putem fi în relaţii deosebit de strînse. S-ar putea să vă şocheze, dar cred că am să cedez. Va fi însă foarte greu. Un singur argument aş putea avea: oferta dumneavoastră să fie ceva mai mare decît a celorlalţi.

— Cît?

— Un moment.

Scoase un carneţel şi începu să facă nişte socoteli... 6 000 de lire.

— Perfect. Iată cec-ul.

Fergusson completă, în schimb, un formular care oferea toate garanţiile unei afaceri bine încheiate, fiind emis de o firmă de demolări.

A doua zi americanul avea să-şi dea seama că fusese înşelat.

Dar în Londra erau mai multe monumente de „vînzare". Drept urmare, Fergusson n-a întîrziat să le ofere unor amatori cu buzunarele doldora şi, mai ales, creduli. Pentru că trebuie să dai dovadă de multă, foarte multă naivitate pentru a fi sigur că *Buckingham Palace* este scos la vînzare, gata să fie demolat şi, apoi, transportat aiurea în lume. Ca şi turnul *Big Ben*, cu al său celebru ceas.

Ori vînzătorul avea o artă a persuasiunii ieşită din comun, ori cumpărătorii erau din cale-afară de naivi. O naivitate vecină cu inconştienţa. Născîndu-se o îmbinare... fericită, balanţa înclina în continuare în favoarea lui Fergusson, pentru că, şi-a spus, de ce să aştept americanii să traverseze Oceanul, cînd mă pot duce eu la ei. Zis şi făcut.

... Washington. Casa Albă. După îmbrăcăminte, părea să fie din Texas. Crescător de vite. Scenariul, cam acelaşi.

— Frumoasă construcţie, nu-i aşa?

— Ehei...

— Păcat de ea!

— De ce?

O privire furişată împrejur. Cu glas coborît şi misterios, dar şi cu o notă de năduf.

— Guvernul vrea să se debaraseze de ea. Prea multe cheltuieli. Poate mai scad impozitele.

— De unde ştiţi?

— Aici lucrez. Ideea care prinde, se pare, este aceea a închirierii. Sînteţi cumva dispus?

100 000 de dolari l-a costat pe texan „închirierea" Casei Albe!

Cum nu putea rămîne prea mult la Washington, Fergusson a plecat la New York. Punct de atracţie, fireşte, Statuia Libertăţii. Cîţi nu ajung pe pămîntul făgăduinţei cu dorinţa de a o vedea mai de aproape pe „zeiţa" care i-a întîmpinat la sosire. Dar să o pipăi e altceva. Iar, uneori, lucrul acesta poate costa. Ceea ce era să păţească şi australianul acostat de Fergusson şi convins de acesta că Statuia Libertăţii va fi demolată şi vîndută, operaţie în urma căreia se va putea lărgi portul.

— Şi ce frumos ar putea să-i şadă la intrarea în golful Sydney!

Numai că bancherii cărora li s-a adresat australianul pentru a face rost de bani erau oameni cu capul pe umeri. Un telefon la poliţie şi Arthur Fergusson a ajuns după gratii. A fost uşor identificat datorită fotografiei făcută cu muşteriul în faţa Statuii. O amintire de neuitat.

Cinci ani a tot privit-o. Pînă la eliberare. Apoi a dus o viaţă lipsită de griji în California. Avea cu ce...

Contemporan cu Fergusson a fost şi Victor Lustig, care a văzut lumina zilei în 1890, în Cehoslovacia. Istoria escrocheriei îl cunoştea sub acest nume — şi este cel adevărat — dar noua noastră cunoştinţă a mai purtat vreo 22 de identităţi şi a deschis porţile... închisorilor de 45 de ori. Dacă Arthur Fergusson a întîlnit atîţia şi atîţia naivi pe cel mai londonez pămînt, Victor Lustig a avut cel dintîi cîmp de operaţiuni la Paris.

Aşadar, să ne mutăm în **„Oraşul Lumină"**, în martie 1925.

„Contele" Victor Lustig se află în camera sa de hotel, răsfoind ziarele şi aşteptînd să treacă vremea, pentru că, oricum, altceva mai bun nu avea de făcut. Pe una din pagini citi istoria Turnului Eiffel, precum şi despre necesitatea de a fi renovat. Ba, chiar se sugera ideea că respectiva construcţie va trebui distrusă şi reclădită alta nouă. „Becul" s-a aprins instantaneu. Ca al unui artist! De altfel, el se şi considera într-un fel un artist, chiar dacă legile nu-i recunoşteau această „calitate". Era un artist al înşelăciunii.

Primul pas: procurarea unor hîrtii cu antetul Ministerului Poştelor. Apoi a urmat marea lovitură...

Cinci oameni de afaceri francezi sînt contactaţi şi invitaţi la o reuniune cu caracter privat într-unul din apartamentele *hotelului Crillon*. „Secretarul ministerial", Robert Tourbillon, în fond un escroc cu un bogat palmares, face oficiul de a-i primi protocolar pe viitorii parteneri de... afaceri. Lustig este gata să intre în scenă.

— Domnilor, ţin să vă declar încă de la început şi cu toată sinceritatea, pentru că mă aflu între oameni cu o reputaţie desăvîrşită în lumea finanţelor (lumini de automulţumire le destinse figurile), că prezenţa dumneavoastră aici nu este întîmplătoare (priviri nedumerite), fiecare fiind invitat după serioase investigaţii asupra credibilităţii şi seriozităţii firmelor pe care le conduceţi. Rezultatul a fost excelent (din nou semne că orgoliile le erau la maximum satisfăcute), fapt pentru care sînt însărcinat să vă propun o afacere care solicită o discreţie absolută. Chiar dacă nu ştiţi despre ce este vorba, vă rog să-mi spuneţi dacă sînteţi de acord ca tot ce se va discuta şi stabili aici să rămînă între aceşti pereţi.

Cei cinci dădură tăcuţi din cap, dar în ochi li se citea o curiozitate nestăpînită. Lustig continuă cu o voce teatrală.

— Turnul Eiffel se ruinează. Trebuie demontat. Şi dat la fier vechi. Sîntem siguri că, dacă publicul ar afla despre această operaţiune înainte de a fi executată, guvernul va cunoaşte o sensibilă scădere de popularitate. Trebuie, deci, păstrat secret total. Dumneavoastră sînteţi invitaţi să licitaţi pentru cele 7 000 tone de fier ce vor rezulta. Aceasta este toată problema. Trebuie însă, repet, un secret total. Rămîne să vă gîndiţi, să vă faceţi calculele şi să-mi prezentaţi în cursul acestei săptămîni ofertele.

Cei prezenţi îşi strînseră mîinile. Erau onoraţi. Fiecare, în biroul său, îşi frecă mîinile de bucurie. Îşi vor face un nume, gîndeau.

Dar, fără să ştie, Lustig îşi alesese deja „clientul". Un negustor de fier vechi, André Poisson, proaspăt îmbogăţit şi gata de a profita de ocazie pentru a-şi vedea firma în prim-plan şi numele său pe prima pagină a ziarelor.

— Domnilor, studiind foarte atent ofertele făcute, vă declar că cel care a cîştigat cursa este dl. André Poisson. Vă rog, acum, să-mi permiteţi a continua convorbirea cu dl. Poisson.

Rămaşi singuri, escrocul a scos din „mînecă" atuul său de maestru, ceea ce a dovedit o bună cunoaştere a firii interlocutorului său.

— Pentru că am discutat întotdeauna cu cărţile pe faţă, tot aşa am să procedez şi acum, îi declară el. Nu vă spun o noutate: şi noi şi dumneavoastră, dorim ca afacerea să se încheie cît mai grabnic. Există însă un risc. Acela ca funcţionari indolenţi — şi cîţi nu sînt — să întîrzie cu

completarea hîrtiilor, în plimbarea lor de la un birou la altul. Cel mai sigur ar fi să dispunem de o sumă pentru a fi unşi acei funcţionari de pe circuit.

O mai bună... dovadă nici că se putea. Solicitînd bani pentru bacşiş era un argument serios că Lustig lucra în minister! Apoi, André Poisson a plătit cele 7 000 de tone de fierăraie prin virament şi a primit în schimb o factură fără valoare.

Lustig şi Turbillon au părăsit în mare grabă Parisul. N-au stat însă prea mult pe alte meleaguri pentru că şi-au dat seama că nimic n-a răsuflat. Mai mult ca sigur, Poisson, păcălit, nu depusese nici o plîngere, pentru a nu se face de rîs.

Au mai încercat o dată, dar „schema" n-a mai funcţionat, negustorul reclamîndu-i la poliţie, ceea ce i-a pus pe fugă.

Desigur, cine se aştepta ca Lustig să se astîmpere, se înşela. Avea viciul escrocheriei în sînge.

... Herbert Loller, un multimilionar, adunase mai mulţi bani decît ar fi putut să cheltuie vreodată, dar patima cîştigului nu-i dădea pace. Aşa că Lustig i-a prezentat o maşină de copiat bani. L-a costat 25 000 de dolari — o sumă frumuşică pentru acei ani —, dar curînd îşi va da seama că maşina n-a funcţionat şi nu va funcţiona vreodată. Însă Lustig era deja departe...

Cîte nu s-au scris şi nu se scriu despre perioada prohibiţiei. Şi despre regele crimei şi corupţiei, Al Capone. De aceea trebuia să fii teribil de curajos sau, mai bine zis, inconştient pentru a încerca să-l tragi pe sfoară. A obţinut 50 000 de dolari în schimbul unei informaţii ce l-ar putea ajuta pe Capone să-şi dubleze în numai două luni capitalul la Bursă. A luat banii, dar, în cele din urmă, frica a fost mai puternică, Lustig returnînd banii. Ceea ce i s-a părut o

glumă bună lui Al Capone, din moment ce acesta s-a amuzat, lăsîndu-i 5 000.

... „*Piaţa*" cam începuse să fie inundată cu bancnote false de 100 dolari. Autori, desigur, Lustig, în combinaţie, de această dată, cu William Watts. Cum paharul se cam umpluse, agenţii federali au decis să pună capăt acestei afaceri necurate. După două luni, Lustig era în spatele gratiilor. N-a rămas prea mult, pentru că a evadat folosindu-se de un cearceaf pentru a coborî de la fereastra celulei.

A ajuns la Pittsburgh, şi-a luat cea de a 23-a identitate, aceea a unui pensionar liniştit, pe nume Robert Miller. Cum „năravul din fire n-are lecuire", în 1935 a fost arestat din nou, de această dată pentru punerea în circulaţie a unor bancnote în valoare totală de 134 000 dolari. A fost condamnat la 20 de ani, prima parte a pedepsei ispăşind-o în penitenciarul de pe Insula Alcatraz, acolo de unde încă nimeni nu evadase. Din totalul anilor de închisoare nu a efectuat decît 11.

În martie 1947, „contele" Victor Lustig s-a stins din viaţă pe unul din paturile închisorii din Springfield, în statul Missouri.

În urmă cu 22 de ani, în aceeaşi lună martie, încercase să vîndă Turnul Eiffel. Ca orice castel de nisip, şi acesta, al lui Victor Lustig, a fost năruit.

SEMNĂTURA...

Orice răufăcător are nevoie de noroc pentru a-i reuşi acţiunea pusă la cale. De cele mai multe ori, cu toate că planurile sînt ingenios alcătuite, autorul ajunge să fie prins de poliţie.

Sîntem în 1938...

Exact înainte de Crăciun, echivalentul a 90 000 de franci în bilete de bancă a dispărut din casa de fier a unei mici firme din Budapesta.

Ancheta a fost declanşată.

Este interogat proprietarul.

Nimic. Nici un indiciu relevant.

A urmat contabilul. Acesta părăsise biroul ultimul şi amprentele sale se găseau pe casa de fier. De altfel numai cei doi cunoşteau combinaţia seifului.

Drumurile păreau a duce într-o fundătură.

Trei săptămîni mai tîrziu cazul luă o dramatică întorsătură.

Poliţiştii au aflat între timp că, a doua zi după spargere, o femeie a deschis un cont la bancă pe numele Anna Nagy, depunînd 85 000 franci.

Un nume foarte răspîndit în Ungaria. Dar cînd el aparţine soţiei contabilului, bănuielile se îndreaptă spre o singură persoană. În cursul anchetei, supoziţiile devin pentru poliţie certitudini, pentru că în acea zi premergătoare Crăciunului cuplul cheltuise 7 000 de franci pentru cadouri. Cei doi cumpăraseră, printre altele, un cărucior

şi tot ce mai trebuia pentru a mobila o cameră de copil, femeia fiind însărcinată în luna a opta.

A urmat ceea ce li s-a părut logic anchetatorilor: contabilul a fost azvîrlit în închisoare.

La acea vreme, în Ungaria, cetăţenii care depuneau bani într-o bancă nu erau obligaţi să-şi comunice adresa. Pentru a se putea convinge, însă, instanţa era obligată să identifice persoana care depusese cei 85 000 de franci. Pentru aceasta, poliţia dispunea de două modalităţi: să-l interogheze pe casierul băncii şi să verifice semnătura.

Încă o dată ghinionul părea să se ridice împotriva contabilului: casierul băncii muri în urma unei crize cardiace înainte să poată depune mărturie. Cît despre semnătură, deşi nu exista nici o asemănare între aceea a depunătoarei şi a soţiei contabilului, poliţia a declarat că aceasta din urmă şi-a contrafăcut scrisul şi toată lumea a crezut.

Mai mult, cînd acuzatul s-a aflat în faţa tribunalului, poliţia a explicat că toate femeile purtînd numele Anna Nagy, care figurau pe listele electorale de atunci, au fost interogate. În plus, în urma apelurilor făcute prin presă, nici o altă femeie care să nu fi fost înscrisă pe liste nu s-a prezentat la comisariat.

Contabilul a fost condamnat şi închis.

Povestea părea încheiată. Probabil că adevăratul vinovat — dacă justiţia greşise — era în culmea fericirii. Reuşise o lovitură perfectă. Dincolo, după gratii, contabilul continua să-şi clameze nevinovăţia. Avea, oare, dreptate?

Probabil că ar fi trebuit să stea în închisoare pînă la ispăşirea pedepsei, dacă n-ar fi existat „încăpăţînarea“ unei experte în grafologie, care avusese posibilitatea să compare în instanţă cele două semnături.

Hanna Sulner a rămas convinsă că femeia care deschisese contul era mai în vîrstă decît soţia contabilului şi suferea de o infirmitate fizică ce o împiedica să scrie cu uşurinţă.

Vizita făcută contabilului în celulă n-a putut aduce prea multe lămuriri, omul, depășit de evenimente, susținîndu-și inocența cu o voce disperată, dar resemnată. Cumpărăturile lor de Crăciun, i-a explicat, au fost plătite din economiile făcute de soția sa în cei patru ani de căsnicie. El deschisese casa de bani în acea zi, dar numai pentru a scoate sumele necesare plății salariilor personalului firmei.

Hanna s-a dus, apoi, la spitalul unde era internată Anna Nagy care, între timp, născuse, și suferea acum de o depresiune nervoasă. Povestea ei era aceeași ca și a soțului. Doamna Sulner a fost convinsă că această femeie nu putuse face depunerea la bancă.

— N-or să vă creadă niciodată, murmură bolnava cînd se despărți de Hanna.

Și avocatul a împărtășit pesimismul ei. Făcuse o adevărată campanie națională pentru a o regăsi pe necunoscută, dar nimeni nu dăduse vreun semn.

În plus, nimeni nu venise să retragă banii din bancă!

A sosit însă o zi cînd șansa și-a întors fața spre acel cuplu nefericit.

Atunci, pe cînd Hanna discuta cu un amic doctor care-i spunea că s-a lăsat influențată de bieții oameni și că judecata ei nu mai este limpede, femeia s-a revoltat.

— E o chestie științifică! a exclamat ea. Borderoul de la bancă a fost semnat de o femeie mult mai în vîrstă și handicapată.

— Vrei să spui că ar putea fi bolnavă?

— Da.

— S-a făcut verificarea în spitale? întrebă doctorul.

Nimeni nu se gîndise la asta! Așa că în primul spital controlat, Hanna a găsit o Anna Nagy, dar aceasta primise deja vizita poliției înainte de a fi spitalizată pentru a doua naștere a unor gemeni. În cel de al doilea, nici o Anna Nagy! În cel de al treilea se găsea răspunsul la acest mister...

O femeie mai în vîrstă, venită dintr-un sat din apropierea graniței românești, fusese internată chiar înainte de Crăciun pentru o operație foarte importantă la ochi. Ea sosise la Budapesta cu toate economiile ei și le depusese la bancă pentru a nu fi jefuită. Acum era în convalescență, jumătate oarbă și în neputință de a citi vreun ziar.

Hanna a cerut o probă de iscălitură. Era aceeași cu cea de la bancă.

Contabilul a fost achitat în apel și a început o viață nouă alături de soția și pruncul său.

Dar celula n-a rămas multă vreme liberă. Adevăratul vinovat a ajuns în spatele gratiilor. Omul care intrase în biroul gol și deschisese seiful cu mănuși, cel care știa că suma furată va fi rambursată de asigurări, ceea ce ducea la dublarea beneficiului, nu era altul decît... patronul firmei.

CAPCANA

Palatul plăcerilor ţinut de Madame Kitty era subiectul conversaţiei întregului Berlin. De fiecare dată noii sosiţi erau primiţi doar dacă foloseau o parolă: „Vin de la Rothenburg".

În acest caz, Madame Kitty scotea la iveală un album reprezentînd douăzeci de creaturi mirobolante, cu cîteva detalii înnebunitoare a ceea ce ştiau să facă, şi clientul alegea. Zece minute mai tîrziu, minunea promisă sosea, îl poftea într-un budoar şi se plia celor mai neînsemnate dorinţi.

Pensionarele Doamnei Kitty erau atît de atrăgătoare încît demnitarii aflaţi în trecere, generali şi membri ai ambasadelor se înghesuiau în saloanele sale situate la etajul al treilea al unui imobil cu înfăţişare cît se poate de burgheză.

Dar dragostea nu constituia chiar „subiectul" principal al activităţilor din Giesebrechtstrasse 11. Surîsuri pline de satisfacţie înfloreau şi pe chipurile unor bărbaţi care nu cădeau niciodată pradă tentaţiei.

Această casă, care atrăgea elita corpului diplomatic şi a armatei germane, era, în fapt, o teribilă capcană, montată de un ofiţer al serviciilor de informaţii care socotea că majoritatea clienţilor, abandonînd orice reţinere în braţele unei frumoase, îşi vor dezvălui secretele.

Şi rezultatele au depăşit cele mai nebuneşti speranţe.

Timp de zile în şir, confidenţe dintre cele mai interesante au dat Gestapo-ului posibilitatea să-şi întindă şi mai bine plasa pentru ca Germania nazistă să poată manipula cu şi mai multă uşurinţă diriguitorii altor ţări.

*

„*Operaţiunea Kitty*" a fost imaginată în parte de Gruppenführerul Reinhard Heydrich — celebru mai tîrziu sub numele de **„măcelarul"** de la Praga — în timp ce conducea, în 1939, serviciul de informaţii nazist al S.S.-ului.

Durul Heydrich a constatat cu nelinişte că există scurgeri de informaţii de la cel mai înalt nivel. Războiul bătea la uşă, aşa că trebuiau detectate şi eliminate „limbile" prea active. Cel mai uşor lucru era să arunce suspecţii în braţele priceputelor prostituate care, cu ajutorul vinului, ştiau să-i facă să vorbească.

Obersturmführerul Walter Schellenberg, îndrăzneţul şef al serviciilor de securitate ale S.S.-ului, a fost însărcinat să-şi infiltreze oamenii într-un elegant bordel şi să găsească fete capabile să repete tot ce au auzit. Schellenberg nu era omul care să facă treburile pe jumătate. Acest ordin i-a stîrnit orgoliul şi i-a gîdilat imaginaţia, dîndu-i o idee ingenioasă. În loc să plaseze agenţii într-un vechi bordel, unde puteau fi uşor depistaţi, el a aranjat unul pe care să-l conducă din umbră. Un grup mic de fete, alese pe sprînceană, şi-a asumat rolul de a smulge secretele clienţilor lor. Dar cum nu se putea lăsa totul pe seama memoriei pensionarelor, pentru ca nimic din şoaptele rostite în caldele alcovuri să nu scape, Schellenberg a instalat şi microfoane camuflate în fiecare cameră, pentru ca agenţii săi, instalaţi în pivniţă, să poată înregistra cel mai mic cuvînt.

Nu exista decît un singur bordel care corespundea

dorinţelor obersturmführerului şi norocul i-a dăruit controlul absolut la momentul oportun.

*

Kitty Schmidt avea pe atunci 57 de ani. Casa sa era celebră. Dezmăţul şi luxul îşi dădeau frîu liber. Oamenii cei mai influenţi din societatea germană erau clienţi permanenţi. Kitty solicita plăţi foarte grase pentru favorurile pensionarelor sale, dar toţi se executau fără să crîcnească, fericiţi că erau întîmpinaţi cu atîta discreţie.

Ascensiunea vertiginoasă a lui Hitler a deranjat-o, totuşi, pe Kitty. Cămăşile brune, oameni violenţi şi brutali, înlocuiau treptat-treptat agreabilii comercianţi şi bancheri evrei care-i formaseră reputaţia. Iar poliţia nu se mai lăsa cumpărată cu atîta uşurinţă ca mai înainte.

Prudentă, Kitty a început să-şi transfere anumite sume spre Londra prin intermediul refugiaţilor evrei pe care-i ajuta să fugă. În 1939 avea mai multe mii de lire în diferite bănci engleze. Astfel că, la 28 iunie, a părăsit Berlinul pentru a pleca să-i cheltuiască. Nu ajunse însă mai departe de frontiera germano-olandeză. Serviciul de informaţii o urmărise din Capitală. A fost adusă la sediul Gestapo-ului, în Prinz Albrechtstrasse.

Schellenberg o aştepta aici cu un dosar foarte încărcat: scoaterea ilegală a unor evrei din ţară, schimb fraudulos de mărci, transfer de bani în străinătate, încercare de a trece peste graniţă folosind un paşaport fals etc., etc. Avea de ales între o condamnare la moarte sau lagăr. Dar nazistul era gata să se dovedească rezonabil. „Dacă faceţi cîte ceva pentru mine, aş putea face şi eu cîte ceva pentru dumneavoastră".

Kitty, care nu avea posibilitatea să-l refuze, a acceptat ciudatul tîrg care i se propunea. Ea urma să cedeze serviciului de informaţii bordelul său, fără să pună întrebări,

avea să facă ce i se va ordona să facă şi va semna o declaraţie care consfinţea că dacă avea să divulge ceea ce se petrecea sub acoperişul său, însemna că s-a condamnat singură la moarte.

Locurile au fost de îndată ocupate de lucrători care refăcuseră decorul, aducînd şi unele „îmbunătăţiri". Ei au plantat microfoane în camere, saloane şi coridoare. Cablurile, urmînd linia conductelor, duceau în pivniţă. Acolo s-au instalat cinci mese de ascultare care permiteau înregistrarea simultană a ceea ce se petrecea în zece camere, precum şi gravarea pe discuri a „nevinovatelor" mărturisiri.

În acest timp, untersturmführerul Karl Schwartz, de la Serviciul de informaţii, a început selecţionarea fetelor însărcinate să smulgă secrete clienţilor mult prea toropiţi pentru a nu se lăsa traşi de limbă. Poliţia de moravuri a Berlinului a făcut descindere în toate bordelurile, localurile de noapte şi cartierele rău famate. Sute de fete au fost interogate, apoi aruncate pe uşă afară fiind considerate „instabile emoţional". Schwartz a ales, în final, 90 dintre ele, pe care le-a prezentat unei comisii formate din psihiatri, doctori, lingvişti şi profesori universitari, care l-a ajutat să selecţioneze pe ultimele 20 de prostituate de elită. Aceste frumuşele au fost, apoi, închise într-o aripă a Academiei Militare din Sonthofen. Timp de şapte săptămîni au urmat cursuri de limbi străine, lupte cu mîinile goale, tir, politică, economie, codificare şi cifru. Au fost obligate să memoreze grade, uniforme, decoraţii. Gazetari specializaţi în interviuri le-au învăţat cum să smulgă secrete în timpul unei conversaţii banale. Desigur, şi arta iubirii pătimaşe.

În martie 1940 „*Operaţiunea Kitty*" era gata să demareze.

Schwartz a convocat-o pe Madame Kitty în saloanele renovate.

— Purtaţi-vă ca şi în trecut, i-a ordonat el. Primiţi-vă vechii clienţi, păstraţi-vă pensionarele obişnuite. Dar, din timp în timp, vă vom trimite cîte un caz mai special. Nu-i veţi prezenta vreuna din fetele dumneavoastră. Îi veţi arăta acest album în care noi am pus fotografiile a 20 de tîrfe de lux. Cînd îşi va face alegerea, ne telefonaţi de îndată. Nu discutaţi cu ea despre client şi lăsaţi-o să plece imediat după ce bărbatul a părăsit casa dumneavoastră.

— Şi cum îi voi recunoaşte pe aceşti clienţi speciali?

— Vor rosti la sosire o parolă.

— Care va fi aceasta?

— Vin de la Rothenburg!

Douăsprezece zile mai tîrziu, un tînăr ofiţer SS, aflat în permisie, a fost folosit pentru testarea sistemului. El i-a vorbit fetei despre camarazi, despre familie şi despre devotamentul faţă de Führer. Dar fata învăţase bine lecţia, aşa că l-a chestionat atît de abil, încît acesta a sfîrşit prin a-i vorbi şi despre mişcările apropiate ale unităţii sale.

— Führerul nu va întîrzia să năvălească în Suedia. E cu ochii pe ei!

Schwartz a fost încîntat. Chiar şi un SS era fără apărare în braţele protejatelor sale.

Vorbăreţul ofiţer a ajuns în faţa curţii marţiale. A fost urmat de mulţi alţii.

Curînd, fetele făcură amor fără întrerupere, clienţii speciali depăşind cu mult obişnuiţii casei. Gestapo-ul a trebuit să furnizeze băuturi în cantităţi din ce în ce mai mari pentru a face faţă cererilor.

În timpul anului 1940, zece mii de clienţi speciali s-au dus la Kitty. Şi într-o lună peste 3 000 de şedinţe galante au fost înregistrate.

Contele Galeazzo Ciano, ministrul afacerilor externe al Italiei, i-a stupefiat pe cei de la ascultare, expunînd scurte păreri despre Hitler pe care îl considera un om de stat, un soldat şi un amant mediocru. Cînd Schwartz a făcut să-i parvină lui Hitler înregistrarea, relaţiile dintre cele două ţări s-au deteriorat vizibil şi n-au mai fost niciodată aceleaşi.

În septembrie, Schellenberg a luat el însuşi căştile de ascultare, atunci cînd ministrul afacerilor externe, Joachim von Ribbentrop, a sosit la Kitty cu omologul său spaniol, Don Ramon Serrano Suner. El a auzit vorbindu-se de un plan spaniol de cucerire a Gibraltarului şi abia a avut timp să-l prevină pe şeful SS-ului, Heinrich Himmler, pentru ca acesta să-l contracteze.

Un alt vizitator a fost generalul maior Sepp Dietrich, comandantul gărzii personale a Führerului. Şi dacă el nu a lăsat să-i scape nici un secret, în schimb a uimit toată lumea cerînd pentru o seară pe toate cele 20 de fete. Schwartz abia a reuşit să le adune şi Dietrich le-a surprins pe multe dintre ele cu vigoarea sa. Intra şi aceasta în regula jocului. Nu fiecare client era un vorbăreţ.

Este clar că numai anumitor persoane sus-puse le era transmisă parola, astfel că nimeni altul nu putea utiliza cuvintele magice. Şi, totuşi, într-o zi un soldat s-a prezentat la intrare şi a pătruns fără dificultate în casa plăcerilor. Ce secrete putea el să deţină pentru a fi în posesia cuvintelor cheie? Nici unul! Era originar din Rothenburg!...

Dar nemţii nu erau singurii interesaţi de ceea ce se petrecea la Madame Kitty. Spre sfîrşitul anului 1940, Liubomir Kolcev, secretar al unei ambasade străine, în timp ce se plimba pe strada cu pricina, s-a împiedicat în nişte fire. Schwartz, care superviza atunci instalarea noilor cabluri, s-a precipitat pentru a evita căderea diplomatului. Ceea ce nu ştia el era faptul că acest trecător

liniştit era în realitate un anume Roger Wilson, spion englez.

Cum toată lumea ambasadelor era la curent cu parola de intrare, nu era o dificultate pentru el să-şi închipuie cam ce se mai putea întîmpla în acest „club exclusivist", cu atît mai mult cu cît a zărit oamenii serviciului de informaţii care se... jucau de-a instalatorii de cabluri. Wilson a înţeles imediat că sub această acoperire nemţii îşi organizaseră un cuib de spionaj al diverselor personalităţi. Londra i-a ordonat să devină un obişnuit discret al locurilor, ceea ce şi făcu, cu ochii şi urechile larg deschise. Mai tîrziu, un expert de la Londra a fost trimis să se branşeze pe cablurile microfoanelor.

Şi, astfel, din decembrie 1940 pînă în 1943, data încheierii „*Operaţiunii Kitty*", fără ca **„gazdele"** să bănuiască ceva, britanicii şi aliaţii s-au aflat şi ei branşaţi la mesele de ascultare, profitînd, pe banii duşmanilor, de preţioasele secrete destăinuite frumoaselor agente.

Marea epocă a saloanelor de la Madame Kitty apusese.

Bombardamentele împiedicau celebrităţile să meargă fără grijă şi Heidrich se folosea din ce în ce mai mult de fetele sale pentru a-şi regla conturile cu ierarhia nazistă. Disciplina a pierdut din rigoare şi cele 20 de fete îşi petreceau nopţile aici pentru a participa la chefuri vesele, ceea ce înainte era strict interzis.

În iulie 1942 o bombă a distrus o parte din imobil.

Schwartz a închis locurile de ascultare şi a distrus toate probele care puteau dovedi activitatea desfăşurată. Apoi a instalat-o pe Madame Kitty la parter, care nu suferise nici o stricăciune în urma bombardamentelor.

În anul următor, operaţiunea s-a încheiat.

Serviciul de informaţii a redat imobilul vechii sale proprietărese, iar cele mai multe dintre cele 20 de agente răpitoare au decis să rămînă la ea. Vechiul angajament a fost distrus, Kitty semnînd o nouă hîrtie prin care declara

că nu va dezvălui niciodată ce a văzut sau a auzit. Şi ea şi-a ţinut promisiunea pînă la moarte, în 1954, la vîrsta de 71 de ani.

Schellenberg, cel care pusese totul la cale, a fost arestat de aliaţi, dar nu s-au găsit niciodată cele 25 000 de înregistrări acumulate în timpul acţiunii.

Unde au dispărut? Greu de spus. Poate în arhivele aliate, poate în cele ruseşti, dacă avem în vedere mărturia scriitorului Peter Norden care susţine că le-a văzut, în 1963, într-un local al poliţiei est-germane. Cît este de adevărat e dificil de susţinut.

Oricum, „*Operaţiunea Kitty*" n-a fost numai o simplă afacere de spionaj, ea putînd fi catalogată şi în rîndul marilor escrocherii, pentru că destui creduli au cedat unor şantaje mai mult sau mai puţin ingenios puse la cale. Fără îndoială, acesta la care ne-am referit a fost bine mînuit, din moment ce atît de mulţi diplomaţi au dat frîu liber limbii...

SFÎNTA EVITA

Prin 1934, o fetiță frumușică, de vreo cincisprezece ani, căreia i-ar fi stat mai bine în băncile școlii, era văzută bătînd pe la porțile teatrelor și cabaretelor de mîna a doua din Buenos Aires, afișînd aere de mare artistă. O împingea de la spate și primul său amant, cel cu care se aventurase în metropola argentiniană, care, oricum, nu putea să o întrețină la nesfîrșit.

Eva Duarte a reușit, în cele din urmă, să capete mici roluri, datorită și vocii sale bine timbrate și seducătoare.

Anii au trecut fără ca Eva să devină steaua care a dorit să fie, dar putea fi găsită, prin 1943, printre prezentatoarele unui obscur post de radio. eroină a unor foiletoane pe care le difuza stația respectivă. Și, dacă nu i-a fost dat să ajungă actrița de renume, cu forografia-i pe mari afișe, norocul avea să-i surîdă într-un mod neașteptat tocmai în studiourile amintite, deschizîndu-i porțile unei măriri la care nici prin gînd nu-i putea trece că va ajunge.

În acel an, cînd Eva ajunsese să aibă vreo 24 — deși mai tîrziu, dintr-o mai mult sau mai puțin înțeleasă cochetărie feminină, își va schimba anul nașterii, din 1919 în 1922 — a avut loc un cutremur care a făcut victime. Într-una din zile, colonelul Juan Domingo Peron și alți membrii ai conducerii juntei aflate la putere au venit la stația de radio pentru a lansa un apel în favoarea celor afectați de teribila calamitate.

Așa s-au întîlnit pe orbita destinului Eva Duarte și Juan Domingo Peron, pornind în marea aventură a puterii și a înșelăciunii bunelor sentimente ale unor oameni care au crezut în ei.

Din acea zi, Eva — care a reușit să-l atragă pe Juan Peron cu farmecele frumosului ei fizic și cu vocea sa răscolitoare — a fost cea care s-a ocupat de strîngerea fondurilor necesare Ministerului Serviciilor Sociale al lui Peron, ea devenind, încet-încet, purtătorul de cuvînt. Atunci cînd Peron, care acumulase, la un moment dat, o putere prea mare, a fost scos din juntă, Eva a intervenit cu eficacitate apropiindu-l de tinerii ofițeri și de muncitori pentru a prelua puterea. După doi ani, Eva Duarte devine Eva Peron, iar soțul ei reușește să recîștige palatul prezidențial, sprijinindu-se pe masele de descamicados și cu ajutorul sindicatelor.

Eva Peron era protectoarea săracilor. Ei o adorau. Îi arătau o devoțiune aproape religioasă. O numeau „*Sfînta Evita*".

Soție a dictatorului, Eva se comporta cu poporul ca o suverană, croindu-și drum spre inimile primitoare ale celor săraci oferindu-le cadouri, făcîndu-i să uite pentru cîteva clipe viața mizeră a fiecărei zile. „Sfînta Evita" apărea pe neașteptate în cîte un sat amărît, însoțită de o numeroasă suită, în mașini elegante, dăruindu-le copiilor bomboane, iar părinților pachete cu mîncare și îmbrăcăminte din garderoba ei. Pentru un observator neutru, contrastul era frapant. Ei, cei mulți, în zdrențe. Ea, acoperită de toalete elegante și cu bijuterii strălucitoare.

Nu se sfia să apară astfel. O făcea chiar deliberat, declarînd celor care încercau cu timiditate să-i atragă atenția asupra acestui lucru că așa dorește poporul să o vadă. Într-un fel, se poate spune că avea dreptate. Veșmintele bogate, suita ce o înconjura, darurile în ambalaje colorate

şi mirosind atît de frumos, toate acestea după care tînjeau copii şi bătrîni, constituiau singurul moment luminos în existenţa acelor necăjiţi care aveau nevoie de acest vis.

Poziţia pe care se afla au determinat doamnele din înalta societate să roiască în jurul ei, fiecare cu dorinţa secretă de a fi în „graţiile reginei", înconjurînd-o ca pe o adevărată suverană cu un arbore genealogic pierdut în negura timpului, cînd, în fond, ea nu era decît o simplă parvenită la putere. Drept urmare, acele doamne, care conduceau diverse instituţii de caritate, i-au propus să creeze şi să conducă Fondul de ajutor social „*Eva Peron*".

Poporul era fascinat... Săracii o adorau...

Dar acel şarm nu era decît o faţadă. Frumoasa Eva şi soţul său, aceşti campioni ai cauzei săracilor şi oprimaţilor, au profitat de faptul că se aflau la putere pentru a-şi umple buzunarele. Eva n-a întîrziat să devină o mare colecţionară de diamante şi blănuri de vizon.

Puterea lui Juan Domingo Peron se sprijinea pe sindicate.

Eva îi avea de partea ei pe descamicados.

Regimul lor părea de neatacat.

Viaţa este, însă, plină de neprevăzut. Nimic nu este etern. Nici bucuria. Şi, desigur, nici durerea. Nici gloria. Nici puterea. În cazul Evei Peron, acea mărire la care ajunsese părea să nu aibă sfîrşit. Avea mai mult decît visase vreodată. Frumuseţe. Bogăţie. O viaţă strălucitoare. Şi pe cei săraci de partea ei.

Şi, totuşi...

Boala s-a declanşat ca orice boală, cînd ţi-e lumea mai dragă. A lovit-o crunt. Cancer. Incurabil. Nici un tratament n-a dat rezultate. Cu fiecare zi, frumuseţea Evei se stingea văzînd cu ochii. Devenise scheletică. Atunci cînd

era obligată să participe la diverse ceremonii oficiale trebuia să se sprijine puternic de braţul soţului.

— Sînt prea mică pentru a suporta atîta durere!

Juan Peron simţea că, pierzînd-o pe Eva, va pierde şi ajutorul acestei „voci" populare. Dar, ce se putea face?

Bătălia pentru viaţă şi împotriva morţii a fost pierdută...

În seara zilei de 26 iulie 1952 Eva a trecut în împărăţia veşnică.

Avea doar 33 de ani.

Imediat după deces, corpul a fost transportat la un eminent patolog care a aşteptat cîteva săptămîni ordinul de îmbălsămare. El i-a înlocuit sîngele cu alcool, apoi cu glicerină pentru a-i conserva organele intacte, ceea ce dădea pielii o oarecare transluciditate.

Naţiunea s-a îmbrăcat în doliu. Două milioane de fanatici au defilat prin faţa catafalcului. Şapte persoane au fost călcate în picioare...

Situaţia economică a Argentinei acelor zile era departe de a fi înfloritoare. Criza se accentua tot mai mult. Dictatorul Peron, orbit de putere, nu reuşea să-i facă faţă, declanşînd o nemulţumire generală. Lucrurile nu mai puteau continua astfel. În 1955 este răsturnat de la conducere, după nouă ani de adevărată domnie. Se va refugia în Spania, unde va rămîne timp de aproape două decenii, pînă în 1973, cînd revine pentru cîteva luni în „fotoliul" prezidenţial.

Atunci cînd puterea este cucerită printr-o lovitură de stat — desigur, întotdeauna numai în numele celor mulţi şi necăjiţi! — fostul conducător este pus, de cele mai multe ori, la zidul infamiei sau în bătaia puştii. Motive există destule...

Juan Domingo Peron a scăpat de pedeapsă. Dincolo de Ocean. Apucase să fugă. Şi nu chiar cu mîinile goale.

Dimpotrivă. Dar lăsase în urma sa o veritabilă comoară pe care „urmaşul" n-a întîrziat să o dezvăluie.

Casa lui Peron a fost deschisă publicului, prezentîndu-i-se cele 15 maşini, cele 250 de motociclete (!), seiful care încă mai conţinea zece milioane de dolari, „colţişoarele iubirii", cu pereţii tapisaţi în mătase, unde-i erau aduse fostului dictator tinere care să-i întreţină vigoarea. Şi cei care vedeau erau cuprinşi de o firească nemulţumire. Se simţeau înşelaţi. Loviţi în încrederea ce au avut-o ani în şir. Furioşi, unii, pe propria lor credulitate. Răzbunători...

Totuşi, cînd au fost expuse toaletele şi bijuteriile Evei, poporul nu s-a revoltat. Eva Peron avea dreptul la ele. „Descamicados" o doreau frumoasă şi pură. Ş-apoi, nu era normal să fie bogată? N-a fost ea atît de generoasă?!

„Viaţa-i aşa cum este şi ca dînsa sîntem noi", a spus un mare cărturar. A avut dreptate... Monumentul ce urma să se construiască în memoria Evei Peron n-a mai fost însă niciodată înălţat...

MARELE FALS

În 1959 editura *„Ecou"* din Düsseldorf publică lucrarea lui Frank Arnau, intitulată **Kunst der Fälscher — Fälscher der Kunst (Arta falsificatorilor — falsificatorii artei)**, un studiu amplu şi documentat a cărui temă reiese clar din însăşi titlul cărţii. Poate fi citită ca un veritabil roman poliţist, atît de antrenant este subiectul şi ritmul relatării. Printre subiectele prezentate, şi cel al lui Han van Meergeren, omul care a reuşit să-l înşele pe Göring şi pe cei mai de seamă specialişti, ba chiar să scape şi de plutonul de execuţie.

Înainte de a relata această istorie — ea face parte de mult dintre cazurile celebre ale falsurilor, caz intrat în orice manual de poliţie — să ne permitem o scurtă paranteză, punînd două întrebări, evident, retorice şi consemnînd, totodată, cîteva păreri ale unor „experţi" în materie referitoare la experţii-experţi.

Întrebări: Oare cîte comori din muzee sînt autentice? Şi cîte sînt falsuri pe care nu le vom bănui niciodată?

Opinii: „Aş putea deschide un catalog oriunde în lume şi să descopăr una din operele mele" (David Stein); „Ştiu mai bine să vorbească despre artă decît să cunoască arta" (Elmry de Hary). Şi, pentru a închide paranteza, iată ce spunea şi Han van Meergeren: „Rahaţi aroganţi". Motivul? Să urmărim povestea...

... Primăvara anului 1945 aduse, pe lîngă marile cutremure al căror efect a putut fi apreciat numai în perioada următoare, şi unele seisme mai mici, care, deşi abia perceptibile, au îngropat cîte o părticică de istorie.

Printre numeroasele comisii speciale aliate care împînziseră Germania, se aflau şi unele comisii artistice. Picturile, sculpturile, mobilele şi covoarele, deseori de o mare valoare artistică, pe care au pus mîna în timpul războiului zeloşii colecţionari germani, urmau să fie depistate şi înapoiate proprietarilor de drept. Guvernul olandez era reprezentat în toate comisiile artistice. Examinînd tablourile din colecţiile lui Göring, membrii olandezi ai comisiei centrale au dat de o pictură intitulată *Christos şi femeia adulteră*. Conversaţia pînă atunci animată se întrerupse. Specialiştii contemplară în tăcere tabloul luminat de reflectoare. Căci ceea ce se oferea privirii era, incontestabil, un Vermeer, o capodoperă a acestui mare maestru.

Cum a ajuns însă un tablou de Vermeer, pînă atunci necunoscut şi de o asemenea calitate excepţională, în colecţia lui Göring? De unde să fi provenit dacă nu din Olanda? Era probabil vorba de comoara păzită a unui colecţionar particular, nimerită pe căi neobişnuite în posesia lui Göring. De fapt, pe căi interzise, pentru că fiecare Vermeer se afla sub protecţia naţională a monumentelor. Cel ce scotea o asemenea operă de artă peste hotare era pasibil de pedeapsă. Cel ce a dat-o în mîinile duşmanului era un criminal — un colaboraţionist.

Poliţia a fost alarmată. Se transmiseră mesaje în toate direcţiile. O anchetă serioasă fu pusă la cale pentru a descoperi provenienţa Vermeer-ului.

... În salonul frumoasei şi vechii case cu nr. 321 de pe Keizersgracht din Amsterdam, un om îmbătrînit înainte de vreme stă în fotoliul său lucrat din lemn de esenţă preţioasă şi priveşte impasibil curgerea apelor leneşe ale canalului Gracht. Este Han van Meergeren, omul care pictase Vermeer-ul intitulat *Christos şi femeia adulteră*. Dar acest lucru nu-l ştia nimeni în afară de el...

La un examen aprofundat al tuturor documentelor şi însemnărilor lui Göring revenea mereu numele bancherului german Alois Miedl, asociat al firmei comerciale de artă „Goudstikker“ din Amsterdam, prin intermediul căruia fostul mareşal al Reichului îşi completase colecţiile. Încercarea de a-l găsi pe Alois şi de a-l interoga a eşuat. Bancherul, prudent, se făcuse nevăzut. Însă confiscarea imediată şi verificarea registrelor firmei Goudstikker dădu indicaţii preţioase. Vermeer-ul necunoscut trecuse prin trei mîini. Apărură numele lui Walter Hofer, Alois Miedl şi Reinstra van Strijvesande. Prin Reinstra poliţia militară află numele celui care a vîndut tabloul. Omul se chema Han van Meergeren, pictor şi negustor de tablouri, Keizersgracht 321, Amsterdam.

Doi funcţionari în civil îi făcură o vizită. Era atît de nesuspect, încît se aşezară bucuroşi la masa lui şi ciocniră cu el cu plăcere. Urmînd vechea tactică poliţistă, discutară despre una, despre alta înainte de a-i pune întrebările cu privire la Vermeer-ul *Christos şi femeia adulteră*. Gazda era însă pregătită. Desigur, a vîndut Vermeer-ul unui domn olandez de cea mai bună reputaţie. A aflat abia mult mai tîrziu că intermediari necunoscuţi lui l-au vîndut lui Göring... Poliţiştii s-au declarat satisfăcuţi de aceste lămuriri. Ştiau deja că relatarea lui van Meergeren corespunde realităţii. Cereau însă răspuns la o altă întrebare importantă. Aceasta privea provenienţa tabloului. De unde venea el? De la cine? Cine din Olanda posedase o asemenea operă de artă, fără ca colecţiile de stat s-o fi cunoscut?

Han van Meergeren avea pregătit de mult răspunsul şi la această întrebare. O poveste gîndită şi răzgîndită de ani de zile trebuia să-l acopere în caz de nevoie.

— Am descoperit Vermeer-ul în Italia, pe cînd vizitam galeria unei familii de patricieni nobili dar sărăciţi, care doreau să vîndă diferite opere de artă cu condiţia ca să garantez o absolută discreţie. Nu pot indica nici un nume.

Inspectorii tăcură un timp, îşi notară cîte ceva, îl priviră cam stingheriţi pe amfitrion în ochi. Ultimul răspuns nu era prea mulţumitor. Trebuia însă aşteptat. Cei doi plecară.

Han van Meergeren răsuflă uşurat. Povestea italienească el nu o putea dovedi. Dar nici contrariul nu-l putea demonstra nimeni.

A doua zi doi funcţionari ai poliţiei politice îi prezentară un mandat de arestare. La 30 mai 1945 judecătorul de instrucţie îi comunică faptul că este suspectat de „colaborare cu inamicul". Acest lucru, odată dovedit, echivala cu cea mai grea pedeapsă.

Cînd, după primul interogatoriu, Han van Meergeren avu timp să reflecteze în celulă, situaţia îi deveni clară. Trebuia să se decidă: muncă silnică, poate pe viaţă, pentru colaborare cu inamicul, sau închisoare, eventual pe termen scurt, ori chiar cu suspendarea executării pedepsei, pentru falsificare de tablouri.

La 31 mai hotărîrea sa era luată. Făcu o declaraţie: falsificase 14 „capodopere clasice olandeze". Nouă dintre acestea fuseseră vîndute şi au adus un cîştig total de 7 167 000 guldeni. Partea sa, după scăderea celor cuvenite misiţilor, s-a ridicat la 5 460 000 guldeni.

Judecătorului de instrucţie i se părea clar ca lumina zilei că van Meergeren spunea aceste istorii fantastice numai pentru că prefera să intre la închisoare ca falsificator, nu să fie condamnat la muncă silnică pentru colaborare activă cu inamicul. Han van Meergeren era, neîndoios, un mincinos rafinat. Pînă la urmă însă, el dădu atîtea amănunte controlabile că declaraţia sa nu mai putea fi contestată. I se puse o ultimă întrebare: dacă ar fi dispus să picteze în celula sa, în prezenţa unor specialişti, o altă capodoperă veche?

Van Meergeren acceptă.

Autorităţile au permis ca extraordinarul „caz van Meergeren" să fie dat publicităţii. Presa mondială se delectă cu o afacere senzaţională.

Un om singur a reuşit să-i prefacă pe pontifii teoriei artei în ridicole marionete ale jocului său, în care era vorba de cîştigul realmente fantastic de aproape 2 300 000 dolari, un cîştig pe care l-a putut realiza datorită expertizelor date fără nici o rezervă de aceşti infailibili specialişti.

Procesul care a urmat primei declaraţii, după o anchetă preliminară de doi ani, n-aduse de fapt, în afara depoziţiilor, în parte umilitoare, ale martorilor şi experţilor, decît sentinţa: Han van Meergeren intră, pentru un an, la închisoare.

Cine era acest om firav, ale cărui tablouri fuseseră cumpărate de clienţi competenţi?

... 10 octombrie 1889 a fost, la Deventer pe Ijssel, o zi ploioasă de toamnă ca multe altele. În timp ce învăţătorul Henricus van Meergeren îşi ţinea lecţia obişnuită în şcoală, ca în oricare zi a săptămînii, soţia sa, Augusta, dădea naştere unui băieţel slăbuţ. Învăţătorul se întoarse acasă tîrziu, pe seară. Datoria era mai presus decît omul. Iar deasupra lui nu exista decît Dumnezeu.

Cînd Henri intră în al doisprezecelea an al vieţii se trezi în el un dar, probabil moştenit de la mama sa, care fu mai tare decît frica de părinte: începu să deseneze! Bizare plăsmuiri din vis, pe care le păzea cu grijă de ochii tatălui.

Pentru că nu făcea față îndatoririlor în școala secundară, tatăl decise să lămurească lucrurile pînă la capăt. Găsi desenele, le rupse în bucăți mici și le aruncă fără multă vorbă în foc.

Aceasta a fost, pentru Henri, prima ingerință brutală a unei autorități în viața sa...

Cîteva decenii mai tîrziu, la Rotterdam.

Nu mai era băiatul Henri, ci bărbatul Han, cel care intra, aproape neobservat, o dată cu un grup de invitați aleși, în sala mare a Muzeului Boymans.

Cea mai importantă operă a lui Vermeer, **Pelerinii la Emmaus**, era prezentată publicului în cadrul unei festivități oficiale. Oratori cu greutate aduceau laude peste laude iar publicul privea tabloul cu încîntare. În sală domnea o liniște plină de elevație.

În colțul din stînga stă un om cu aspect bolnăvicios. Este Han van Meergeren. Are 49 de ani. Pare însă mai bătrîn. O mustață mică, neîngrijită, îi accentuează încă cutele de pe obraz... Rîde în sinea lui de acești distinși vizitatori, în mijlocul cărora se află mai marii muzeelor, criticii și experții, de toți cei care-l disprețuiau, îi contestau calitățile artistice și măiestria, îl nedreptățeau cu lipsa lor de înțelegere.

Iată-i pe toți cît de fascinați privesc acest Vermeer nou descoperit, această capodoperă a capodoperelor, această operă unică în desăvîrșirea ei, care încoronează tot ce este cunoscut pînă acum din creația marelui maestru al picturii olandeze — tabloul **Pelerinii la Emmaus!** Tabloul creat de el, Han van Meergeren, micul necunoscut din umbra acestei ilustre societăți!

Han van Meergeren se afla la o răscruce de drumuri la care l-a dus ura. Această operă desăvîrșită era menită să demonstreze că și critica de artă, și istoricii de artă, și cei mai mari dintre specialiști se pot înșela.

Pentru a introduce tabloul pe piața artei, Han îl duse

la Paris, îl depuse într-un safe la Credit Lyonnais și-l oferi unui misit.

— Tabloul provine — explica el — din colecția unei familii aristocrate italiene de origine olandeză, familie al cărei nume trebuie să rămînă nedivulgat...

Misitul fu mulțumit și cu asemenea explicație. Hotărîtoare va fi, oricum, expertizarea. Iar pentru aceasta exista o singură autoritate: Bredius. Nestorul istoricilor de artă, dr. Abraham Bredius, în vîrstă de optzeci de ani, autoritatea necontestată în cunoașterea marilor maeștri olandezi ai picturii, examină tabloul și-l declară opera lui Vermeer.

Tabloul fu cumpărat cu 550 000 guldeni și oferit, ca dar, din partea *Societății „Rembrandt“*, *Fundației „Boymans“* din Rotterdam. Van Meergeren încasă 340 000 guldeni, mijlocitorul 210 000...

Cele două falsuri despre care am amintit în rîndurile de mai sus n-au fost singurele. Cum nici activitatea lui Han van Meergeren nu se limita numai la realizarea unor „capodopere“. Acțiuni ciudate întovărășeau altele normale. Făcea negoț cu tablouri vechi. „Aranja“ picturi slabe pe care le găsea la negustori obscuri și le revindea cu cîștiguri serioase. Ascundea sume mari în locuri neverosimile. Păstra milioane în casete. Una dintre acestea o îngropă în grădina casei sale din Laren. Soldații aliați, în căutare de proiectile neexplodate, au descoperit această canistră de tablă. Locuitorii Larenului văzură uimiți bancnotele de cîte o mie în mîinile soldaților...

La 22 octombrie 1947 tribunalul îl condamnă pe Van Meergeren la un an închisoare. Procurorul ceruse doi ani, jumătate din pedeapsa legală maximă.

După pronunțarea sentinței, inculpatul îl rugă pe președinte să i se permită să picteze în închisoare. Obținu

această învoire, căreia-i urmară curînd o serie de comenzi de portrete. Din S.U.A. îi veni oferta de a ilustra o carte. Colecţionari, artişti, negustori, mijlocitori din Londra şi Paris, Monte-Carlo şi Zürich se interesau de omul care „ştia să picteze ca Vermeer".

Cererile de despăgubire, impozitele pretinse de stat şi cheltuielile de judecată foarte mari au dus la scoaterea la licitaţie a averii de care dispunea. În ciuda tuturor obiectelor de valoare pe care le poseda, nu putu acoperi decît o parte din datorii.

Cu toate că sentinţa blîndă păru că dă aripi forţei vitale spirituale a lui Han, el nu putu să reziste din punct de vedere fizic. Trebui să fie internat în clinica Valerius. La 30 decembrie îşi dădu obştescul sfîrşit. Avea 58 de ani.

A trecut aproape o jumătate de secol de la sentinţa tribunalului de la Amsterdam, dar cazul van Meergeren mai este înconjurat de aceeaşi ceaţă a echivocului care a caracterizat întreaga viaţă a acestui om.

În galeria marilor falsificatori de artă, alături de Han van Meergeren, s-a numărat şi Elmyr de Hory.

Aceeaşi suficienţă afişată de diverşi experţi l-a determinat şi pe acest artist să se lanseze în comerţul cu falsuri.

De Hory, un ungur apatrid, şi-a obţinut „bastonul de mareşal" cînd un alt falsificator celebru, Clifford Irving, — autorul presupusei biografii a lui Howard Hughes — a scris o carte despre el, intitulată simplu: *Falsuri*. S-a descoperit, cu acel prilej, că „operele" ungurului figurau într-un lot de copii vîndute pe milioane de dolari unui bogătaş texan.

Scandalul care a urmat l-a făcut pe Hory celebru, cu toate că el a afirmat tot timpul că n-a vrut să-şi dea pînzele drept originale. De altfel, nici nu şi-a pus niciodată vreo semnătură imitată, deşi a copiat în mod fidel stilul unor artişti renumiţi.

În 1970, la vîrsta de 60 de ani, de Hory a fost arestat la Ibiza şi închis la Majorca. Cum oficial nu avea ce să i se reproşeze, a fost eliberat la capătul a patru luni de detenţie.

Ca majoritatea pictorilor de talent, el dispreţuia în mod suveran pe pontifii criticii. Elmyr de Hory afirma că putea să picteze un portret în 45 de minute, să schiţeze un Modigliani în zece minute şi să treacă direct la un Matisse.

— Negustorii, experţii şi criticii sînt iritaţi de talentul meu. Ei nu vor să lase să se vadă cît de uşor pot fi păcăliţi. Eu am umbrit imaginea infailibilităţii pe care se sprijină averea lor.

Lucrînd tot atît de repede ca de Hory, dar arătîndu-se mult mai îndrăzneţ, David Stein a fost considerat, timp de patru ani, veritabilul rege al falsificatorilor. Era un pictor de mare talent care s-a lăsat antrenat în această aventură cînd a văzut preţurile atinse de anumite pînze şi n-a putut rezista tentaţiei.

El a lucrat în stilul celebrilor săi înaintaşi, dar şi în cel al contemporanilor, ceea ce i-a adus prăbuşirea.

Într-o zi, presat de timp, a pictat trei acuarele, promise unui negustor, în mai puţin de şapte ore. A muncit ca un ocnaş. La ora 6 dimineaţa, în patul său, se gîndea la tema „operelor" sale. La ora prînzului înmîna negustorului fericit cele trei acuarele de Marc Chagall, inclusiv certificatul de autenticitate. Pînă atunci îmbătrînise hîrtia cu ceai, executase acuarelele, fabricase certificatele, imitase semnătura lui Chagall şi înrămase „găselniţele" sale.

După o scurtă discuţie, negustorul i-a oferit lui Stein un cec de 10 000 dolari. Mîndru de achiziţia sa, acesta s-a decis să arate lucrările fără întîrziere, chiar lui Marc Chagall, care tocmai debarca la New York pentru a superviza instalarea a două picturi murale la Metropolitan Opera.

Negustorul se aştepta ca marele artist să sară în sus de

bucurie, regăsind deodată trei din operele sale de tinerețe. Reacția pictorului l-a îngrozit.

— Diabolică chestie! a exclamat artistul. Aceste acuarele nu sînt făcute de mine.

În aceeași seară poliția a venit să-l aresteze pe David Stein.

— Cînd au sunat la ușa din față, eu fugeam prin cea din spate cu un pahar de scotch în mînă, a povestit el mai tîrziu...

S-a refugiat în California, dar curind a fost arestat și a mărturisit totul:

— Dacă m-aș fi rezumat la pictorii dispăruți!...

În închisoare, David Stein a colaborat cu poliția din New York, ajutînd-o să înființeze un serviciu special pentru combaterea fraudei cu opere de artă. După 16 luni a fost eliberat și s-a întors în Europa, abandonînd cele trei galerii și o jumătate de milion de dolari, venit de care se bucura în America. David Stein nu bănui că poliția franceză avea să-i ceară și ea socoteală. Această eroare l-a costat alte 30 de luni de închisoare. Din nou liber, în 1970, i-a abandonat definitiv pe bătrînii maeștri și nu a pictat decît... Stein. Reputația sa de falsificator i-a grăbit succesul și, jumătate francez, jumătate britanic, a trăit între Londra și Paris, urînd întotdeauna pe cei mai mari falsificatori ai istoriei artei: experții!

— Există pe piața artei 200 sau 300 de falsuri făcute de mine, care sînt considerate ca originale. Lumea artei este un fals urias! exclamase el.

*

Trucurile, oricît de complicate, pot fi descoperite. Însă amatorul și colecționarul fac rar, mult prea rar uz de posibilitatea analizelor. Ar putea să obțină astfel certitudinea și — nu rareori — să se ferească de pagubă.

LOVITURA SECOLULUI

Într-o minusculă cameră obscură, la hotelul „Desert Inn" din Las Vegas, Howard Hughes, miliardarul, privește un film în timp ce stă întins pe pat. Cu excepția unui slip, n-are nici o îmbrăcăminte pe el, lăsînd să se întrevadă un corp descărnat. Părul și barba îi cad pînă aproape de talie în șuvițe groase. Din cînd în cînd, întinde mîna, cu unghii galbene lungi de cinci centimetri, pentru a semnaliza cuiva să schimbe bobina.

Hughes se găsește în această încăpere de mai mult de trei luni pentru unul din acele maratonuri cinefile căruia îi cădea pradă la diverse intervale. În tot acest timp nu mănîncă decît dulciuri și alune, ajutîndu-se de mari pahare cu lapte. Filmele preferate sînt cu deosebire cele de acțiune. **Ice Station Zebra** a fost privit de 150 de ori.

Howard Hughes. Unul din marile mistere ale secolului XX.

De 15 ani, acest om, altădată frumos și înconjurat de femei, proprietar al mai multor cazinouri în Las Vegas, s-a retras din lume, trăind în camere obscure și păzit de oameni care, practic, nu-l văd niciodată.

S-a născut bogat, la Houston, în ziua de Crăciun a anului 1905. Tatăl său era proprietarul unei companii pentru producerea de echipament de foraj. A moștenit-o. Drept urmare, tînărul magnat începu să-și satisfacă toate capriciile.

Marea epocă a Hollywood-ului fascina şi pe cei cu bani şi pe cei fără. La 22 de ani, H.H. se decise să se scuture de praful Texasului şi să se lanseze în lumea minunată a cinematografiei. Devine, astfel, producător independent, remarcîndu-se imediat cu **Scarface**, în rolurile principale avîndu-i pe Paul Muni şi Geoge Raft, şi **Îngerii infernului**, în care Jean Harlow îşi făcu debutul pe ecran.

Actriţele îi rezistau cu greu şi, în curînd, „cetatea filmului" se umplu cu apartamentele pe care le cumpăra starurilor şi starletelor care-l adorau. Aveau şi de ce. Dar, la inaugurarea casei, el le punea o condiţie: pot locui cît doresc acolo, numai să nu se... opună. Însă H.H. le uita rapid, cum s-a întîmplat şi cu Jean Harlow căreia i-a oferit un luxos apartament. În anii '30—'40, pe lista sa figurau mai mult de douăzeci de femei frumoase, în timp ce altele erau încîntate să fie văzute în compania lui. De la Ava Gardner, Elizabeth Taylor, Lana Turner, Ginger Rogers, Mitzi Gaynor la Cyd Charisse.

Cinematograful nu însemna decît o parte din viaţa lui. H.H. era şi patronul a două companii aeriene, „*Trans World Airlines*" şi „*Hughes Aircraft*", el numărîndu-se printre primii pe scara magnaţilor aviaţiei Americii. De altfel, această pasiune l-a costat şi bani buni: a investit, spre exemplu, 50 milioane de dolari într-un proiect al unui avion care n-a zburat niciodată! În plus, avea şi pasiunea drogurilor...

Obosit de o asemenea viaţă şi-a luat obiceiul să dispară cîte şase luni. Într-o astfel de dispariţie, pe cînd pilota un avion particular spre Louisiana, a fost forţat să aterizeze din cauza unei defecţiuni mecanice. A ajuns, pe jos, într-o localitate, unde a vrut să închirieze o maşină. Avea asupra lui 11 200 de dolari şi nici un act de identitate. Garajistul a anuţat poliţia. Cînd i-a spus agentului că este Howard Hughes, acesta i-a replicat: „Eşti un vagabond!". Şi,

pe bună dreptate, pentru că cine ar fi putut să-l creadă văzîndu-l neras, într-un costum murdar şi şifonat, în tenişi şi în mînă cu o pungă de hîrtie în care se aflau cîteva sandvişuri?! Încurcătura a fost, desigur, lămurită...

H.H. a fost căsătorit de două ori. Prima dată cu Ella Rice, apoi, în 1957, cu actriţa Jean Peters, care mai tîrziu avea să declare că s-a simţit practic prizonieră în reşedinţa lor de la Bel Air.

...Hughes detesta din ce în ce mai mult contactul cu alte persoane, motiv pentru care s-a retras într-un bungalow în deşert, în apropiere de Las Vegas. Acolo a angajat faimoasa „*Mafie mormonă*", paznici de origine mormonă care aveau o singură misiune: să-l protejeze de contactele exterioare.

Unul dintre principalele motive ale acestei izolări se datora fricii terorizante de microbi. „Toată lumea transportă microbi! Dacă vreau să trăiesc mai mult decît părinţii trebuie să evit microbii", spunea adesea. Evident, orice vizitator era supus unui control riguros. Pînă şi medicul său n-avea voie să-l examineze decît de la capătul celălalt al camerei.

După ce a depăşit vîrsta de cincizeci de ani, bungalowul nu i s-a mai părut suficient de izolat. A început existenţa nomadă. Dintr-un hotel de lux în altul. Fiecare deplasare era făcută în mare secret, anturajul lui Hughes ieşind pe scara de serviciu sau pe scara de... incendiu. Şi în fiecare hotel locuia numai la ultimul etaj, păzit cu străşnicie de garda personală, în timp ce totul era sub o strictă supraveghere video. Hughes ocupa cea mai mică încăpere. Ferestrele erau imediat camuflate, mobila scoasă, cu excepţia unui pat şi a unui scaun; rămîneau în cameră un aparat de proiecţie, un ecran şi o cutie cu batiste de hîrtie.

Nimeni nu ştie adevărul curat în legătură cu anii care i-au precedat moartea. Această perioadă din viaţa lui pare

chiar un mister de nepătruns. Abia după deces, ca urmare a destăinuirilor lui Gordon Margulis şi Melvin Stewart, doi foşti asistenţi ai lui Hughes, s-a putut afla cum trăia acest miliardar.

... În ultima parte a vieţii, H.H. devenise un veritabil schelet, datorită unui regim draconic. El nu mînca, săptămîni la rînd, decît supă de pasăre. Rar schimba acest „meniu" cu bomboane, alune şi lapte sau cu îngheţată. Cînd accepta o alimentaţie normală, aceasta se compunea, invariabil, din friptură, salată şi mazăre. Fiecare bob însă era „inspectat" cu atenţie şi cele care erau considerate prea mari erau îndepărtate.

H.H. refuza să se tundă, lucrul acesta întîmplîndu-se doar de două ori în zece ani. Manichiuristul era obligat să se spele şi să se îmbrace ca un adevărat chirurg! Vreme de 15 ani, acest miliardar, mai mult decît excentric, n-a acceptat decît de trei ori să întîlnească pe cineva din lumea exterioară. Singurele sale haine erau un halat, două pijamale, o pereche de sandale şi cîţiva chiloţi. De altfel, el refuza să se îmbrace, rămînînd, în obscuritatea camerei, doar cu un simplu prosop în jurul taliei... Într-o zi a căzut în baie şi şi-a fracturat piciorul... Începea drumul fără întoarcere.

Desigur, legendele — cu mai mult sau mai puţin adevăr în ele — sînt mult mai multe în ceea ce-l priveşte pe Howard Hughes. De aceea, nu puţini au fost cei care au încercat să pătrundă în „camerele obscure". Reuşita ar fi însemnat o lovitură pentru orice ziar. Iar dacă cineva ar fi putut chiar realiza o carte despre viaţa acestui milionar, atunci ar fi fost „lovitura secolului".

*

Clifford Irving s-a născut la New York, în 1930. Era un incurabil aventurier. După studiile la Cornell University, a navigat pe Atlantic, a trăit cu britanicii californieni. A încetat să mai hoinărească în clipa cînd s-a căsătorit cu Edith, o frumoasă blondă, cu o siluetă de invidiat. S-au stabilit la Ibiza. A început să scrie. Şi-a găsit şi un editor, pe McGraw-Hill din New York. Într-una din zile i-a venit ideea.

— Mac, am o veste straşnică pentru tine. Ceva formidabil!

A doua zi i-a mărturisit:

— Închipuie-ţi, i-am trimis bătrînului Howard Hughes ultimul meu manuscris. Nu, nu doresc să mă rup de voi, dar, ştii, o părere în plus face mult. Mai ales de la el. Mi-a răspuns cu deosebită amabilitate. Nici că-ţi vină să crezi! E un bătrîn atît de ciufut! Pot să-ţi destăinui că, în urma acestui schimb de scrisori, sîntem în relaţii extrem de amicale. Şi cînd atîţia alţii vorbesc că este inabordabil! În sfîrşit, să n-o lungesc: i-am propus lui Hughes să scriu o carte despre viaţa sa. A acceptat! Mă crezi sau nu? A acceptat!

McGraw-Hill a muşcat momeala şi s-a angajat să-i verse lui Hughes o sumă foarte mare — potrivit pretenţiilor exprimate! — în schimbul memoriilor ce urmau să fie înregistrate de Irving pe bandă, în timp ce Clifford, însărcinat şi cu scrierea, a primit un substanţial avans din totalul de un milion şi jumătate.

Şi Irving a început să scrie... cartea.

Hughes, însă, nu a văzut niciodată culoarea banilor.

Editorul, negustor cinstit, a vărsat în contul indicat de Irving jumătate din sumă. Numai că ea a luat, cum este lesne de priceput, drumul buzunarelor escrocului, dar fără să stea nici acolo prea multă vreme. Foarte cheltuitor, s-a apucat să străbată lumea, minţindu-l pe editor că urmează să aibă întîlniri secrete cu Hughes sau cu vreunul dintre oamenii lui.

— Alo, Clif? McGraw la aparat. Ce se mai aude cu manuscrisul. Ar fi timpul să ne dai cîte ceva.

— Of, doamne, McGraw. De fiecare dată aud același lucru. Crezi că mie mi-e ușor? Cînd să mă întîlnesc cu el primesc un telefon că nu se poate prezenta. Este drept, uneori îmi dă toate relațiile prin telefon.

— Eu înțeleg toate acestea, dar membrii Consiliului de administrație au devenit nerăbdători.

— Nu te impacienta. Cred că poșta de azi îți va aduce o primă tranșă. Sînt doar niște scurte fragmente și cîteva scrisori ce le-am primit de la bătrîn.

... Textele expediate conțineau declarațiile pasionante pe care Irving pretindea că le-a înregistrat cu Hughes. Texte care, în fond, nu erau decît o țesătură de minciuni, amestecate în mod inteligent cu semiadevăruri care dădeau credibilitate. În ceea ce privește scrisorile miliardarului, acestea erau și ele cu dibăcie contrafăcute. Excelent desenator — urmase cursurile unei școli specializate — Irving reușise contrafacerea unor epistole care lăsau să se întrevadă seriozitatea înțelegerii dintre cei doi.

Era suficient? Probabil că nu, din moment ce aceste firimituri i-au dat ceva de bănuit lui McGraw, dar...

— Domnule, sînteți un specialist recunoscut în materie. Doresc o expertiză a unor scrisori. Trebuie păstrată însă discreție absolută.

Răspunsul a spulberat orice îndoieli: scrisorile sînt autentice!

Irving putea, așadar, să-și continue minciuna în liniște.

McGraw-Hill era acum bine legat la gard. Ideea de a putea ridica vălul de pe misterioasa viață a magnatului Howard Hughes, de a dezvălui secretul misiunilor sale în al doilea război sau al prieteniei cu Ernest Hemingway îl excita nemaipomenit. De partea cealaltă, Clifford Irving știa să întrețină interesul editorului, oferindu-i copiile

unor note realizate de un fost asistent al solitarului milionar. Noach Dietrich s-a aflat o vreme în slujba lui Hughes, după care s-a apucat să redacteze o serie de note în vederea scrierii unei cărți. Aceasta n-a văzut niciodată lumina tiparului, în schimb a pus mîna pe ele Irving, care le-a folosit pentru a da o oarecare autenticitate lucrării promise.

McGraw-Hill continua să expedieze prin poștă, la banca elvețiană, sumele „datorate" milionarului. Nu rămîneau prea mult în cont, deoarece R.H. Hughes le transfera cu promptitudine. În realitate, R.H. Hughes nu era alta decît Edith Irving, care deschisese contul elvețian folosindu-se de un pașaport aranjat.

Bomba a explodat pe neașteptate.

Marile „idei" se pot naște concomitent în mintea a doi oameni fără să știe unul de celălalt. Nu numai cele bune, dar și cele malefice. Așa s-a întîmplat și cu „memoriile" lui Howard Hughes. Un alt escroc a încîntat pe un alt editor — care s-a lăsat și el ușor indus în eroare — cu aceeași tentantă ofertă. Numai că acesta, grăbit să-și facă cunoscută marea lovitură, spre deosebire de McGrow-Hill, a anunțat faptul că va publica biografia milionarului. Și, astfel, bulgărele a pornit devenind o... avalanșă! Editorul lui Irving, ca și grupul „*Time Life*" — care cumpărase drepturile de publicare în foileton — a intrat în panică, solicitînd lămuriri. Dar Irving rămîne imperturbabil și joacă tare în continuare. Fabrică o nouă scrisoare, prin care Hughes dezminte categoric cartea concurentului, caracterizînd-o drept escrocherie sfruntată. Solicită chiar mai mulți bani pentru concretizarea contractului. O lovitură de maestru această solicitare de mărire a sumei! Scrisoarea, ca și întreaga acțiune a lui Irving, căpăta, desigur, o mai mare autenticitate! A urmat însă o „mutare", neprevăzută de Cliff. Editorul McGraw, pentru a preveni

alte cazuri ca cel cu care abia se confruntase, anunţă presei că este unicul autorizat cu publicarea „memoriilor“ şi că nu peste multă vreme cartea lui Irving va putea fi văzută în librării.

Un ordin scurt şi avocaţii adevăratului Howard Hughes se pun în mişcare. A fost organizată o conferinţă de presă în cursul căreia ziariştii s-au aflat în legătură telefonică directă cu miliardarul. Acesta a declarat că totul este o înşelătorie şi că autorii ei vor fi acţionaţi în judecată.

Chestionat la rîndu-i, Clifford Irving a afirmat că este inocent.

Cum era de aşteptat, avocaţii lui H. Hughes nu se joacă. Chester Davis s-a adresat firmei de detectivi **„Intertel“** pentru a demonstra că totul este fals.

... Robert Dolan Peloquin era supranumit *„Sherlock Holmes al timpurilor moderne“*. Îşi petrecuse 16 ani în serviciul guvernului american urmărind caizii mafiei şi criminalii lumii ordinatoarelor. Fusese unul dintre asistenţii apropiaţi ai lui Bob Kennedy pe cînd acesta era procuror. Apoi a pus pe picioare **„Intertel“**, o agenţie privată de poliţie cu sediul la Washington, dar avînd birouri în întreaga lume. Unul din aşii Scotland Yard-ului, sir Ranulph Bacon, i se alătură, făcînd agenţia lor „cea mai formidabilă din lume“.

Acest super-poliţist s-a aruncat pe urmele lui Irving. Avea de lămurit un singur lucru: să dovedească falsitatea afirmaţiilor lui McGraw referitoare la presupusa legătură dintre Hughes şi Irving. Editorul se baza pe cecurile emise pe numele lui R. H. H. şi depuse în contul din Elveţia, autentice din moment ce autentice erau şi semnăturile de primire de pe verso, dovedite prin expertiză.

Toată povestea a hrănit din belşug pagina întîi a ziarelor. Fiecare parte avea argumentele sale. Cum s-a întîmplat şi cu unul din conducătorii de la McGraw-Hill care a prezentat într-o emisiune TV trei cecuri, însumînd 650 000 dolari încasaţi de Hughes. A fost, desigur, picătura aşteptată de Peloquin. A înregistrat emisiunea şi a mărit imaginea. A obţinut, astfel, numele băncii din Zürich. N-a mai rămas decît o treabă de rutină. În capitala Elveţiei a aflat că R. C. Hughes este o femeie, ceea ce l-a determinat să ceară de la Washington o fotografie. Arătînd-o bancherilor, aceştia au recunoscut imediat pe R. H. Hughes.

Era vorba, evident, de soţia lui Irving, Edith!...

Robert Dalan Peloquin îşi dovedise încă o dată priceperea. Sesizat, avocatul Chester Davis a înaintat imediat o plîngere. Irving şi soţia sa au fost arestaţi.

Irving neagă.

Sînt căutate noi probe.

Irving neagă.

Se aduc alte probe. De această dată zdrobitoare.

Celebra cîntăreaţă Nina, din grupul *„Nina şi Frederik“*, a făcut cunoscut că în momentele despre care Irving afirma că se află cu Hughes, se afla, de fapt, la ea.

Edith Irving n-a rezistat acestor dezvăluiri. A recunoscut şi a fost condamnată la doi ani închisoare.

— Am pus în pericol viaţa soţiei mele, va spune Cliff. Ea a suferit teribil. Am auzit-o plîngînd nopţi de-a rîndul.

Edith va rămîne claustrată doar 14 luni. Nu-l va mai vedea niciodată pe Clifford. Va obţine divorţul şi se va căsători cu partenerul de tenis al fostului ei soţ.

Cum era normal, nici Irving n-a scăpat. A mărturisit totul. Hotărîrea tribunalului: 10 000 dolari amendă şi 30 de luni închisoare. A efectuat cu puţin mai mult de jumătate. S-a instalat, apoi, în Mexic cu o tandră prietenă. Pasiunea scrisului nu l-a părăsit. A găsit şi un subiect:

istoria detaliată şi dramatică a mistificării pe care a pus-o la cale.

... O cameră obscură a hotelului „*Acapulco*" din Mexic.

Howard Hughes se află în comă. În timp ce tineri bogaţi şi frumoşi se amuză, expunîndu-şi corpul bronzat, un doctor contemplă terifiat trupul faimosului milionar. Distrus de droguri şi malnutriţie. Nu cîntăreşte decît 45 kilograme. Părul şi barba îi ajunseseră pînă la brîu, iar unghiile se asemănau cu nişte gheare.

A murit în avionul care îl transporta la Houston...

... Istoria lui Clifford Irving a dispărut repede de pe tejghelele librăriilor.

Era în 1975.

DUM-DUM

Crăciunul. Pretutindeni se văd oameni surîzînd, încărcaţi cu pachete frumos colorate.

Joseph Markham, un bărbat în jur de 40 de ani, formează un număr. La celălalt capăt al firului, Londra. Barbara, soţia. N-a văzut-o de mult. Caută motive cu ajutorul cărora să-i aline supărarea. Îi cere să vină la Melbourne. Împreună cu Sheila. „Eu ţin la voi amîndouă". Vorbeşte şi cu Mattew, fiul său. Trebuie să-l înţeleagă. N-a avut încotro. A trebuit să procedeze astfel. Poate, cîndva, îl va înţelege.

Soneria sună cu insistenţă.

— Deschideţi! Poliţia!

Sergentul Coffey se legitimează.

— Bine, dar ce am eu cu poliţia? Sînt un cetăţean respectabil. N-am călcat cu nimic legea. Voi reclama. Voi vorbi cu superiorii.

— Domnul Markham, vreţi să-mi arătaţi piciorul drept? întrebă cu voce liniştită sergentul.

În acel moment, Joseph Markham a înţeles că a sosit sfîrşitul. S-a prăbuşit pe un scaun...

*

Vîntul plimbă frunzele rătăcite. Cerul este acoperit de nori plumburii. Cei care se încumetă să iasă pe străzi se strîng zgribuliţi. Nu-i prea plăcut. Nici n-are cum să

fie. Este doar luna noiembrie. Iar faptul că sîntem în 1973 nu influențează cu nimic vremea de afară.

La hotelul „*Fontainebleau*" din Miami nu se găsește prea multă lume. Doar cîțiva turiști și oameni de afaceri. Poate de aceea Helen Fleming a găsit răgaz să întîrzie pe malul Oceanului privind la valurile care vin de departe pentru a se topi la mal.

— Sper să nu vă deranjeze prezența mea?!

Doamna Fleming și-a ridicat ochii întîlnind obrazul palid al englezului cu care stătuse de vorbă în săptămînile trecute în holul hotelului.

— Vă mai amintiți? Sînt John Stonehouse.

Helen Fleming zîmbi cu amabilitate. Este, totuși, bine să nu fii chiar singură, gîndi ea.

— Desigur, domnule...

— John Stonehouse.

Conversația s-a închegat destul de ușor. Așa avea să afle Helen că omul din fața sa a revenit în Florida pentru a rezolva niște afaceri, dar că n-are amintiri prea frumoase despre cele petrecute la precedenta vizită.

În privirea Helenei apăru un semn de întrebare.

— Ce vi s-a întîmplat, domnule...?

— Ce i se poate întîmpla unei persoane singure care-și lasă hainele pe plajă și pleacă să înoate. Adică, am fost lăsat fără ele. Fără haine și fără bani.

— N-a fost deloc plăcut, domnule...

— John. John Stonehouse. Prefer să-mi spuneți John. De altfel, îmi pare bine că v-am întîlnit. Aș fi vrut să încerc apa, chiar dacă nu este o vreme grozavă, dar nu aveam curaj. Dacă o pățeam iarăși? Pot fi liniștit?

— Evident.

Helen Fleming îl privește cum se îndreaptă spre apă, cum se pierde în larg înotînd cu putere. Cam cîți ani să aibă? După cum arată, este trecut de patruzeci... Va sta să urmărească în continuare valurile în timp ce acest domn

John Stonehouse — oare, de ce îi tot repeta numele de parcă n-ar avea ținere de minte? —, un domn foarte amabil, la urma urmei, avea să înoate cîteva minute.

Timpul trece. „Ar fi trebuit de mult să revină. Unde o fi?"

Doamna Fleming este din ce în ce mai îngrijorată. Se îndreaptă în fugă spre hotel.

Cum englezul nu sosise singur, este căutată persoana care-l însoțise.

Orele trec într-o încordată așteptare. Trebuie anunțată poliția. James Charton, directorul uneia dintre societățile lui Stonehouse, cel care-l acompania în acest voiaj, se prezintă la comisariat. Se declanșează o întreagă acțiune. Nimic. Nici un semn!

După cîteva zile, o singură concluzie se impune: Stonehouse s-a înecat, iar curenții destul de puternici i-au împins cadavrul în larg.

Dispărea, astfel, neașteptat, deputatul englez John Stonehouse. Lăsa îndoliată soția, pe cei doi copii, o amantă și, totodată, o datorie estimată la 800 000 de lire.

*
* *

John Stonehouse s-a îndreptat spre mare sub privirile doamnei Helen Fleming, care i-a promis că-i va păzi hainele. După cîteva lovituri puternice de brațe, a dispărut în larg, ferit de orice ochi indiscret. Pentru mai multă siguranță, a înotat cît mai departe de mal, apoi a făcut un larg ocol. Ieșind din apă, a intrat într-o casă părăsită. S-a îmbrăcat în grabă. În buzunarul hainei își puse portvizitul care, în afară de actul de identitate, mai conținea cîteva cecuri, cărți de credit și bani.

De aici, un drum rapid cu taxiul pînă la aeroport. Cumpără bilet pentru San Francisco.

— O cameră, vă rog...

— Completaţi fişa.
În dreptul numelui, scrise: Joseph Markham.
Stă întins pe pat. Încearcă să adoarmă. Îl apasă o oboseală grea. Este bucuros. A scăpat de toate. E, parcă, un alt om. Ce bine va fi lîngă Sheila... Nici la Barbara nu poate renunţa însă... Adoarme mulţumit. Au făcut o treabă bună. El şi Sheila...
O bătaie insistentă în uşă îl trezeşte din somn, îl readuce la realitate.
— Cine-i? întreabă încordat ca un arc.
— Micul dejun. Este ora 10. Aşa cum aţi comandat...
Se priveşte în oglindă. Ce a mai rămas din toate planurile? Din castelul de vise? Acum trebuie să fugă. Să se ascundă. El, deputatul laburist. El, care a avut în buzunar atîtea portofolii ministeriale. El, care a gîndit că va conduce un imperiu financiar. Oare de ce a mai înfiinţat cele 25 de firme în numai cinci ani, plus o bancă? El, care, în fond, era făcut să fie milionar...
— La dracu' cu toate! îşi spuse. Dacă aş fi ştiut, totuşi, mai repede cîte fire trebuie manevrate... Bine că am auzit la timp de controlul celor de la Camera de Comerţ. Altfel s-ar fi aflat că sînt dator vîndut. 720 000 lire! O avere! Nu, altă soluţie nu era. Dacă n-ar fi fost Sheila n-aş fi reuşit! Ah, cafeaua asta!... Sheila. Cu părul ei negru, lung... Şi ochii... Şi buzele pline, aşa cum îmi plac mie...
A cunoscut-o pe Sheila, cînd a ocupat fotoliul Ministerului Tehnologiei. Era secretară. Pentru el a divorţat. Ea şi el. Sheila şi Dum-Dum, cum îi plăcea femeii să-l alinte... Ce pereche! Ea a avut ideea de a se stabili împreună în Noua Zeelandă... Vor fi liberi, singuri şi fericiţi...

— Domnişoară, reţineţi-mi un bilet, vă rog, pentru Honolulu.
— Pe ce nume?
— Joseph Markham.

Funcţionara de la ghişeul aeroportului i-a înmînat biletul cu un zîmbet profesional, cînd s-a prezentat să-l ridice. El a avut o mică strîngere de inimă: dacă nu este în regulă ceva? Apoi, sub privirea expertă a ofiţerului, a crezut că îngheaţă. Nimic! Înseamnă că nu-l paşte nici o primejdie. Nimeni nu bănuieşte substituirea...
— Un whisky mare şi sec!
Stewardesa este amabilă.
... Gîndurile îi zboară la clipele acelea de alergătură şi emoţie cînd piesele planului trebuiau asamblate pentru a nu exista vreo fisură. Cînd el, deputatul de Walsall, a sosit la spital, directorul s-a simţit încîntat. „Poate vom mai primi ceva donaţii". La ele cred că se gîndea directorul. Altele erau însă scopurile acelei vizite. Dorea să ştie doar dacă nu cumva, printre cei decedaţi, s-a aflat şi un bărbat, aşa cam de vîrsta lui, pentru că intenţiona să o sprijine pe văduvă. Oricînd actele de caritate impresionează. A plecat, nu cu un nume, ci cu două.
— Va trebui să afli cît mai multe despre ei, l-a sfătuit, apoi, Sheila.
Aşa a şi făcut.
— Domnişoară, încă un whisky, te rog...

Cu taxiul pînă la hotelul „Sheraton". Se înregistrează. Are o existenţă perfect legală.
John Stonehouse nu mai există!
Trăiască Joseph Markham!
— Sheila? Totul este în regulă. Stau cîteva zile pe aici. Este mai bine aşa. Am să dau o raită şi prin Singapore. Ne vom revedea în curînd.

La 27 noiembrie soseşte la Melbourne. Se prezintă imediat la bancă. Avusese, deja, grijă să transfere dintr-un cont de la Londra 24 000 de dolari australieni. Retrage 21 500. În bani lichizi. Traversează strada şi pătrunde în

holul Băncii Noii Zeelande. La ghişeu declară că doreşte să deschidă un cont pe numele Donald Mildoon. Mai tîrziu avea să se gîndească la lipsa de şansă. Acum are însă alte preocupări…

Bryan King, funcţionarul care a preluat lucrarea, este, din fire, puţin neîncrezător. Mai ales că-l zărise pe cetăţeanul din faţa sa tocmai ieşind de la banca concurentă. Un scurt telefon. Există vreun client pe numele Mildoon? Răspunsul este negativ, dar i se spune că tocmai a plecat un bărbat care a retras 21 500 de dolari şi îl cheamă Markham.

King sună la poliţie.

Sergentului Coffey nu-i place să lase lucrurile la voia întîmplării. Din momentul în care a primit telefonul de la bancă a început urmărirea. Pas cu pas. Aştepta, însă, o clipă prielnică pentru a afla mai multe. Timpul a curs în favoarea sa. Stonehouse — Markham — Mildoon se îmbarcă chiar a doua zi în avionul de Copenhaga.

Dum-Dum avea întîlnire cu Sheila. Se va întoarce pe 10 decembrie. Vreme suficientă pentru poliţişti să-i percheziţioneze apartamentul. Nimic. Nimic care să trezească suspiciune. Coffey priveşte cu nostalgie o cutie de chibrituri pe care a găsit-o în unul din buzunarele costumelor agăţate în dulap. I-a atras atenţia imaginea frumos colorată a hotelului. O fotografie asemănătoare avea şi el acasă. O făcuse pe vremea cînd era steward pe un pachebot. „Fontainebleau" din Miami.

O dată cu revenirea lui Stonehouse, Coffey a reluat urmărirea. Nu-l pierdea o clipă din ochi. Comportamentul asemănător miilor de cetăţeni oneşti ai oraşului. Poate doar interesul zilnic pentru „Times" din Londra părea a ieşi din tiparele obişnuitului. „Un interes cam ciudat, dacă n-are răbdare să-l citească acasă şi-l răsfoieşte chiar în stradă. Ce-ar putea să scrie atît de interesant?". Drept

urmare, Coffey devine şi el un cititor „pasionat" al celebrului cotidian londonez.

Într-o zi îi atrage atenţia un articol despre un oarecare Lord Luncan, dispărut de la domiciliu, şi căutat pentru crimă. O ucisese pe doica copiilor. „S-ar putea să fie una şi aceeaşi persoană!" S-ar putea.

Urmărirea continuă. Ca şi cititul ziarului. În acest timp, un alt articol surpriză. Se anunţă dispariţia unui alt personaj politic, deputatul John Stonehouse, care s-a înecat în preajma hotelului „Fontainebleau" din Miami. „Cutia de chibrituri…"

Poliţia din Victoria se adresează Scotland Yard-ului, solicitînd amănunte. Primeşte rapid dosarele celor doi, inclusiv fotografiile. Şi un amănunt: John Stonehouse are o cicatrice la piciorul drept.

— Domnule Markham, vreţi să ne arătaţi piciorul drept?

Încep formalităţile obişnuite.

Se solicită eliberarea pe cauţiune. Se acceptă. La întoarcerea acasă, le va găsi pe Barbara şi pe Sheila. Fiecare venise cu un alt avion.

Soţia nu rezistă situaţiei şi face cale-ntoarsă, nu fără o scenă de pomină.

Sheila rămîne. Va fi, poate, cea mai fericită perioadă din viaţa lor.

După trei luni, conform cererii de extrădare, sînt expediaţi la Londra.

Poliţia australiană îşi făcuse datoria.

*

În aprilie 1976, cauza privind pe John Stonehouse se afla pe masa tribunalului din Old Bailey. Dosarul cuprindea mii de pagini. Era contribuţia muncii a opt poli-

ţişti care, timp de doi ani, au cutreierat lumea-n lung şi-n lat pentru a strînge tone de documente. Din America. Din Australia. Din Europa. Afacerea era mare şi teribil de încîlcită. Martorii au trebuit aduşi din Australia şi Hong Kong. Au depus la bară peste o sută de persoane.

— Domnule Stonehouse, sînteţi acuzat de fraude fiscale, de înşelăciune, de fals, de substituire. Pentru toate aceste acuzaţii dispunem de documente relevatoare. Am dori însă în acest moment să repetaţi modul în care aţi devenit Markham—Mildoon...

— După cum am mai spus, primul pas a fost făcut prin vizita la spital, unde am aflat despre decesul celor doi. Apoi, vizitînd văduvele, cîştigîndu-le simpatia, am aflat că nici unul din cei doi nu a părăsit Anglia vreodată, deci, nici cerere de eliberare a unui paşaport nu făcuseră. Căpătînd această informaţie, mi-am dat seama că, pentru a reuşi să dispar eu, trebuia să reapară Joseph Markham. Am căutat să obţin paşaportul pe numele amintit. La 2 august mi-a fost eliberat paşaportul cu numărul 785 965. Mi-am stabilit domiciliul la un hotel din Londra, am deschis o firmă de import-export, un cont la bancă...

— Cîte astfel de conturi aţi avut?

— Pe numele meu adevărat am deschis 27 în 19 bănci, iar pe cele ale lui Markham sau Mildoon încă nouă.

*

Tribunalul l-a condamnat pe John Stonehouse la 7 ani închisoare, iar pe Sheila Burckley la doi ani pentru complicitate, condamnata beneficiind însă de suspendarea pedepsei.

Fostul deputat laburist, fostul ministru, cel care visase să ajungă milionar a trecut dincolo de zăbrele, pentru fraudă de aproape un milion de lire. Procesul său a costat încă pe atît...

Pe timpul detenţiei, sănătatea lui John Stonehouse s-a înrăutăţit vizibil. Două infarcturi erau să-i fie fatale. După trei ani a fost eliberat...

Sheila, cea care îi scrisese pe cînd se afla la Melbourne: „Dragă Dum-Dum, îmi lipseşti. Eu sînt singură. Te aştept toată viaţa“, i-a fost credincioasă. Nu le-a mai rămas decît un venit modest din care plăteau o cameră cu 13 lire pe lună.

...Februarie 1981. La o mică biserică din ţinutul Hampshire avea loc celebrarea unei căsătorii. Doar mirele şi mireasa. John Stonehouse şi Sheila Burkley...

IMPERIUL FRAUDEI

În cursul zilei de 5 noiembrie 1991 telexurile agenţiilor de presă au explodat pur şi simplu: marele magnat al finanţelor, Robert Maxwell, care ieşise în larg la bordul yachtului său „Lady Gislaine", a dispărut, echipajul neputînd furniza nici un amănunt.

Impunătorul om de afaceri — la propriu avea o înălţime de 1,90 m şi o greutate de 130 kg — a fost văzut pentru ultima oară în viaţă la apusul soarelui, în timp ce vasul naviga pe apele Atlanticului.

Alerta a fost dată abia dimineaţa tîrziu, în momentul în care multimilionarul britanic n-a răspuns unui apel telefonic, căpitanul fiind intrigat de tăcerea din cabina patronului.

Mister.

Nu pentru multă vreme.

În largul coastelor Canarelor, unde se afla ambarcaţiunea, un mic avion al pazei portuare a descoperit un cadavru care plutea pe apele mării. Era al lui Robert Maxwell.

Trecuseră şase ore de la lansarea S.O.S.-ului.

*

Gustul pentru risc şi acţiuni temerare l-a marcat pe Robert Maxwell încă de la început.

Născut sub numele de Ian Ludovik Hoch, într-o familie de evrei, în satul Solotvino din Ceho-Slovacia, Maxwell şi-a pierdut părinţii şi patru fraţi la Auschwitz. Plecînd la Budapesta, în 1939, a sosit în Franţa în anul următor şi s-a îmbarcat pentru Liverpool cîteva luni mai tîrziu.

A obţinut Crucea Militară britanică în ianuarie 1945, după ce a condus un pluton împotriva unor poziţii defensive germane.

După război, Maxwell fondează la Londra prima editură ştiinţifică, Pergamon Press. A fost pînă în 1969 bijuteria din coroana sa, pe care o pierde, însă, într-un scandal: este acuzat de a fi prezentat date false despre situaţia financiară a firmei. O recîştigă, totuşi, în 1974 şi o vinde în martie 1990 editorului danez Elsevier, pentru 765 milioane de dolari.

Maxwell era un adept convins al dictonului lui Machiavelli potrivit căruia este mai bine ca oamenii să se teamă de tine decît să te iubească. David Adler, unul din înalţii săi funcţionari, îşi aminteşte că a fost drastic admonestat pentru că nu a fost în stare să găsească avionul lui Maxwell pe aeroport. „Ţine minte — i-a spus magnatul — eu sînt cea mai importantă persoană din viaţa ta". Tot Maxwell şi-a concediat unul din fii (reîncadrat ulterior) pentru că l-a lăsat să aştepte pe aeroport, deoarece n-a vrut să piardă ocazia unei întîlniri romantice.

Numele lui Maxwell nu era prea bine cunoscut pînă în 1988, cînd a reuşit să achiziţioneze Editura Macmillan, după o luptă strînsă cu puternici rivali. În acel an reputaţia sa s-a întins de pe Wall Street pînă pe 42 Street...

Robert Maxwell domnea peste un veritabil imperiu care cuprindea, printre altele, Editura Macmillan, Repertoarul ghidurilor aviatice „Official Airline Guide", Compania de înregistrare Nimbus Record, Editura Mac-

millan/McGraw-Hill School, Şcolile de predare a limbilor străine Berlitz Inti., Editura de enciclopedii P.F. Collier — toate reunite în grupul *Maxwell Communication Corporation*, apoi cotidianul *Daily Mirror* şi ale patru ziare britanice, *Sporting Life*, *Racing Times* — grupate în *Mirror Group Newspaper*, precum şi alte proprietăţi, cum ar fi ziarele *Daily News* şi *The European*, Compania de investigare a pieţei AGB, Editura germană Berliner Verlag, ziarul budapestan *Magyar Hirlap*. şi cel israelian *Ma' ariv*, Editura *Kenya Times Media*, precum şi cluburile de fotbal *Manchester United*, *Oxford United* şi *Reading*. Dar, desigur, lista ar mai putea continua...

Cît a fost în viaţă nimeni n-a îndrăznit să se opună voinţei sale, să încerce a ridica o cît de mică oprelişte în faţa ilegalităţilor afacerilor sau a metodelor utilizate, Robert Maxwell fiind considerat mai presus de orice bănuială. „Am pierdut forţa majoră, singura persoană care ţinea totul la un loc", declara John Reidy, analist de presă din New York, Robert Maxwell acţionînd într-un domeniu cu „activităţi de mare risc, care cer o personalitate puternică, în stare să-şi asume un asemenea risc", după cum aprecia un alt expert.

Mai presus, aşadar, de orice bănuială...

Doar pînă a fost depus în cripta sa de la Ierusalim, însoţit de lacrimi, flori, regretele şi suspinele familiei, de omagiul unor personalităţi politice şi financiare.

Doar pînă atunci...

*

Accident? Sinucidere? Crimă?

Întrebările şi supoziţiile în legătură cu moartea lui R.M. au început să fie formulate de anchetatori.

Încet-încet, deşi privite, totuşi, cu circumspecţie, probele converg spre o moarte naturală.

Medicul legist spaniol Carlos Lopez de Lamela afirmă că „moartea este, foarte probabil, naturală, dar nu se poate elimina complet nici posibilitatea unei sinucideri. Desigur, un medic legist operează într-un domeniu foarte restrîns, dar poate dispune de informaţii care îl pot conduce spre concluzii reale. În acest caz, starea precară a sănătăţii lui Robert Maxwell înainte de căderea în apă este un indiciu relevant".

Au urmat, fireşte, investigaţii serioase.

La 12 decembrie 1991 a fost dat publicităţii raportul autopsiei în care se menţiona că moartea s-a datorat „unei cardiopatii urmată de înec".

Judecătorul Isabel Oliva Yanez, luînd în considerare argumentele medicilor legişti, a concluzionat la rîndu-i că ancheta n-a probat nici „participarea unei terţe persoane" — excluzînd, astfel, posibilitatea unei crime —, nici eventualitatea „unei morţi cauzate de un agent toxic", înlăturînd, totodată, şi presupunerea unei sinucideri. Prin urmare, judecătorul a declarat închisă ancheta referitoare la decesul lui Robert Maxwell, precizînd, printre altele, că „nu s-au constatat semne de violenţă, urme de injecţii, leziuni care ar putea obtura căile respiratorii sau traumatisme care să provoace pierderea cunoştinţei sau o acţiune mortală definitivă".

Aşadar, „în jurul orei 6, în ziua de 5 noiembrie, cauza morţii fiind asocierea unei cardiopatii ischemice urmată de înec", dispărea pentru totdeauna Robert Maxwell...

*

Cît a fost în viaţă era marele R.M., omul adulat, plin de farmec, geniul afacerilor solide şi prospere...

Cît a fost în viaţă!

Ce a urmat?

Să dăm glas telegramelor agenţiilor de presă. Ele conturează un altfel de erou...

*

5 decembrie 1991

Hebdomadarul britanic „*The European*“, societate privată a imperiului Maxwell, care se vede nevoită să-şi concedieze personalul pentru a atrage eventuali cumpărători, a fost copilul preferat al lui Robert Maxwell, care l-a numit prima publicaţie „naţională“ a Europei.

După lansarea sa, în mai 1990, el a dedicat ziarul „idealurilor Revoluţiei franceze, realizării Drepturilor omului în întreaga lume şi partizanilor cooperării europene“. Un jurnal „pan-european“ care se dorea citit de la Atlantic la Ural.

Naşterea lui „*The European*“ a fost însă foarte anevoioasă. Bob Maxwell l-a vrut un cotidian, dar a fost nevoit să renunţe la acest proiect ambiţios. Apoi, lansarea în formula hebdomadar — cu o investiţie iniţială de 40 milioane dolari — a fost şi ea de mai multe ori amînată.

În cele din urmă a apărut în formula de acum cunoscută fiind vîndut în toată Europa, cu un succes destul de îndoielnic, totuşi. Editat de un colectiv format din 145 de persoane dintre care 70 de redactori, „*The European*“, care apare în culori, cuprinzînd trei secţiuni — informaţii generale, economie şi sport —, şi suplimentul său cultural „*Elan*“, n-au putut niciodată să scape de imaginea unei anume superficialităţi, ceea ce le-a atras calificativul de „magazine de sală de aşteptare“.

Curînd, „ambiţiile europene“ ale lui Robert Maxwell au început să scadă. Tirajul iniţial de 340 000 de exemplare a coborît mereu, cantonîndu-se în jurul a 200 000. Dificultăţile financiare ale ziarului erau bine cunoscute, chiar dacă amploarea pierderilor a fost ţinută secret. În cele mai dificile momente deficitul ajungea pînă la

1,7 milioane dolari pe lună, dar o politică de austeritate a permis restrîngerea acesteia spre 300 000 dolari.

Cu toate acestea, dificultăţile nu păreau a-l afecta pe Robert Maxwell care considera „*The European*“ ca o vitrină prestigioasă a imperiului său de presă şi actul său de credinţă europeană, fiind gata la numeroase sacrificii pentru a-l putea menţine la linia de plutire.

Cum a reuşit să păstreze balanţa în echilibru? După diverse surse fondurile au fost deturnate din conturile caselor de pensii ale grupurilor *Mirror Group Newspaper* şi *Maxwell Communication Corporation*, acestea fiind utilizate pentru a ajuta la menţinerea la linia de plutire a lui „*The European*“.

*

10 decembrie 1991

Amploarea fraudelor, care au condus la realizarea unui imperiu al presei şi editurilor „putred din interior“, nu conteneşte să-i uimească pe oamenii de afaceri din City, care descoperă în fiecare zi noi legături ilicite între societăţi, realizate de defunctul patron, toate strînse între ele printr-o reţea cusută cu grijă de Robert Maxwell însuşi.

Un raport confidenţial efectuat de bancherii societăţilor **„imperiul Maxwell“** relevă faptul că 1,38 milioane de dolari au fost deturnaţi din conturile celor două grupuri cotate la bursă, *Maxwell Communication Corporation (MCC)* şi *Mirror Group Newspaper (MGN)*, şi din casele de pensii pentru a rambursa împrumuturile societăţilor private care susţineau titlurile *MCC* şi *MGN* la bursă. Era în fond un fragil castel din cărţi, gata să se prăbuşească la prima suflare.

Conform celor constatate, transferurile, în marea lor majoritate, au fost efectuate cu cîteva luni înaintea morţii

lui Robert Maxwell şi fără acordul nici unuia dintre consiliile de administraţie.

Amploarea lor face din această poveste „frauda cea mai extraordinară din toată istoria comercială britanică" scrie Times.

Robert Maxwell a început de multă vreme să se ocupe personal de „menajul" societăţilor pe care le-a creat. Substituindu-se consiliului de administraţie, el devenise singurul care putea să se descurce în păienjenişul reţelei pe care o ţesuse. În cazul *MCC* a reuşit să mînuiască în aşa fel lucrurile încît a determinat aprobarea ca toate puterile consiliului de administraţie să fie trecute în responsabilitatea unui comitet format dintr-o... singură persoană: el însuşi!

La o lună de la moartea sa, creditorii au început să solicite recuperarea măcar a unei părţi a banilor, care s-au cam volatilizat. Astfel, o parte a capitalului „*Berlitz*", vîndut de către *MCC* la începutul lui noiembrie grupului japonez *Fukutake*, s-a evaporat, fiind, se pare, cedată chiar înainte de vînzare unei bănci elveţiene şi uneia americane care au garantat pe termen scurt.

Dar firele diverselor afaceri necurate abia încep să se lege între ele...

Un editorial apărut în presa zilei compară pe acest patron de origine ceho-slovacă cu un *Ceauşescu* sau *Honecker*, care au făcut ca anturajul lor să li se supună fără crîcnire. În dorinţa de a nu scăpa nici cel mai mic amănunt el a echipat cu microfoane birourile colaboratorilor pentru a-i ţine sub o strictă supraveghere.

*

12 decembrie 1991

„Detectivii au descoperit o instalaţie de ascultare plecînd din biroul lui Robert Maxwell, aflat la al IX-lea

etaj, spre biroul alăturat, al fiului său Kevin" — scrie *Daily Mirror*.

Efectuînd o inspecţie etaj cu etaj a clădirii din Londra unde se aflau birourile marelui magnat a fost găsită o reţea de ascultare care, însă, nu se afla în funcţiune.

Potrivit ziarului amintit, amănunţita inspecţie a avut loc deoarece, cu puţin timp înainte, în cîteva birouri fuseseră găsite microfoane ascunse. Maxwell care „se temea de lipsa de loialitate şi de comploturi" a ordonat „să fie puşi sub ascultare o serie de înalţi funcţionari" ca Lawrence Guest, directorul financiar al lui *Mirror Group*, şi Jean Pierre Anselmini, fostul preşedinte adjunct al lui *MCC*. Lipsă de loialitate sau frica patronului de a nu fi descoperit?

*

16 decembrie 1991

„Dumnezeu fie lăudat. În sfîrşit... iată bani care n-au fost furaţi!" — îşi titrează ziarul *Daily Mirror* articolul de fond din această zi.

Motivul?

Cotidian al grupului *MGN*, *Daily Mirror* se vede obligat să dezmintă afirmaţiile potrivit cărora banii colectaţi în cursul unei campanii umanitare lansate de Maica Tereza ar fi fost deturnaţi de patronul presei.

Această afirmaţie vine să contrazică cele scrise de *Sunday Express* care dezvăluise cititorilor că „Misionarii Carităţii" n-au primit nici un penny din banii colectaţi în favoarea bolnavilor şi a celor fără adăpost în Marea Britanie. Evident, după *Mirror* — care a încercat să sensibilizeze cititorii în această campanie — tot ce s-a scris este fals, banii — în jur de 300 000 dolari — au fost legal depuşi şi vor fi integral utilizaţi pentru proiectele Maicii

Tereza. Şi, mai scrie în continuare *Daily Mirror*, nici fondurile colectate pentru ajutorarea victimelor foamei n-au fost deturnate de Robert Maxwell.

Dezminţiri. Dar cine mai poate să creadă?

*

16 decembrie 1991

Kevin Maxwell, fiul cel mare al celui care a fost intangibilul Robert Maxwell, a fost audiat de *Înalta Curte de Justiţie din Londra.* A acceptat să i se pună sub supraveghere bunurile personale, dar nu şi să răspundă public la întrebările privind clarificarea situaţiei fondurilor lipsă din conturile caselor de pensii. La sfatul avocatului său, el a invocat „dreptul la tăcere" în faţa unui tribunal civil, atîta timp cît nu există deschisă o anchetă penală pentru care trebuie să-şi construiască o apărare specială.

Oricum, Kevin s-a conformat cererii justiţiei, furnizînd 28 din cele 40 de dosare privind gestiunea lui *Bishopsgate Investment Management (BIM)*, organism care a girat cea mai mare parte a caselor de pensii. Dosarele au fost puse la dispoziţia cabinetului de contabilitate *Robson Rodge*, însărcinat cu lichidarea lui *BIM*, pentru a fi studiate şi evaluată mărimea fraudelor.

Kevin Maxwell a acceptat, totodată, îngheţarea bunurilor personale, care se ridică la valoarea de 450 milioane lire, ca de altfel şi fratele său, Ian, care dispune de 200 milioane, cu aceşti bani, în caz de nevoie, urmînd a se acoperi găurile apărute în gestionarea grupului de presă *MGN*. Dintr-un total de 700 de milioane de lire, numai în jur de 400 au fost depistate de lichidator, restul fiind probabil risipit pe la alte societăţi, fără autorizaţie şi fără ca modul de mînuire a fondurilor să fi fost adus la cunoştinţa responsabililor caselor de pensii. De altfel,

această intensă activitate financiară din partea lui Robert Maxwell s-a produs cu cîteva luni înaintea morţii sale, semn că el încerca din răsputeri să-şi găsească acei contraforţi cu care să-şi consolideze „imperiul" care se prăbuşea din toate părţile.

Aşadar, şi cei doi fii — Kevin şi Ian — par a fi implicaţi în cel puţin o parte din afacerile necurate ale tatălui, dovadă că semnătura lor a fost găsită pe documentele de transfer al fondurilor. Vinovaţi sau nu, ei au devenit, evident, suspecţi şi, drept urmare, li s-au retras paşapoartele pentru a nu putea părăsi Marea Britanie pînă la clarificarea rolului pe care l-au jucat. Kevin îşi exprimase intenţia de a se deplasa la New York pentru a încheia negocierile de salvare a cotidianului *Daily News*, în timp ce Ian avea în vedere un voiaj particular în S.U.A.

Interdicţia a durat doar vreo săptămînă.

*

17 decembrie 1991

... Aflat la capătul puterilor, grupul de edituri *MCC* a cerut, la New York, să beneficieze de Legea americană a falimentului. Această cerere a fost făcută în citadela americană, deoarece *Maxwell Communication Corporation* îşi asigură 80 la sută din procente de la societăţile existente în S.U.A. „Noi sperăm să obţinem protecţia prevăzută de articolul 11 al legii falimentului pentru a ne putea reorganiza activitatea", a precizat purtătorul de cuvînt.

Este bine de ştiut că articolul 11 din legea amintită permite unei întreprinderi aflată în incapacitate de a face faţă obligaţiilor financiare, să se pună la adăpost de plata creanţelor pe durata reorganizării, operaţie ce se execută sub supravegherea unui judecător.

... Kevin Maxwell, care a preluat preşedinţia Consiliului de administraţie după moartea tatălui său, şi-a anunţat demisia din cauza unor „conflicte de interese" existente între diferitele componente ale ex-imperiului Maxwell. O mare parte din acţiunile *MCC* şi *MGN* au fost ipotecate la diverse bănci cu titlul de garanţie a datoriilor societăţilor personale ale familiei Maxwell pentru a se putea reda o oarecare stabilitate întregului edificiu.

... Biroul britanic de fraude fiscale, care are deja în curs trei anchete oficiale asupra afacerilor Maxwell, a inclus şi pe *MCC* pe listele sale, anunţînd că examinează documente care pot dezvălui posibilităţi ale mînuirii cursurilor la *Stock Exchange* în beneficiul *MCC*.

În acelaşi timp ziarul *„Financial Times"* a dezvăluit că băncile creditoare sînt hotărîte să acţioneze în justiţie grupul *MCC*.

... De asemenea, *Wall Street Journal* a anunţat că justiţia americană a deschis o anchetă asupra finanţelor grupului Maxwell în SUA, proprietar al cotidianului new-yorkez *„Daily News"* — care nu face parte din *MCC* —, al *Editurii Macmillan* şi al Repertoarului orar al companiilor aeriene, *„Official Airline Guide"*.

*

18 decembrie 1991

Biroul britanic al fraudelor *(SFO)* a deschis o nouă anchetă, vizînd posibilele „manipulări ale cursurilor" grupului *MCC*, care se află pus sub urmărire judiciară în Marea Britanie şi sub protecţia Legii falimentului în SUA.

De ce? Pentru că „Robert Maxwell s-ar fi putut servi de societăţile aflate în Liechtenstein şi Panama pentru a cumpăra acţiuni *MCC* în valoare de 277 milioane dolari la banca americană de investiţii *Goldman Sachs*, susţinînd,

astfel, ilegal cursul acţiunilor proprii" — scrie *Financial Times*.

De mai multe ori în cursul anului, *Goldman Sachs* a vîndut acţiuni *MCC* unor societăţi care au afirmat că n-au nici o legătură cu Maxwell. Or, după constatările cabinetului de contabilitate Arthur Andersen, administratorul societăţilor private ale familiei, acţiunile au fost cumpărate de *„Liechtenstein and Panamanian Vehicles"* care era vizibil legată de Maxwell.

Responsabilii băncii *Goldman Sachs* au fost „îngroziţi" să constate importanţa afacerilor făcute cu Robert Maxwell — notează *Financial Times*, care adaugă că „sînt convinşi că au fost înşelaţi de Maxwell şi nu sînt vinovaţi cu nimic".

Zi de zi telexurile agenţiilor de presă mai aduc cîte o ştire privind escrocheriile lui Robert Maxwell, adăugînd noi piese la un dosar care va cuprinde în final, sîntem siguri, multe mii de pagini.

Care a fost cu adevărat mărimea fraudei? Cît se va cheltui pentru stabilirea adevărului?

Poate cîndva — nu ştim cînd — o nouă telegramă va pune punct şi acestui mare scandal financiar al sfîrşitului de secol.

Deocamdată asistăm la schimbarea stăpînilor, cum este cazul lui *„The European"* care a trecut, la 5 ianuarie 1992, în posesia a doi scoţieni, şi ei proaspăt îmbogăţiţi şi proprietari ai unei reţele de hoteluri.

Puterea lui Robert Maxwell a fost nemăsurată, el avînd uşa deschisă la mai marii zilei care, probabil, se arătau gata să-l servească, să i se supună. Chiar şi atunci cînd comitea ilegalităţi şi abuzuri evidente.

Ziaristul Tom Bower, autor al unei cărţi în care relata ascensiunea bazată pe fraude şi compromisuri a lui Robert Maxwell, volum care ar fi dăunat, desigur, afacerilor mi-

liardarului, s-a aflat în situaţia de a-şi vedea interzisă apariţia volumului în mai multe ţări. Cine se afla în spatele acestei hotărîri? Este cineva dintre dumneavoastră care n-a citit romane... poliţiste sau nu a văzut cîteva filme pe teme asemănătoare? Metode? Destule şi eficace în unele cazuri... Să notăm doar că Tom Bower releva în paginile cărţii că fostul magnat a cunoscut primul său faliment fraudulos pe la mijlocul anilor '50, reuşind prin diverse malversaţiuni să se salveze de la prăbuşire.

Probabil că aceste lucruri erau destul de bine cunoscute, din moment ce, încă din 1971, Secretariatul britanic al industriei *(DTI)* l-a pus sub acuzare, afirmînd într-un raport că Robert Maxwell este „inapt să gestioneze o societate cotată la bursă". Puterea banilor a fost însă mai tare...

Doar pînă la moartea sa.

În numai o lună, de la „omul care a salvat ziarul *Mirror*" aflat în vîrful finanţelor mondiale, Robert Maxwell a devenit „un escroc" care „a furat pentru a-şi susţine titlurile la bursă".

INDISCREŢII COMPUTERIZATE

Trăim într-o epocă a ordinatoarelor. Computere dintre cele mai sofisticate ne înconjoară în viaţa zilnică. Nimic nu mai pare a se rezolva fără existenţa lor.

Dar pe măsura dezvoltării acestui sector al inteligenţei umane, gata, parcă, chiar să o depăşească, au început să apară şi... infractorii, cei care au inventat o nouă formă de crimă care nu încetează a se răspîndi cu o viteză demnă de secolul în care ne ducem existenţa: frauda prin ordinatoare.

Aceste triumfuri ale geniului omenesc, aceste minuni tehnologice sînt extrem de... prostuţe. Ele nu pun, de fapt, niciodată întrebări. Iar dacă ele nu o fac, răspunzînd prompt la comenzile date, nici companiile nu se întrec în a face plîngere, fiind prea jenate pentru a îndrăzni să aducă la cunoştinţă că sistemul ce părea intangibil a fost decodificat şi banii au luat alte drumuri. Ar dăuna, evident, bunului renume...

Aşa se face că poliţia nu anchetează în prezent decît zece la sută din aceste crime, ceea ce reprezintă doar partea de la suprafaţă a icebergului, numărul şi amploarea fraudelor fiind, se înţelege, mult mai mare. Drept urmare, în unele ţări s-au creat servicii speciale, în care detectivii nu sînt numai poliţişti cu fler şi imaginaţie, dar şi specialişti în domeniul electronicii şi aparaturii de calcul. În Marea Britanie, spre exemplu, mai mult de 50 de detectivi ai *Scotland Yard*-ului lucrează tot timpul pentru a descoperi

escrocheriile pe ordinatoare, care după unele estimări se cifrează la cîteva sute de milioane de dolari anual.

Alături de poliţiile statelor, de aceeaşi parte a baricadei se află şi detectivi particulari, specializaţi în acest dificil domeniu. Este şi cazul — ca să amintim unul dintre ele — a doi tineri experţi britanici care şi-au părăsit slujbele pentru a pune pe picioare propria lor companie de protecţie împotriva acestui gen de crime. „O escrocherie la ordinator poate fi pusă la cale într-o fracţiune de secundă, cît ai clipi din ochi" — spun ei. Iar pentru a obţine primele rezultate n-au trebuit să aştepte prea mult. În timpul uneia din anchete au descoperit pe şeful unui centru de informatică ce deturnase 50 000 de dolari din contul unei companii şi 150 000 de la o alta.

Sînt, desigur, răufăcători şi răufăcători.

Unii mai lacomi, alţii mai... modeşti!

*

Un lucrător al unei companii de tutun a pus la punct un program prin care era creditat cu nişte cupoane de ajutor social pe care le-a schimbat, apoi, pe diverse cadouri. O activitate de furnică ce se mulţumeşte cu puţin, în comparaţie cu milioanele de dolari pe care hoţi de anvergură din S.U.A. le deturnează în fiecare an.

Angajatul unei bănci americane, deosebit de ingenios, şi care avea acces la sistemul informaţional, a modificat programele în aşa fel încît fiecare client care efectua o operaţiune sub zece dolari să fie debitat cu zece cenţi în plus, iar la cele peste zece dolari reţinerea suplimentară era de un dolar. Evident, banca nu a intrat niciodată în posesia acestor bani, care erau viraţi într-un cont deschis pe numele Zzwicke, nume care potrivit „programatorului" nu exista în fişele băncii. „Domnul Zzwicke" ar fi putut să-şi continue activitatea frauduloasă mult şi bine, dacă banca, din motive publicitare, n-ar fi decis să ofere un cadou primilor şi ultimilor săi clienţi, în ordine alfabetică...

*

Dar poţi să „duci" un ordinator chiar dacă nu eşti un tehnician.

Este cazul unui pişicher care a deschis un cont la o bancă din Washington, primind pentru a putea efectua diverse plăţi un anume număr de scrisori de virament. Omul nostru ştia, datorită unei indiscreţii, că ordinatorul nu citea iscălitura titularului, ci anumite simboluri imprimate cu cerneală magnetică pe scrisori, care îi indicau în ce cont să plaseze viramentul. A doua zi, s-a dus din nou la bancă şi a strecurat scrisorile în grămada destinată clienţilor care şi le uitaseră pe ale lor. Aceia care au făcut vărsăminturi prin intermediul acestor documente nu au mai văzut banii niciodată. Totul a fost plasat în contul micului şmecher care şi-a golit „sacul" după trei zile şi a dat bir cu fugiţii.

*

Unul dintre primii americani care a exploatat slăbiciunile ordinatoarelor, ca şi pe cele ale preşedinţilor de companii care nu au înţeles că sistemul lor era prost protejat, a fost un contabil.

Între 1963 şi 1969, Eldon Royce a deturnat un milion de dolari. Poate că nimic nu s-ar fi întîmplat dacă societatea de legume şi fructe en-gros unde lucra şi-ar fi ţinut promisiunile. Cum aceasta se pare l-a nemulţumit profund pe Royce, el a decis să-şi facă singur parte. Această firmă cumpăra produse diverse de la sute de agricultori şi le vindea unei mari mase de revînzători. Mii de camioane, de magazine şi de servicii diferite intrau în acţiune. Şi cum preţurile fluctuau, uneori chiar în cursul aceleiaşi zile, numai un ordinator putea să fişeze toţi aceşti parametri. Royce şi-a pregătit lovitura cu multă grijă. El a adăugat o fracţiune de centimă la preţul tuturor produselor

achiziţionate de firme şi preleva o fracţiune de centimă de la tot ce se vindea. Cum coeficientul multiplicator rămînea acelaşi, balanţa contabilă nu releva nici o escrocherie. Din timp în timp, Royce vira aceşti bani în contul unor societăţi create de el în acest scop. Afacerile patronului prosperau continuu. Crescînd cifra de afaceri a companiei, sumele deturnate deveneau din ce în ce mai mari. Şi a venit o zi în care Eldon Royce s-a... speriat de proporţiile fraudei sale. N-a mai rezistat să continue activitatea şi a mărturisit totul. A fost condamnat la zece ani închisoare.

*

Dar regele de netăgăduit al acestui fel de fraude rămîne omul care a devenit multimilionar în cîteva minute.

Stanley Rifkin lucrase ca programator la un serviciu de informaţii al unei bănci din Los Angeles. Nu i-a fost, deci, prea greu să pătrundă în sala de telex şi să memoreze codurile acelei zile. S-a branşat, apoi, la un terminal şi a transferat zece milioane de dolari în contul său. Poate că n-ar fi fost prea curînd prins, dacă o complice a sa n-ar fi făcut confidenţe unui alt angajat al băncii pe care îl credea un tip veros. De fapt era agent *F.B.I.!*

*

Într-o altă zi, agenţii *F.B.I.* rămaseră muţi de uimire cînd au procedat la arestarea unui alt individ, vinovat de a fi şters milioane de articole din memoria ordinatorului unei bănci de date. Vinovatul abia avea 13 ani!

Folosind telefonul şcolii din New York unde învăţa, băiatul a apelat vechiul număr al unui sistem de comunicaţii al unui ordinator. A ţinut ocupată linia principală

cît timp a încercat să descifreze codul care dădea acces la sistem. Noroc sau pricepere? În orice caz a izbutit. Făcuse asta pentru a obţine gratuit o navetă cu cutii de Coca-Cola pentru el şi colegii lui de clasă!

... Dar cîte „poveşti" nu sînt scrise pe ecranul ordinatoarelor lumii.

LEGENDĂ

Robin şi John... se pregătiră să plece la Kirklees călări, iar restul cetei pe jos. Cînd ajunseră la marginea pădurii, lîngă mănăstire, Micul John şi Robin descălecară, dîndu-şi caii în primire oamenilor care trebuiau să rămînă ascunşi în pădure pînă la întoarcerea lui Robin. Apoi, sprijinindu-se de braţul lui John, Robin veni pînă la poarta mănăstirii unde John îl părăsi.

— Dumnezeu să te apere, dragă Robin, îi spuse el, şi întoarce-te cît mai repede la noi. Simt în mine o teamă că astăzi o să ţi se întîmple ceva care să ne îndurereze.

— Nu, nu, John, răspunse Robin, nu-ţi fie teamă! Rămîi liniştit printre tufişurile pădurii şi dacă am nevoie de tine, am să suflu din corn. Am arcul şi sabia la mine şi nu văd ce rău poate să mi se întîmple cu femeile astea.

Astfel, cei doi camarazi de arme se despărţiră strîngîndu-şi cu căldură mîinile, după care Robin bătu cu inelul mare de fier în poartă. I se deschise repede, fiindcă fu văzut de la o fereastră cînd se apropia.

— Vino înăuntru, Robin, îi spuse călugăriţa cu o voce mieroasă, în timp ce ochii şireţi îi cercetau faţa pe furiş. Vino înăuntru şi bea o stacană cu bere, că trebuie să fii obosit după călătorie.

— Îţi mulţumesc, maică, grăi Robin, şi păşi înăuntru. Dar nu vreau nici să beau, nici să mănînc pînă nu-mi ia sînge. Spune-i, te rog, verişoarei Alice că am sosit.

— Vai, Robin, vorbi călugăriţa, n-ai mai fost de

mult pe la noi şi văd că nu ştii: verişoara ta a murit astă-primăvară, în timp ce dormea, şi acum zace sub ţărîna cimitirului.

— Îmi pare rău de cele ce aud, răspunse Robin, şi se clătină pe picioare. S-ar fi prăbuşit dacă femeia nu l-ar fi susţinut. Mă căiesc că n-am venit mai des, continuă el. Biata Alice! Mi-e rău, maică! Taie-mă la mînă şi ia-mi sînge, să mă fac bine, şi n-am să te mai supăr.

— Dar nu e nici o supărare, bunule Robin, vorbi călugăriţa, şi-l călăuzi într-o chilie retrasă, departe de sala cea mare a mănăstirii. Îl aşeză pe un pat scund, aflat într-un colţ, şi el se întinse cu un suspin adînc de uşurare. Îşi dezveli încet braţul şi stareţa luă un cuţitaş dintr-o pungă care-i atîrna la cingătoare. Apucă braţul bronzat, mult mai subţire acum ca altădată, şi cu vîrful cuţitaşului tăie o venă albastră, mai grosuţă. Apoi îi legă braţul ca să nu mişte şi aşeză o oală sub el. Ieşi din chilie şi se întoarse repede cu un pocal.

— Bea, bunule Robin, zise ea. Are să te uşureze de apăsarea ce-o simţi.

Îi ridică puţin capul şi el bău licoarea pînă la fund. Cu un suspin, se lăsă înapoi pe pernă şi spuse zîmbind:

— Îţi mulţumesc, îţi mulţumesc, mătuşă bună. Te porţi frumos cu un om fără de lege.

Vorbea picotind. Capul îi cădea pe spate şi începu să respire adînc. Drogul pus de stareţă în pocal lucra repede. Femeia zîmbi cu răutate, se duse la uşa chiliei şi chemă pe cineva de afară. Un bărbat se strecură înăuntru, un om bătrîn şi slab, cu părul alb, cu ochi şireţi şi cu buza de jos atîrnînd. Ea îi arată cu degetul descărnat trupul lui Robin. Ochii bătrînului străluciră la vederea proscrisului. Urmăreau picăturile de sînge care se scurgeau din vena tăiată şi cădeau în oala de la marginea patului.

— Dacă ai avut vreodată puţină bărbăţie în tine, i se adresă călugăriţa cu dispreţ, scoate sabia şi omoară-l tu

însuţi, nu-l lăsa pe mîna mea, să-i iau zilele picătură cu picătură.

Robin se mişcă la auzul vocii, în timp ce bătrînul subţiratic se întoarse şi o zbughi pe uşă înspăimîntat. Stareţa îl urmări, oprindu-l. Scoase apoi o cheie din pungă şi încuie uşa chiliei în care zăcea Robin.

— Cînd va muri? întrebă bătrînul în şoaptă.

— Dacă sîngele nu se opreşte, va muri la noapte.

— Dar dacă se opreşte şi nu mai moare?

— Atunci eu şi mănăstirea Kirklees ne vom îmbogăţi cu treizeci de acri de pămînt bun, răspunse stareţa batjocoritor, darul bunului sir Roger de Doncaster. Iar tu, sir Roger, vei găsi altă cale să omori vulpea. De ce nu te duci să faci singur treaba?

Micul John rămase răbdător în tufiş toată după-amiaza. Cînd umbrele serii începură să se furişeze peste cîmpuri, se întrebă de ce nu iese Robin la uşă, aşa cum promisese. Neliniştit, se sculă de jos şi începu să se plimbe supărat încoace şi încolo. La scurtă vreme, slab, din direcţia mănăstirii de maici, se auziră trei sunete de corn, chemarea lui Robin!

Cu un muget ca al unui taur înfuriat, Micul John îşi chemă oamenii ascunşi în desiş.

— Haideţi, băieţi! Aţi auzit trei sunete slabe? Bietul nostru stăpîn a fost trădat.

Înşfăcîndu-şi armele, oamenii porniră cu toţii, fuga, după John, care alerga cu paşi mari spre poarta mănăstirii. Loviră în ea cu un stîlp luat din gard, o sparseră, cu ajutorul lui, şi intrară înăuntru pe fondul strigătelor şi rugăminţilor călugăriţelor înspăimîntate.

Rece şi aspru se opri Micul John în faţa adunării de femei palide.

— Isprăviţi cu urletele! porunci el. Aduceţi-mi-o pe stareţă!

Stareţa nu era de găsit nicăieri.

— Duceţi-mă repede acolo unde e stăpînul meu! porunci din nou.

Nici una dintre femei nu ştia de venirea lui Robin la mănăstire. Plin de mînie şi durere, dar şi înspăimîntat, John fu cît pe ce să ordone percheziţia, cînd Hob din Colină veni printre proscrişi şi spuse:

— Am descoperit unde zace stăpînul.

Cu toţii se avîntară pe scări după Hob. Ajungînd la uşă, sparseră broasca şi pătrunseră înăuntru. Dar ce privelişte li se înfăţişă ochilor! Stăpînul lor era acolo, galben, cu privirile rătăcite, cu ochii sticloşi, întins pe pat şi atît de slăbit, încît abia putea să-şi ridice capul.

Micul John se aruncă în genunchi lîngă Robin, cu lacrimile şiroindu-i.

— Stăpîne, stăpîne! strigă el. Fă-ne un bine! Fă-ne un bine!

— Ce e, John? îl întrebă Robin, zîmbind pierdut şi ridicîndu-şi cu greu mîna ca să şi-o aşeze pe capul încăruntţit al bătrînului său prieten.

— Să ne laşi să ardem mănăstirea asta şi să le omorîm pe cele care au vrut să te ucidă.

Robin clătină din cap dezaprobator.

— Nu, nu, zise el, binele ăsta n-am să vi-l fac. Niciodată în viaţa mea n-am rănit o femeie şi n-am s-o fac acum cînd simt că mă sfîrşesc. Ea a lăsat să se scurgă sîngele din mine şi mi-a luat zilele, dar îţi poruncesc să n-o atingi. Nu, John! Eu nu mai am mult de trăit. Deschide fereastra şi dă-mi arcul şi o săgeată.

Robin privi afară cu ochi tulburi, de muribund. Cobora înserarea peste cîmpuri şi, aproape, se auzea pădurea foşnind.

— Sprijină-mă, John! Vreau să trag. Să-mi săpaţi mormîntul unde va cădea săgeata şi să mă lăsaţi acolo.

Oamenii plîngeau în timp ce-l priveau cum lua cu mîna-i slăbită arcul cel mare, cum întindea coarda ţinînd

între degete pana săgeţii. Odinioară doar el singur putea să încordeze arcul acela, dar acum nu mai avea putere nici să-l întindă pe jumătate. Cu un suspin, dădu drumul săgeţii prin fereastra deschisă şi oamenii priveau posomorîţi zborul ei peste cîmpie, pînă se înfipse în pămînt, lîngă o potecă ce intra în pădure.

... După ce muri Robin, ceata lui de proscrişi se risipi repede. Unii plecară peste mări, alţii se stabiliră în oraşele mai mari şi deveniră cu vreme cetăţeni aşezaţi şi onorabili, alţii se tocmiră pe la senioriile mai îndepărtate şi începură să respecte legile, atîta vreme cît lorzii lor se purtau cumsecade...

Aşa şi-a găsit sfîrşitul un erou de legendă: Robin Hood. Un mit care a înfruntat veacurile, isprăvile sale — reale sau nu — stimulînd imaginaţia atîtor şi atîtor slujitori ai condeiului ori ai celei de a 7-a arte.

Ce este adevărat în legendele lui Robin des Bois, cunoscut nouă tuturor sub numele de Robin Hood? A hălăduit sau nu în pădurea Sherwood în secolul al XIII-lea sau al XIV-lea ca un temut brigand? De la interpretările mistice la cele bazate pe vechi hrisoave există un vast „teren“ în care fantezia a jucat un rol deosebit, dînd la iveală poveşti de un farmec incontestabil, poveşti care rămîn şi azi nemuritoare. Ca de altfel însuşi personajul Robin Hood...

Aşadar, înscrisuri venite de demult, de vreo cincişase secole, arată că la Wakefield, în Yorkshire, trăia un anume Robin Hood, care ar putea fi chiar faimosul brigand. Acest Robin, pe numele său adevărat Robert Hood, s-a născut în 1290. Tatăl său, Adam Hood, era pădurar în slujba lui John, conte de Warenne, stăpînul conacului de la Wakefield. În aceste documente, numele lui Hood este scris în modalităţi diferite: Hod, Hode sau

Hood. În sprijinul că Robin Hood a existat cu adevărat (o fi fost vorba chiar de „omul pădurilor şi dreptăţii“?) mai stau mărturie şi alte documente. Astfel, la 25 ianuarie 1316, servitoarea lui Robin a fost condamnată să plătească o amendă de două pence pentru că a adunat vreascuri din pădurea seniorială; într-un alt registru al tribunalului, din acelaşi an, stă scris că Robin şi Matilda, soţia sa, au plătit doi shilingi „pentru aprobarea de a construi pe pămînturile nedefrişate ale stăpînului o casă cu cinci camere“. Şase ani mai tîrziu, Thomas, conte de Lancaster, se ridică cu armata împotriva regelui Eduard, obligîndu-i să-l urmeze, conform regulilor vasalităţii, pe toţi supuşii săi. Numai că încercarea de a-l înfrînge pe Eduard s-a soldat cu un eşec, contele fiind prins, judecat şi decapitat. Pămînturile sale au fost confiscate şi vasalii săi declaraţi în afara legii. Robin des Bois s-a refugiat în pădurea Barnisdale, care se întindea pe mii de hectare şi se învecina cu cea din Sherwood. În această pădure s-a născut legenda lui.

... Proscrişii se adunaseră într-o poieniţă din adîncul negru al pădurii Barnisdale, cunoscută sub numele de poieniţa Stanley. Într-o parte, un pîrîiaş susura printre pietre, iar în cealaltă se afla o stîncă mare şi înaltă, înverzită de muşchi, unde, fără îndoială, cu secole în urmă, luptătorii pădurii, îmbrăcaţi în piei, veneau să se roage spiritului marelui lor şef, care fusese îngropat acolo. Lîngă pîrîiaş, bucătarul spăla talerele de lemn pe care tocmai mîncaseră oamenii; le spălau simplu, frecîndu-le cu nisip în apa limpede.

Cu spatele rezemat de trunchiul unui ulm căzut stătea Robin, cu înfăţişarea tot atît de îndrăzneaţă, cu ochii tot atît de ageri şi de neînfricaţi şi cu privirea tot atît de nobilă acum ca şi luna trecută cînd nu era proscris, „cap

de lup", cum se zice, deşi orice iubitor de legi putea acum să-l ucidă şi să primească o răsplată pentru capul lui...

Una dintre primele lovituri dată de Robin Hood pe Calea cea Mare, un drum suficient de frecventat, construit încă de pe vremea romanilor, ideal pentru hoţi, a fost împotriva episcopului de Hereford, un important personaj al vremii...

... Carnea sfîrîia la dogoarea potolită a focului şi răspîndea mirosul aromat spre depărtări. Cei din jurul focului păreau mai mult ţărani decît briganzi. Deodată, din tufişuri îşi făcu loc un impozant abate şi escorta lui, furios că-i vede călcînd legea, ospătîndu-se din cerbul seniorului, vînat fără de voie.

— Potlogari nelegiuiţi! zise şi se înroşi la faţă de turbare. Am să vă arăt eu vouă, nelegiuiţilor! Are să vă usture şi are să vă pară rău!

— Vă cerem iertare, stăpîne! Nu ne-am gîndit că facem vreun rău. Ne era doar foame.

— Soldaţi, puneţi mîna pe aceşti mojici. Am să vă retez urechile, iar contele o să vă ia viaţa, tîlharilor.

Pe cînd impozantul personaj îşi rostea tirada, se auzi un hohot de rîs.

— Sînt Robert sau, după cum îmi spun oamenii, Robin Hood. Să te vedem, prea-sfinte, cît de viteaz eşti!

Speriat, episcopul îşi dădu seama între cine se afla. Niciodată nu văzuse un proscris ori un hoţ adevărat din pădure. Negustori şi pomanagii profitori sau menestreli obraznici mai încercaseră şi altă dată să-l înspăimînte, dar niciodată nu-i văzuse pe acei oameni teribili, care şi-au părăsit ţarina şi căminul pentru a ajunge aici. Se întrebă cît de disperaţi pot fi. Oare îl vor omorî?...

Nu i-au făcut mai nimic, l-au obligat doar să danseze o gigă — un dans în doi timpi, specific irlandez, jucat de o

singură persoană — în jurul unui stejar bătrîn. Arborele nu mai există, dar locul unde se înălţa odinioară poartă şi azi numele de „Buturuga episcopului". De altfel, o mulţime de stejari din pădurile Barnisdale şi Sherwood amintesc de Robin Hood şi de banda sa. „Arborele Central", aflat la jumătatea drumului dintre Thoresby şi Welberck, marca, se spune, punctul de pornire al reţelei de cărări secrete pe care banda le utiliza prin pădure. Celebru este însă stejarul „Major" de la Birkland, vechi de o mie de ani şi cu o circumferinţă mai mare de opt metri.

Robin Hood a devenit erou de legendă pentru că a fost protectorul săracilor. Fura de la bogaţi pentru a dărui celor în nevoie şi lupta împotriva autorităţilor, cît se poate de impopulare, ceea ce l-a făcut foarte îndrăgit de ţărănime.

Regele, aflînd că turmele sale de căpriori erau decimate de pofta de mîncare a lui Robin şi a oamenilor săi, a decis să se descotoroseasca de acest om făr-de-lege. Deghizat în călugăr, însoţit de cavalerii săi, a luat drumul codrului pentru a-şi pune planul în aplicare. Va reuşi? Cum a ajuns la o asemenea hotărîre?

Într-una din seri, cînd regele şi lorzii lui luau cina, i se povesti despre îndrăzneţul şi obraznicul proscris, care hălăduia cu nelegiuiţii săi prin pădurile din Clipstone, Sherwood şi Barnisdale, situate la nord de Nottingham. Dintre toţi, William de Longchamp se mînie mai cu osebire la auzul crimelor lui Robin.

— Unui astfel de om, milord, spuse el, tatăl tău, regele Henry, binecuvîntată fie-i memoria, nu i-ar fi îngăduit să săvîrşească atîtea crime în toţi aceşti ani. Mai degrabă ar fi trimis o armată de arcaşi în pădurile în care se ascunde, ar fi vînat pe toţi tîlharii şi i-ar fi spînzurat.

— Pe barba mea, vreau să-l văd pe proscrisul ăsta,

spuse atunci monarhul. Să ştiu ce fel de om este! Cum a călcat el legea?

— Omorînd pe fratele meu, sire, grăi William de Longchamp. L-a ucis pe sir Roger pe drumul mare, apoi a mai ucis cinci oameni înarmaţi ai abatelui de la St. Mary, în York. De atunci omorurile şi jafurile sînt nenumărate.

— Cred că ţi-a ucis fratele, fiindcă vroia s-o răpească pe lady Mariana, fiica lui Fitzwalter, zise contele de Warenne cu vocea liniştită. Nu e oare aşa? Fratele tău, cu o ceată de netrebnici, s-a aruncat asupra femeii şi a servilor ei în pădure, urmînd s-o ducă la castelul său, pe care oamenii îl numesc Evil Hold. După cîte am auzit, proscrisul acesta stătea ascuns prin apropiere şi l-a răpus pe Roger trimiţîndu-i săgeata prin vizetă...

Regele se ducea să vîneze prin pădure în fiecare zi, dar niciodată în acelaşi loc. Totuşi, nu putu să afle unde se ascunde Robin Hood. Pînă la urmă chemă la el pe pădurarul şef din Sherwood, pe nume Ralph FitzStephen. Două zile mai tîrziu, Ralph FitzStephen veni la locul unde se găsea monarhul. Cînd dădu cu ochii de el, se lăsă pe un genunchi, iar cînd regele îi porunci să vorbească, zise:

— Sire, am aflat că de cînd te aţii prin locurile astea nordice, proscrisul Robin hălăduieşte pe drumurile Ollerton-ului, oprind pe călătorii bogaţi şi luîndu-le averile. Am venit să te sfătuiesc în ce fel poţi schimba o vorbă cu acest pezevenghi. Ia cinci lorzi, dintre cei care nu sînt iuţi la mînie, împrumută ţoale călugăreşti de la abatele din Maddersay, de dincolo de rîul acesta. Eu am să vă călăuzesc şi am să vă duc pe drumurile unde pîndeşte Robin şi camarazii săi.

— Pe legea mea, zise suveranul, rîzînd din inimă, îmi place sfatul tău, pădurarule!

În dimineaţa următoare, grupul, cu regele în frunte, nu înaintă nici cinci mile pe drumul mare spre Ollerton,

cînd, pe neaşteptate, apăru din pădure un om înalt, îmbrăcat în haină verde şi pantaloni de aceeaşi culoare. Ţinea în mînă un arc mai lung decît el însuşi; la şold avea o sabie bunişoară şi la cingătoare un pumnal de oţel spaniol. Pe cap purta o pălărie de catifea în care era înfiptă o pană lungă, smulsă din coada unui fazan. Avea înfăţişare bărbătească şi privirea ageră. Faţa şi gîtul îi erau arse de soarele verii, iar părul întunecat îi atîrna pe umeri. Îşi înălţă privirea pătrunzătoare spre călăreţul înaintaş şi spuse, ridicîndu-şi în aer mîna puternică, bronzată:

— Opreşte, domnule abate! Cu îngăduinţa ta rămîi puţin cu mine!

Îşi vîrî două degete în gură şi şuieră ascuţit. Îndată, ieşiră din umbra pădurii vreo douăzeci de arcaşi care se rînduiră de o parte şi de alta a drumului. Toţi erau îmbrăcaţi în haine şi pantaloni verzi, tociţi şi rupţi pe alocuri, dar fiecare era un bărbat viguros, bine clădit şi cu privirea îndrăzneaţă. Fiecare avea arcul lui.

— Sîntem răzeşi ai acestei păduri, domnule abate, zise Robin, căci el era omul care vorbise întîi. Trăim din cerbul regelui şi din ceea ce ne dăruiesc lorzii bogaţi, cavalerii şi călugării. Dă-ne dar o parte din banii ce-i ai, înainte de a pleca mai departe.

— Bunule răzeş, îi răspunse falsul abate, nu am mai mult de 40 de lire fiindcă am stat cu regele la Blythe şi am cheltuit pe acolo. Totuşi, îţi dau bucuros atît cît am.

Regele porunci apoi unuia dintre oamenii înfăşuraţi în pelerină din spatele lui să aducă punga cu bani. Aceasta fu înmînată lui Robin. El o luă şi vorbi:

— Domnule abate, grăieşti ca un om nobil şi cinstit. De aceea n-am să te mai caut în desagi să văd dacă spui adevărul. Iată 20 de lire pe care ţi le înapoiez, fiindcă nu vreau să călătoreşti fără bani. Celelalte 20 sînt oprite ca dijmă de trecere. Du-te acum cu bine!

Robin se dădu la o parte ca să lase caii să înainteze,

scoţîndu-şi cu demnitate pălăria în semn de salut. Dar abatele îşi duse mîna la piept şi scoase un pergament. Cînd îl desfăcu, pielea înţepenită a acestuia pîrîi. Era ceva scris pe el, iar în josul lui atîrna un disc mare de ceară roşie, cu un sigiliu.

— Îţi mulţumesc pentru mărinimie, bunule răzeş, dar port cu mine salutări din partea iubitului nostru rege, care îşi trimite pecetea şi porunca să vii să-l întîlneşti la Nottingham, după trei zile. Acesta e biletul tău de liberă trecere spre oraş şi înapoi.

Robin se uită aprig la faţa umbrită de glugă a abatelui, se apropie şi luă pergamentul. Se lăsă în genunchi în semn de respect faţă de scrisoarea suveranului şi spuse:

— Domnule abate, nu mi-e drag nici un bărbat în lume, aşa cum mi-e drag graţiosul meu rege. Scrisoarea lui e binevenită, iar pentru osteneala ta, te rog să rămîi să prînzeşti cu noi în pădure.

— Îţi mulţumesc. O fac bucuros.

După aceste schimburi de cuvinte, regele şi cavalerii descălecară şi fură călăuziţi în adîncul pădurii unde se pregătea prînzul, sub copacul de întîlnire a proscrişilor. Robin duse la buze un corn şi dădu drumul unei chemări ciudate. Abia se risipiră ultimele note ale sunetului, că, din toate părţile pădurii, care înconjura poiana unde se găseau, veniră oameni îmbrăcaţi în verde, cu arcuri în mîini şi săbii la şold. Fiecare avea căutătura ageră şi deschisă a omului obişnuit cu aerul curat şi cu viaţa liberă. Fiecare, cînd se apropia de locul unde şedea Robin, îşi scotea boneta în faţa conducătorului său.

— Pe sufletul tatălui meu, şopti regele la urechea lui de Warenne, am în faţa ochilor o privelişte plăcută, totuşi tristă! Sînt oameni straşnici şi ascultă de porunca acestui proscris, mai abitir decît ascultă cavalerii mei de mine.

Oaspeţii dădură toată cinstea prînzului bun aşternut

în faţa lor. După ce terminară de mîncat, Robin vorbi astfel:

— Acum, cinstite abate, ai să vezi ce viaţă ducem, încît să ai ce povesti regelui nostru cînd ai să te întorci la el.

Se înălţară ţinte şi cîţiva proscrişi, aleşi dintre cei prezenţi, începură să tragă în ele. Erau atît de mici şi de îndepărtate, că regele se minună cum puteau fi, totuşi, nimerite. Se miră şi mai mult cînd Robin porunci să se înfigă în pămînt o nuia din vîrful căreia atîrnă o ghirlandă de trandafiri.

— Cel ce nu trage prin ghirlandă, strigă Robin, îşi pierde arcul şi săgeţile şi primeşte o palmă de la cel mai bun arcaş.

De două ori trase Robin în ţintă şi de fiecare dată spintecă nuiaua. Alţii mai greşiră şi destui primiră o palmă de la Robin. Chiar Scarlet şi Micul John simţiră greutatea braţului său, dar Gilbert nimeri tot aşa de bine ca Robin. Apoi Robin trase pentru a treia oară şi avu ghinion pentru că săgeata lui trecu la trei degete de ghirlandă. Arcaşii izbucniră toţi în rîs şi strigară:

— Ai greşit! Ai greşit!

— Mărturisesc că da, recunoscuse Robin rîzînd.

Şi chiar atunci văzu un grup de călăreţi apărînd printre copacii din partea cealaltă a poienii. Erau frumoasa Mariana, soţia lui, îmbrăcată în verde, cu arcul şi săgeţile la şold, însoţită de sir Richard din Lee, de Alan de Tranmine şi de lady Alice, soţia acestuia din urmă.

Robin se întoarse spre abate şi spuse:

— Îţi încredinţez arcul meu şi săgeata, pentru că eşti mai presus decît mine. Să-mi dai o palmă, aşa cum ai dreptul. Loveşte cu îndrăzneală!

„Abatele" zîmbi, îşi dezveli braţul şi izbi atît de puternic în pieptul lui Robin încît acesta fu cît pe ce să cadă la pă-

mînt. Își reveni, totuşi şi, apropiindu-se de rege, de pe a cărui faţă gluga căzuse. din cauza forţei loviturii, îi mărturisi:

— Pe Sfînta Fecioară, ai niţică putere în braţ! Dacă eşti abate ori călugăr, eşti un bărbat vînjos...

În clipa aceea, sir Richard din Lee sări din şa şi, scoţîndu-şi pălăria, alergă spre ei strigînd:

— E regele! Îngenunchează, Robin!

— Ai făcut multe isprăvi, zise regele. Încît trebuie să-ţi dau o „pedeapsă" pentru ele. Mergi şi du o viaţă liniştită după anii aceştia de zbateri. Ia-ţi soţia ta frumoasă şi aşază-te cu ea pe pămîntul de la Malaset. Acolo vei trăi în pace cu cerbul meu şi cu supuşii mei. Respectă legile pe care înţelepţii mei sfetnici le întrunesc pentru liniştea şi prosperitatea acestui regat. Făcînd asta, ai să te bucuri de iertarea mea.

— Adînc mişcat de generozitatea Majestăţii Voastre, am să vă fiu veşnic un slujitor credincios, spuse Robin Hood. Vă rog să aveţi încredere în mine.

După cum poruncise regele, Robin se duse cu Frumoasa Mariana la castelul din Malaset şi îl luă de sub paza lui Scriven de Catsty, care îi predă fortul, senioria şi întinsele moşii. Acolo trăi Robin în pace şi bunăstare îngrijind de pămîntul soţiei sale ca un bun gospodar şi atent guvernator. Păzea ţarina de încălcări din partea lorzilor vecini, apropiinduşi toţi servii şi răzeşii prin bunătate şi sinceritate. Trecură astfel şaisprezece ani. Robin şi Mariana trăiră fericiţi la Malaset, deşi toţi duşmanii urzeau în taină în ce chip era mai bine să-l prindă şi să-l omoare pe Robin Hood, cînd va sosi vremea...

Aceasta este o altă legendă. Este relatată şi în *Adytell Geste of Robin Hood*, publicată în 1459. Probabil că nu e chiar totul ficţiune, de vreme ce regele s-a aflat într-adevăr la Nottingham în 1323 şi drama intîmplării corespunde cu ceea ce ştim despre caracterul acestuia. Cîteva luni mai

tîrziu, în 1324, este regăsit numele lui Robin Hood în cărţile de conturi ale lui Eduard al II-lea. A primit plată pînă în luna noiembrie a aceluiaşi an, dată după care se pierde, din nou, în... folclor.

Scrierile despre isprăvile lui Robin Hood sînt extrem de numeroase. Dar nici una dintre ele n-a putut să se pronunţe cît adevăr şi cîtă ficţiune au fost rostite în legătură cu el. A fost oare un criminal? Un fără de lege violent? Un bandit de drumul mare? Ori a fost un om cu mult simţ al dreptăţii? Un „arcaş" care ţinea la libertate? Un neînfricat cu milă faţă de cei întemniţaţi ori săraci? Cine poate şti cu adevărat!?

HOARDA SALBATECĂ

Ce este în realitate Vestul sălbatec?

În cea mai mare parte a timpului avem o idee gata făcută care își are obîrșia în poveștile copilăriei.

Cow-boy-ul este înalt, subțire și îndemînatic la revolver. Pentru a recunoaște pe unul bun de altul rău e ușor: cel cu suflet fără de prihană poartă o pălărie albă sau încalecă un cal alb; sinistrul ucigaș a ales culoarea neagră.

Hollywood-ul a luat în stăpînire numele lui Billy the Kid, Jesse James și Butch Cassidy și a făcut din ei niște eroi. Dar cei care trăiau în Vest, în secolul trecut, n-ar fi probabil de acord...

*

Fiul unui pastor baptist, Jesse Woodson James a intrat la 13 februarie 1866 într-o bancă din Liberty (Missouri) și a săltat casierului, dl. Greenup Bird, 60 000 dolari.

A fost începutul unui război sîngeros dus, în Kansas și Missouri, de frații James și îndrăzneții lor veri din familia Younger.

Banda acționa cu o incredibilă ușurință și pentru motivul că nimeni nu știa cum arată acești briganzi, deoarece ei nu se fotografiaseră niciodată. James se plimba fără frică prin Nashville și Kansas City sub numele de dl. Howard. I s-a întîmplat chiar să stea la taclale cu un

detectiv al *Agenției Pinkerton*, care îl... urmărea. Din vorbă în vorbă, Bligh, polițistul, i-a mărturisit că dorește neapărat să-l întîlnească pe James înainte de a muri. A doua zi el a primit un mic bilețel: „Acum puteți muri. L-ați văzut pe Jesse James“.

Marea lui plăcere era să fie o persoană cît mai cunoscută, să se afle în atenția presei. Într-o zi, în cursul atacului unui tren, în Missouri, el se lăudă unui gardian, arătîndu-i ultimele tăieturi din ziare, făcînd mare caz de isprăvile lui.

Șansa a încetat să-i mai surîdă atunci cînd James și banda lui încercară să atace banca din Northfield din Minnesota. Populația fusese prevenită, iar briganzii au fost întîmpinați cu un nor de gloanțe, alice și de cărămizi! Doi dintre atacatori au fost... tocați mărunt, trei dintre frații Younger au fost prinși, dar Jesse a reușit să fugă.

Paharul se umpluse. Trebuia găsită orice metodă pentru a scăpa de temutul tîlhar. Și a fost găsit Bob Ford. Un ucigaș de profesie. S-a angajat că-l va lichida pe James. Cerea în schimb libertatea și o primă substanțială. Și s-a ținut de cuvînt...

Mai întîi, pe baza unui plan conceput în colaborare cu autoritățile, Bob intră în bandă, făcîndu-se util în timpul mai multor atacuri.

3 aprilie 1882. Jesse împlinise 35 de ani. Era într-o bună dispoziție în acea zi. Se afla în cameră cu Ford. La un moment dat s-a ridicat pentru a pune la loc un tablou la care ținea foarte mult. Atunci a răsunat împușcătura. A fost lovit direct în cap. Sîngele s-a împrăștiat peste tot.

Lumea scăpase de un veritabil pericol public. Pentru unii moartea lui Jesse James a însemnat însă și posibilitatea unui cîștig postum. Așa cum s-a întîmplat cu proprietarul casei, care a desfăcut podeaua și a vîndut bucățile pătate cu sînge la cinci dolari bucata. „Colecționari“ s-au găsit destui în acele zile la Saint-Joseph...

Principalii asociaţi ai lui James erau fraţii Younger. Pe cînd avea 28 de ani, Cole s-a alăturat bandei lui Jesse pentru a lua parte la atacul unei bănci in comitatul Logan. Era în 1868. Erau cunoştinţe mai vechi. Amîndoi făcuseră parte din Cavaleria confederală din Quantrill. Participaseră împreună la unul dintre cele mai înspăimîntătoare masacre din Vest, la Lawrence, în Kansas, cînd 150 de oameni au fost asasinaţi de guerilleros din Quantrill.

Cole mai avea trei fraţi care şi-au făcut intrarea în „afaceri" ceva mai tîrziu, dar nu şi pentru multă vreme. John a căzut sub gloanţele unui detectiv de la Pinkerton, iar ceilalţi au fost prinşi şi condamnaţi la închisoare după încăierarea de la Northfield.

*

Butch Cassidy, pe numele său adevărat Robert Leroy Parker, s-a născut în 1867, la Beaver, în Utah. Şi-a schimbat numele mai tîrziu, în amintirea idolului său, Mike Cassidy, care-l învăţase tot ce ştia, trecînd prin de toate, de la micile găinării la atacul trenurilor sau băncilor.

Abia cînd a ieşit din penitenciarul de la Rawling s-a decis să pună pe picioare propria sa bandă.

A devenit imediat cunoscută sub numele de „*Hoarda sălbatecă*".

Legenda spune că Butch avea un caracter afabil. El nu-şi mînjea mîinile cu sîngele celor pe care-i jefuia. Cel mult, atunci cînd era fugărit, trăgea în caii urmăritorilor.

Specialitatea „*Hoardei sălbatece*" erau trenurile.

Într-o zi au reuşit să adune 30 000 de dolari în urma atacului asupra vagonului poştal al unei garnituri aparţinînd companiei „*Union Pacific*". O sumă fabuloasă pentru acea vreme. Au decuplat vagonul, l-au dinamitat, ca şi casa de bani, au făcut totul fărîme şi au dispărut.

Au urmat încă trei atacuri fructuoase, dar *Agenţia Pinkerton* era pe urmele bandei. Detectivii de la Pinkerton

şi cei ai companiei feroviare forţară banda să se refugieze în America de Sud. Prin 1909 — unii spun că în Bolivia, alţii în Uruguay — Butch şi principalul său asociat, Harry „Sundance" Longbaugh, s-au sinucis ori au fost doborîţi într-o încăierare cu armata.

*

Cel mai faimos ucigaş din Vest a fost un drăgălaş tinerel cu voce dulce, William Bonney. Mai cunoscut sub numele de Billy the Kid.

Se crede că s-a născut la New York şi a venit în Vest cu familia. Aici a devenit cowboy în comitatul Lincoln din Noul Mexic, lucrînd pentru un crescător de vite englez, John Tunstell, al cărui prieten deveni.

În martie 1878, doi ucigaşi, acţionînd sub privirile indiferente ale unui şerif corupt, Brady din Pecos, l-au asasinat pe Tunstell.

Cînd Bonney, pe atunci în vîrstă de 19 ani, a aflat vestea, s-a înarmat cu două Colturi 44 şi a plecat în urmărirea ucigaşilor.

I-a găsit.

Şi i-a omorît.

Apoi, cum pe capul său se pusese un premiu, se alătură unei bande ai cărei membri erau plătiţi de şeriful Brady.

Renumele lui Bonney începu să crească.

Oamenii luaseră obiceiul să vorbească despre un ucigaş numit **Billy the Kid.**

Guvernatorul statului, Wallace, a încercat să-l convingă pe Billy să se predea. S-a apelat la serviciile unui mai vechi prieten al lui Kid, Pat Garret. Acesta a venit cu o propunere tentantă, aceea de a scăpa cu o pedeapsă uşoară în cazul în care ar apărea să depună mărturie în ceea ce priveşte fraudele care făceau ravagii în comitat. A acceptat. Dar era să plătească cu viaţa, pentru că totul

nu era decît o capcană. A mînuit cu dexteritate pistolul, reuşind să scape. Ca recompensă pentru trădarea sa, „prietenul" a primit postul de şerif.

Cunoscînd bine obiceiurile lui Kid, Garret a bănuit că acesta se va adăposti la o veche cunoştinţă şi om de încredere. Încălecă în grabă şi reuşi să o ia înaintea lui Kid. Discuţia cu Pete era în toi, cînd îşi făcu apariţia şi cel urmărit. Garret n-a ezitat nici o clipă. Chiar dacă venise cu gîndul de a obţine o nouă trădare, n-a ezitat să scoată pistolul şi cu două gloanţe puse capăt vieţii lui Billy. La numai 21 de ani.

Erau 19 crestături pe patul armei acestuia. În fapt socoteala era puţin greşită. Numărul victimelor corespunde vîrstei, iar toate semnele fuseseră făcute în doi ani. Motivul? Să-şi răzbune prietenul. Aşa a intrat în legendă...

*

Istoria Vestului sălbatec este plină de portrete ale unor teribili oameni făr-de-lege.

Brigandul Black Bart ocupă însă un loc aparte.

Era întotdeauna politicos, nu brutaliza niciodată pe nimeni şi nu fura decît din transporturile Trezoreriei şi sacii poştali, neatingîndu-se de bunurile pasagerilor.

Primul său atac asupra unei diligenţe s-a desfăşurat într-o fierbinte zi din 1875, cînd a oprit un poştalion de la Wells Fargo, aproape de Sonora, în California. În timp ce caii urcau din greu o colină, un om a ţîşnit din tufişuri şi s-a înfipt în faţa vizitiului. Avea pe chip un sac de făină, în care făcuse găuri pentru ochi, şi purta o haină lungă albă. Cere să i se dea sacii Trezoreriei, aşezaţi într-o ladă, şi sacii poştali, strigînd complicilor să tragă asupra tuturor acelora care opun rezistenţă. Vizitiul, văzînd şase puşti îndreptate spre diligenţă, se execută. Ceea ce a urmat în ziua aceea a intrat în legendă. O pasageră i-a aruncat poşeta, dar Bart a luat-o calm de jos şi i-a înapoiat-o cu o plecăciune, explicîndu-i că-l interesau numai banii Trezoreriei şi cei ai poştei. Straniul brigand şi-a luat prada lăsîndu-şi călătorii să-şi continue călătoria.

Black Bart a continuat să fure în mod galant timp de mai mulţi ani. Reputaţia sa nu a încetat să sporească şi, curînd, în California nu se mai vorbea decît de manierele sale ciudate.

Dar, indiferent de maniera sa elegantă, jaful tot jaf era, iar autorităţile nu puteau tolera la infinit ca poştalioanele să le fie prădate — chiar dacă nu transportau prea multe valori —, astfel că Jim Hume, detectiv la *Wells Fargo*, este însărcinat cu lichidarea „dezordinei publice".

În scurt timp şi-a dat seama că Bart era curajos şi plin de idei. Cînd a vizitat locul unde a avut loc primul atac, a găsit „complicii" lui Bart care continuau să stea la... pîndă. Şase ţăruşi de lemn susţinuseră atunci puştile. Black Bart, într-adevăr, lucra de unul singur, servindu-se de această stratagemă pentru a-şi înspăimînta victimele fără a le face însă rău.

Hume află puţine lucruri despre Bart. Acesta nu lăsa urme şi se pierdea în natură. Un detaliu, totuşi, găsise: brigandul părea că se deplasează pe jos.

Bart deveni mai îndrăzneţ, mergînd pînă acolo că îşi lăsa numele şi un poem dedicat lui Hume la locul atacurilor sale.

Norocul nu mai avea să-i surîdă multă vreme...

După o serie de atacuri, Hume a vizitat fermele din vecinătate. A obţinut, astfel, semnalmentele unui străin care mergea pe jos şi care îşi petrecuse noaptea la una din ele. Barbă cenuşie, mustaţă albă şi doi dinţi lipsă. Tot acolo se găsi şi o batistă cu marca unei spălătorii din San Francisco. Ceea ce-l conduse la un anume domn Bolton. Un om în vîrstă, cu barbă gri, o mustaţă albă şi doi dinţi lipsă.

Hume pusese, în sfîrşit, mîna pe **Black Bart!**

Cu toate că a protestat, nimic nu l-a salvat, mai ales cînd s-a găsit şi sacul de făină şi mantoul cel lung.

Brigandul a fost arestat.

Cu aceeaşi politeţe cuceritoare a restituit tot ce furase.

Omul devenise atît de popular că n-a fost condamnat decît la şase ani închisoare.

Intrase deja în legendă.

A fost ultimul hoţ care ataca diligenţele. Şi singurul făr-de-lege care n-ar fi făcut rău nici unei muşte.

*

În Vestul sălbatec, răii erau foarte răi, dar adesea cei buni erau şi mai răi!

Oameni însărcinaţi cu păstrarea ordinii şi respectului pentru lege erau adesea mai periculoşi decît criminalii pe care-i urmăreau.

Foarte apreciate la vremea aceea erau farsele şi comediile. Trupe teatrale efectuau turnee în micile orăşele, jucînd în grajduri şi cîrciumi. Dar tribunalele furnizau cîteodată, graţie judecătorilor, ocazii mult mai bune de rîs.

Cel mai ciudat dintre aceşti judecători a fost Roy Bean.

Voluntar în timpul războiului de secesiune, judecătorul Roy era un mare jucător, ţinea un tripou şi era un vechi contrabandist. Obţinuse slujba la Ninezaroon, Texas, deoarece avea cîteva noţiuni vagi de drept. I se întîmpla adesea să întrerupă un proces pentru a da să bea asistenţei, inclusiv acuzatului, sau să facă un pocheraş.

Aplica legea după bunul lui plac şi hotăra el însuşi amenzile, vîrîndu-le în buzunar, de cele mai multe ori. Într-o zi, percheziţionînd cadavrul unui muncitor care căzuse de la 90 metri, găsi un revolver şi 40 de dolari. „Corpul acesta este culpabil de a fi transportat o armă, a declarat el, aşa că trebuie să plătească o amendă de 40 de dolari". Şi a confiscat banii!

*

Scriitorul Stuart Lake a făcut din Wyatt Earp justiţiarul Vestului. De fapt dintr-un biet tip care niciodată n-a fost şerif la Dodge City sau Tombstone, cum s-a spus.

Earp, născut în 1848, n-a fost şerif decît foarte puţin timp în Missouri, înainte de a se lansa în vînătoarea de bizoni în Kansas, o treabă, evident, mult mai profitabilă. A devenit jucător profesionist şi a început o existenţă dublă — poliţist ziua, jucător noaptea —, la Wichita, alungat, însă, repede de populaţia oraşului excedată de desfrîul vajnicului apărător al legii. Cum năravul din fire n-are lecuire, ajuns ajutor de şerif la Dodge City, devine unul din stîlpii cîrciumii locale, un alcoolic şi un afemeiat, însoţit de şeriful comitatului Ford, Bat Masterson, şi de James Henry „Doc" Holliday.

Alungat şi din Dodge, a plecat cu fratele său şi doi amici la Tombstone, unde a lucrat mai întîi pentru Wells Fargo, înainte de a deveni „gorilă" într-o sală de jocuri. Amicii săi se angajară crupieri, în timp ce fratele său, Virgil, ajunsese şeriful oraşului după asasinarea predecesorului său. Şi, astfel, fraţii Earp prosperă...

În 1881, diligenţa de Tombstone a fost atacată şi o rumoare se răspîndi în oraş. Earp, Holliday şi Masterson, se spunea, pregătiseră lovitura cu ajutorul bandei Clanton. Cînd, mai tîrziu, în timpul anului, clanul Earp s-a bătut cu Clantonii la OK Corral, Wyatt a aranjat să nu existe supravieţuitori pentru a nu putea fi acuzat de complicitate la atacul diligenţei.

După toate aceste încăierări, după tot mai insistentele şoapte care circulau, cel mai cuminte pas a fost să părăsească oraşul Tombstone. S-a lansat în alte afaceri, mai puţin periculoase dar mult mai mănoase, devenind patronul unor săli de jocuri în Alaska şi Nevada.

Nici un poliţist nu i-a mai tulburat existenţa pe care a încheiat-o la 80 de ani, la Los Angeles.

Biografia semnată de Stuart Lake a apărut după moartea sa, făcînd din Wyatt Earp un justițiar nemuritor. Familia a declarat, în schimb, că totul era o țesătură de minciuni…

Eroii Vestului, buni sau răi, continuă să călărească pe caii lor albi și negri în năvalnice cavalcade, pocnind din pistoale și stîrnindu-ne imaginația…

PAȘAPORTUL

Trenul se înfige în noapte, înghițind șinele. Vine de la Glasgow, avînd ca punct terminus Londra.

Cei doi mecanici urmăresc cu atenție semnalele luminoase cu care se încrucișează din timp în timp. Pînă acum nimic nu a tulburat drumul. Este ora 3. Garnitura se apropie de podul Bridego, aruncat peste un fir de apă, undeva în cîmpia engleză.

— Hei, Whitby, uite semnalul portocaliu! Ce naiba o fi?

Jack Mills, unul dintre mecanici, acționează cu promptitudine frînele încetinind mersul. Nu prea are vreme de pus și alte întrebări că zărește și semnalul roșu. Oprește.

— Ceva nu-i în regulă. Vezi unde-i telefonul, zice Jack companionului său, să aflăm ce se întîmplă.

Whitby coboară din locomotivă, luînd-o de-a lungul liniei pînă la cabina telefonică.

— La dracu'! De ce nu funcționează, bătrîne?

O puternică lovitură, venită de nu se știe unde, îl doboară. Buster Edwards știe să atace. Mills așteaptă, cu urechile ciulite, să-l audă pe Whitby venind. Nici nu-și dă seama cînd este atacat. Vede doar mii de stele verzi, apoi nimic…

Locomotiva și primele vagoane sînt desprinse cu îndemînare. Operația n-a durat decît cîteva secunde. Cu o perfectă coordonare a mișcărilor, cele unsprezece

siluete negre, care cu greu se desluşesc în întuneric, se aruncă asupra uşilor unuia dintre vagoane. Paznicii n-au posibilitatea să riposteze. Sînt neutralizaţi uşor. În timp ce o parte din comando supraveghează ca nimeni să nu tulbure continuarea acţiunii, cealaltă încarcă sacii poştali în camionul staţionat în imediata apropiere. 120 de saci sînt transferaţi cu iuţeală. Cele două Land-Rover-uri şi camionul dispar în noapte. În urmă rămîn doar urmele atacului.

„Furtul secolului" se produsese. Sîntem în anul 1963!

Există un lucru bine reglat, de la care nu se face excepţie: transportul zilnic al banilor uzaţi de la Glasgow la Londra. Cu un vagon special, ataşat la garnitura poştală. Bancnote ce trebuie distruse. Doar funcţionarii băncii însărcinaţi cu această operaţie ştiu exact ce sumă se află pe... şine. În acea noapte în sacii poştali se găseau 2,5 milioane de lire sterline.

Maşinile gonesc pe drumuri ocolite. La 40 de kilometri întîlnesc ferma de unde a pornit, practic, atacul. Eroii lui sînt fericiţi. Planul reuşise fără nici o fisură. Vor fi bogaţi. În urma lor, în vagonul prădat şi în preajma garniturii părăsite, lăsaseră aruncată o bună parte din uneltele şi hainele folosite.

Începe împărţirea prăzii. Celor cu rol mai important în organizarea acţiunii — Bruce Reynolds, 30 de ani, mare amator de viaţă uşoară, Gordon Goody, 32 de ani, un singuratic, bine îmbrăcat şi plăcut de femei, Ronald Edwards, 30 de ani, proprietarul unui local de noapte şi bun tată de familie, Charlie Wilson, 32 de ani, un bandit plin de resurse, Jimmy, 24 de ani, fost paraşutist, Bob Welch, 32 de ani, proprietarul unui club, Tommy Whisbey, 32 de ani, bookmaker, Jim Hussey, 30 de ani, restaurator în Soho, ca şi specialiştii grupului — Roy James, 30 de

ani, pilot de curse, Roger Cordrey, 38 de ani, expert în semnalizări feroviare şi mecanic de locomotivă pensionar — le vor reveni sumele cele mai mari. Ronald Riggs, un mic hoţ, decorator în viaţa de zi cu zi, cu o frumoasă amantă şi o teribilă dorinţă de a duce o viaţă luxoasă, se va mulţumi cu mai puţin.

Portretele autorilor furtului au fost repede distribuite tuturor agenţilor, au fost afişate pretutindeni. O uriaşă acţiune de vînătoare a început în întregul Albion. Rînd pe rînd, în decursul primului an, Goody, Welch, James, Hussey — care aveau să fie condamnaţi la cîte 30 de ani închisoare — şi Cordy — ce va primi 12 ani — sînt arestaţi înainte de a apuca să cheltuie toţi banii „agonisiţi". Nu vor efectua decît ceva mai mult de cincizeci la sută din pedeapsă. Mai norocos avea să fie White, care a reuşit să păcălească *Scotland Yard*-ul timp de trei ani. Va primi de trei ori mai mult şi va rămîne după gratii doar jumătate din timp.

După un an de şedere la Londra, Reynolds şi Edwards reuşesc, sub identităţi false, să ajungă în Mexic. Toată lumea era a lor. Chefurile se ţineau lanţ. Dar şi în cazul lor acea „teorie" că hoţul se întoarce la locul faptei avea să se împlinească. Revenind la Londra, nu vor avea timp să admire „frumoasele nopţii" pentru că urmărirea continua cu cerbicia poliţistului care nu se vrea învins. Portretele lor se aflau încă la vedere. Agenţii încă scotoceau prin hoteluri şi restaurante. Funcţionarii băncilor încă semnalează apariţia unor bancnote cu seriile binecunoscute. Plasa se strînge. Cade şi Edwards. În 1966. Va face „plimbările" zilnice nouă ani din cei 15 pe care i-au hotărît juraţii. Colegului său i se va spune „În numele legii eşti arestat" abia în 1968. După zece ani va fi liber, deşi fusese condamnat la 25.

Paza condamnaţilor face obiectul unui plan special. Nimic nu pare să fie omis din acest scenariu. Pe măsura

faimei ce şi-au creat-o bandiţii, s-a realizat şi supravegherea condamnaţilor. Sînt, însă, zidurile temniţelor de netrecut?

Ronald Biggs este depus la o închisoare din Londra. Rapoartele nu consemnează elemente ce ar produce îngrijorare. Se comportă normal. Legăturile îi sînt cunoscute. Totuşi, lovitura de teatru se produce într-una din zilele lui 1965. Ca în filmele pe care le-am văzut de atîtea ori. Simplu şi, mai ales, eficace! Un salt peste un zid, încă unul pe acoperişul unui autocamion, care se afla într-una din curţile interioare pentru evacuarea... gunoaielor! De aici spre lumea largă! Prietenii nu-l uitaseră...

Ronald Biggs a dispărut, pur şi simplu. S-a pierdut în cele patru vînturi, poliţia fierbînd şi intensificîndu-şi căutările. Informatorii nu ofereau nici un indiciu. Ronald Biggs s-a volatilizat... Aşa să fie?

— Domnule, vă rog să vă priviţi în oglindă!

O cameră obişnuită de spital. Omul în halat alb este un specialist francez în operaţii estetice. Un chip nou se reflectă în geamul argintiu. O figură comună, ca a atîtor milioane de trecători. Nasul şi pomeţii aceia proeminenţi, care puteau uşor să-l trădeze, fuseseră atenuaţi de măiestria plasticianului.

Cu un paşaport fals în buzunar, ajunge la Melbourne. Bani avea. Dar nu dorea să atragă atenţia. Se angajează ca instalator. Prezenţa soţiei şi a copiilor îi dau siguranţă. Viaţa este frumoasă! Anii curg fericiţi. Trecutul parcă nici n-ar fi fost!

Numai că, dacă pentru Biggs totul pare uitat, nu acelaşi lucru se poate spune despre *Scotland Yard*. Urmărirea continua. Firele, puse cap la cap, duceau spre Australia. Cercul se închidea încet-încet.

Ronald prinde de veste că arestarea sa este iminentă şi fuge în Brazilia.

O cameră sordidă, la marginea megalopolisului care este Rio de Janeiro. Prăbuşit pe pat, Biggs se găseşte într-o stare jalnică, dată de consumul de droguri şi alcool. Lîngă el, o braziliancă tînără, bine făcută, îi ţine o plăcută companie... Mai trec alţi cîţiva ani.

S-a scurs, astfel, vreme îndelungată, dar „furtul secolului" încă mai pasionează. Cititorii sînt oricînd gata să guste senzaţionalul. Şi ce poate fi mai senzaţional decît povestea unui evadat, căutat de toate poliţiile lumii, care fumează liniştit marijuana şi soarbe cu sete paharele cu „apă de foc"? Aşa şi-a spus, în acel ianuarie 1974, şi un ziarist englez care a ştiut să fie mai detectiv decît detectivii şi să prindă urma lui Biggs. El i-a destăinuit directorului său vestea cea mare. Care, la rîndul său, n-a aşteptat s-o comunice mai departe.

— Domnule căpitan, la telefon este directorul ziarului... Am o informaţie preţioasă pentru dumneavoastră!

...Pe aeroportul din Rio cei doi poliţişti englezi, care au asupra lor un mandat de arestare pe numele Ronald Biggs emis de *Scotland Yard*, sînt aşteptaţi de colegii lor brazilieni.

— Am dori să încheiem cît mai repede afacerea.

— Mă tem că treaba este mai mult decît dificilă.

— De ce? Îl arestăm şi gata.

— Simplu de spus, dar al naibii de greu de făcut. Se împotrivesc legile şi noi nu vrem să încălcăm propriile noastre legi.

— Care legi, la dracu'!?

— Cele braziliene, desigur!

Replica este dată cu un uşor zîmbet pe buze şi, parcă, chiar cu o nedisimulată plăcere.

— Cum vă spuneam, nu există un acord guvernamental de extrădare între ţara noastră şi Regatul Marii Britanii.

— Ei, asta-i bună! Tipul Biggs, sau cum l-o mai chema acum, fură, fură, domnule coleg, este închis, evadează, noi îl căutăm, și cînd îi dăm de urmă, dumneavoastră îi țineți parte, îl acoperiți, mai bine zis.

— Nu noi, legea-i lege! Chiar nu se poate pricepe? Și mai e ceva!

— Ce mai e? întrebă nerăbdător unul dintre polițiștii englezi.

— Tatăl unui copil brazilian nu poate fi extrădat!

Pe chipurile polițiștilor englezi se citește nedumerirea.

— Așa cum ați auzit, reia afirmația brazilianul în uniformă. Tatăl unui copil brazilian nu poate fi extrădat. Doriți amănunte? Nimic mai simplu: de cînd a venit aici, Biggs s-a combinat cu o oarecare Raimunda care va deveni în curînd mamă. Putem, oare, lipsi un copil de sprijinul tatălui?! Pe deasupra, cum am precizat, legea nu permite extrădarea...

Au trecut alți șapte ani. Poliția părea că nu se mai interesează de Biggs. Scotland Yard-ul însă aștepta ca el să părăsească paradisul brazilian. Ronald nu avea un asemenea gînd, cu toate că ducea o viață ușoară. Raimunda îl părăsise. Locuia doar cu fiul său. O existență aproape solitară. Puțini prieteni. Mai mult companioni de pahar, ca John Miller, un fost sergent în armata britanică. Se vedeau în fiecare seară la bar. Beau să-și stingă amarul. John i-a făcut cunoștință cu prietenii lui. Într-o zi și-au dat întîlnire la un bar din Copacabana. Au băut ca și pînă atunci. Pahar după pahar. Biggs se simțea mai obosit ca altădată. I s-au închis ochii de somn. Căzu cu capul pe masă. Miller se uită semnificativ la ceilalți, în fond niște complici. De mult puseseră la cale afacerea. „Este momentul potrivit", au hotărît foștii prieteni, scoțîndu-l pe Biggs afară din local și urcîndu-l în camionul care-i aștepta cu motorul pornit...

De la Copacabana pînă în raza portului Belem nu este o lungă distanță. Camionul o parcurge în mare viteză. Biggs este urcat pe un yacht. Răpirea a reușit. Ambarcațiunea se desprinde de la chei fără incidente. Trebuie să părăsească cît mai urgent apele teritoriale braziliene. Cap compas: Antilele!

În sala de conferințe a unui hotel din Bridgetown au venit mulți ziariști. Miller îi anunțase că le va face o ofertă senzațională. În așteptarea organizatorului, toți se întrebau despre ce poate fi vorba și cum de nu prinseseră nici un fir dacă afacerea era așa de grozavă. În sfîrșit...

— Am plăcerea să vă anunț că sînt gata să-l ofer pe Ronald Biggs, unul dintre autorii „furtului secolului", după cum prea bine vă este cunoscut și pe capul căruia s-au pus mai multe premii. Îl voi oferi, desigur, celor care vor plăti cel mai gras!

Întrebările s-au dezlănțuit într-un ritm infernal. Fiecare dorea cît mai multe amănunte. De unde să știe John Miller, în acele momente cînd știrea luase deja drumul tipografiilor iar poliția aflase și ea despre ce este vorba, că operațiunea pe care o pusese la cale se apropia de un sfîrșit lamentabil... Echipajul, care aștepta semnalul convenit în vederea transferării prizonierului, constată că motorul ambarcației are un defect ce nu putea fi remediat, impunîndu-se revenirea în port. Or, la intrarea în radă îi aștepta o gardă de onoare! Răpitorilor nu le rămase altceva decît fuga. Așa încît ceea ce nu le reușise polițiștilor englezi, le-a reușit celor din Barbados. Biggs este arestat! Problema extrădării nu mai este decît o chestiune de timp. Nu prea îndelungat...

Chiar dacă Biggs era un solitar, avea cîțiva buni prieteni la Rio de Janeiro. Avocatul Ezra Alleyc, unul dintre reputații maeștrii ai baroului, intră în acțiune, contestînd legalitatea extrădării. Urmară ore întregi de dezbateri.

Cu argumente pro şi contra. După trei săptămîni, preşedintele tribunalului din Barbados anunţă hotărîrea: extrădarea nu este posibilă!

La aeroportul din Rio, Ronald Biggs este aşteptat de fiul său, Mike, şi de poliţişti.

— Alte necazuri? se întrebă văzîndu-i pe cei amintiţi la urmă. Se linişti doar cînd îl auzi pe unul dintre ei adresîndu-i-se:

— Domnule Biggs, priviţi, vă rog, acest paşaport al statului brazilian...

FURT DIN... FURT

Albert Spaggiari. Un tip subţire, veşnic cu un trabuc în gură. Un interlocutor întotdeauna simpatic şi volubil. Este fotograf. Pentru căsătorii mondene, în special. Şi pentru portrete de celibatari în vizită pe Coasta de Azur. Are o fermă, unde se ocupă de creşterea porcilor. Împreună cu soţia sa, Baudi. Este popular şi respectat.

Cam acesta este portretul pe care cunoscuţii săi i-l fac atunci cînd este „subiect“ de discuţie.

Totuşi, cine este Albert Spaggiari?

La 16 ani, el cerea în scris unei bande de sicilieni să-l primească în rîndul ei. Faptul că n-a primit nici un răspuns nu l-a descurajat.

După doi ani de la acest „eşec“, el se angajează în armată. Paraşutist în Indochina. Se remarcă pentru cîteva acţiuni, fapt care îi determină pe superiori să pregătească ordinul de a fi citat pentru bravură. N-au timp. Spaggiari organizează un furt într-un local de noapte şi ajunge în faţa tribunalului, fiind, evident, condamnat. Îl regăsim în Organizaţia Armată Secretă (O.A.S.) şi în Algeria. Era nevoie de mercenari pentru a potoli răscoala musulmanilor. Luptele s-au încheiat în cele din urmă cu acordul de la Evian, din 3 iulie 1962, care consfinţea independenţa.

O.A.S., nemulţumită de acesta, hotărî să continue lupta prin teroare. Distrugea şi asasina fără alegere.

La Alger şi Oran explodau zeci de bombe. Cel care i-a obligat pe terorişti să capituleze a fost, însă, generalul Charles de Gaulle. Iată motivul pentru care *O.A.S.* a hotărît eliminarea preşedintelui francez. Într-unul din aceste atentate, toate nereuşite, a fost implicat şi Spaggiari. El l-a avut în bătaia puştii de la fereastra magazinului mamei sale, în timpul unei vizite a preşedintelui la Nisa, dar ordinul de foc nu a fost dat de şefii săi. Un an mai tîrziu a fost arestat, împreună cu cei patru complici ai săi, pentru publicarea de pamflete de extremă-dreaptă, prilej cu care poliţia a găsit şi o ascunzătoare cu arme. Ţinînd seama de trecutul său, tribunalul l-a condamnat la patru ani închisoare. La eliberare a devenit fotograful respectat şi simpatic de care aminteam la începutul acestor rînduri.

Dar nu pentru faptele descrise mai sus a intrat Albert Spaggiari în istoria escrocheriei şi a furturilor celebre, ci pentru o altă ispravă, de această dată cu adevărat de... rezonanţă.

Nisa. Patria lui Garibaldi. Scăldată în apele Mediteranei. Bănci. Cazinouri. Magazine luxoase. Yachturi pe valuri albastre. Stele mari şi mici. O staţiune estivală care şi-a cucerit faima în toate cele patru vînturi.

În acel an 1976 devenise însă, mai mult sau mai puţin, şi capitala crimei organizate de pe Coasta de Azur. „Titlu glorios" pe care l-a smuls oraşului Marsilia. Violenţa şi lupta dintre diferitele bande erau monedă curentă. Traficul de droguri, prostituţia erau fapte curente. Furturile se multiplicau. Toate aceste matrapazlîcuri — unele la scară foarte mare — alimentau din plin seifurile particulare închiriate la diferite bănci. Era singurul mijloc de a mai scăpa de ochiul vigilent al fiscului. Între aceste „buncăre" pline de bani un loc de seamă îl ocupa filiala Societăţii Generale, care ascundea privirilor indiscrete veritabile comori.

Conţinutului lor îi pusese gînd rău Albert Spaggiari, care ajunsese la concluzia că... furt din furt se face rai!

— Oare, de ce, dacă majoritatea banilor se pare că au fost furaţi pe diverse căi, oare de ce eu să nu profit? Sau noi?

De la acest gînd împărtăşit viitorilor săi complici, a început punerea la punct a planului care era cît se poate de simplu şi — vom vedea — eficace: se va săpa un tunel, se vor sparge zidurile, se vor deschide seifurile, se vor goli şi... gata!

Un an şi jumătate a durat alcătuirea şi definitivarea proiectului...

La primăria din Nisa, Spaggiari a găsit o persoană bine plasată. Prin intermediul ei a reuşit să-şi facă rost de planul canalizării oraşului. Prin aceste tunele subterane trebuiau să pătrundă pînă cît mai aproape de temelia băncii. Era însă nevoie să se studieze şi încăperea unde se aflau seifurile, sistemul de alarmă, sensibilitatea lui. Cea mai simplă metodă a fost să-şi închirieze un seif.

Conform părerii specialiştilor, sala seifurilor private era considerată inexpugnabilă. Pereţii săi erau în grosime de 1,5 metri. Aşa să fie? Pentru a verifica sensibilitatea captatorilor, Spaggiari a plasat în seif un ceas deşteptător care, atunci cînd a sunat, n-a provocat declanşarea alarmei. Semn bun!...

Concluzia era unică: trebuia ajuns pînă aici, în rest totul fiind o treabă de... rutină!

În mai 1976 banda pătrunde în subterane printr-un mic rîu, ajunge în apropierea băncii şi se apucă de săpat tunelul, conform schiţelor pregătite cu minuţiozitate. Trebuiau străbătuţi doar şapte metri. Dispuneau de toate ustensilele necesare.

Noapte de noapte se intra în tenebre şi, la lumina lămpilor de miner, ca nişte cîrtiţe, cu o tenacitate demnă de o

cauză mai bună, își croiau drum spre sala seifurilor. Sacii de plastic, plini cu pămînt, erau dispersați pe dealurile din împrejurimi. Tunelul avea o înălțime cu puțin peste un metru. Abia se puteau tîrî prin el, dar lucrarea era, din punct de vedere „inginerese", fără nici o fisură, de parcă ar fi fost executată de adevărați specialiști. Aceasta a fost mai tîrziu și prima concluzie a poliției. Deocamdată, nimeni nu bănuia nimic. Totul decurgea conform planului.

Două luni au tot săpat cu „lancea termică". Nici un semn nu a răzbătut afară pentru a alerta poliția.

În seara zilei de 20 iulie banda a înlăturat și ultimele bucăți de beton. Lumea banilor era a lor!

S-au pus pe treabă. Ușile seifurilor au început să sară una după alta sub efectul dinamitei. Între timp, se instalase și o pompă de aer pentru a preveni asfixierea. Dușumeaua se acoperă de titluri de valoare și de documente. Nu-s importante. Doar banii și bijuteriile. Din cînd în cînd, mai au și cîte o surpriză.

— Ce naiba-i asta?

— Un veritabil magazin!

— Ia, uite! Cafea, zahăr, biscuiți...

— Nu cumva să moară de foame!

— Ajunge să se treacă și peste un război?

— Cine o fi și ăsta?

— La treabă, băieți! La treabă!...

Se mai opresc din cînd în cînd, istoviți, să-și mai tragă răsuflarea.

— Uite-l și p-ăsta! E plin cu bomboane și whisky.

— Probabil că i-a interzis doctorul să bea și l-a pus la păstrare!

— Atunci profită de ocazie!

— Nici un pic de alcool pînă nu terminăm...

Scotocitul prin seifuri continuă. Sînt 4 000. N-o să fie timp pentru toate. Au deschis deja vreo 300. (Poliția avea

să numere exact: 317). Pînă luni dimineața mai era timp. Vor aduna o grămadă de bani.

— Ei, Albert, trebuie să plecăm degrabă!

— Ce s-a întîmplat?

— Afară plouă îngrozitor. Canalul se umple cu apă. Nu vom mai avea pe unde să ieșim.

— Să mai rezistăm cît se poate. Urmăriți cu atenție cînd se îngroașă cu adevărat gluma. Pînă atunci, hai, la muncă! Ce, vreți să plecăm săraci de aici?

Au lucrat pînă duminică spre zori. Apa crescuse mult prea mult pentru a mai permite rămînerea în subterană.

— E timpul, băieți! Repede, la bărci!

Nu le-a mai păsat ce lasă în urmă. Nici nu mai era vreme să încarce întreaga aparatură, tot echipamentul. Doar sacii cu bani și bijuterii. Ce mai contau, în fond, cîteva mii de franci, cînd duceau cu ei o comoară? Au abandonat sacii de dormit, calupurile de dinamită, buteliile cu gaz, lămpile, mîncarea...

— A fost un weekend plăcut, nu-i așa?

Toți sînt veseli. Lovitura le-a reușit din plin. Dar ce va zice poliția? Cum vor scăpa de ea?

În urma lor mai rămînea încă ceva. Un mesaj: **„Fără furie, fără violență, fără ură!"**

Nu știm exact ce au gîndit, luni dimineața, funcționarii băncii aflați în fața ușii blocate. Mai întîi, probabil, uimire. Apoi, la fel de probabil, au crezut că s-a defectat mecanismul de deschidere. Le-a trebuit mai multe ore pentru a putea pătrunde în camera seifurilor. Iar în momentul cînd s-au găsit în fața dezastrului nu știm dacă era furie, ură, combinate cu înclinare spre... violență! Cu siguranță, cel care a avut ideea inscripției a prevăzut stările psihice prin care vor trece funcționarii și păgubașii și au vrut să le mai... îndulcească amarul!

Agenții poliției au intrat în alertă maximă. A fost declanșată o vastă operațiune de căutare a autorilor acestui furt, cel mai mare, din cîte sînt menționate în fișele poliției, efectuat la o bancă. Deținătorii seifurilor au declarat pierderi în jur de 60 de milioane de franci, dar estimările anchetatorilor indicau o cifră de 500. Evident, diferența între declarații și calculele poliției apare de la interesul deținătorilor seifurilor de a nu spune valoarea exactă a sumelor existente, ținînd seama de proveniența lor dubioasă.

Uneori nu este nevoie să lași urme prea clare. Este suficient și un simplu muc de țigară. N-a durat mult pînă Albert Spaggiari, creierul operației care a „hrănit" zile întregi pagina întîi a ziarelor, a ajuns în fața tribunalului. Cum spuneam, l-a trădat, în mare parte, mucul de la o țigară.

A ajuns în fața tribunalului, dar nu și la închisoare. Gardienii n-au mai avut pe cine să ducă în spatele gratiilor. Cu ocazia uneia dintre ședințele de judecată, Spaggiari sare pe fereastră. De la șase metri aterizează pe acoperișul unui camion. De acolo încă o tumbă și, sus, în șaua unei motociclete. Îl aștepta acolo un complice cu motorul gata ambalat. Și dus a fost... Nu înainte de a face cu mîna polițiștilor porniți în urmărire.

Albert Spaggiari s-a refugiat în America de Sud. Ciudat, dar unii l-au considerat un erou. Oricum, el n-a ezitat să-și scrie memoriile, cartea sa descriind în amănunt această întîmplare. Cum s-a găsit și regizorul care a pus pe „pînză" subiectul, să recunoaștem, totuși, palpitant...

MAREȘALUL

Ce-ar putea fi cel mai greu de falsificat? O semnătură? Un cec la o bancă? Un tablou al unui maestru?

N-ați ghicit! Răspunsul este: propria dumneavoastră moarte! V-ați gîndit că există și această posibilitate?

*

La 10 ianuarie 1769 vedea lumina zilei, la Sareluis, localitate aflată în Germania occidentală, Michel Ney, cel ce avea să rămînă în *istoria „Hexagonului"* și în *istoria militară a Franței și a lumii* ca unul dintre cei mai cunoscuți mareșali, el desfășurîndu-și cea mai mare parte a activității sub flamura Revoluției și a lui Napoleon. Cel care avea să fie duce de Elchingen, prinț de Moscova, a urcat treptele militare începînd din 1788, cînd a îmbrățișat cariera armelor, primind în decursul timpului gradul de căpitan (1794), general de brigadă (1796), general de divizie (1799) și mareșal al Franței (1804). S-a aflat la comanda mai multor corpuri de armată, luînd parte la bătălii care au intrat în istorie, el fiind unul dintre cei mai capabili conducători de oști ai împăratului. Ney și-a etalat măiestria în executarea șarjelor de cavalerie, recurgînd, atunci cînd situația era extrem de dificilă, chiar la asaltul la baionetă cu trupele descălecate. Brigăzile sale îndeplineau, de obicei, misiuni de încetinire a marșului de apropiere a inamicului, de

lărgire a breşelor, de interceptare a comunicaţiilor, de exploatare a biruinţei prin urmăriri strînse. Considerat cel mai iscusit şi îndrăzneţ comandant de cavalerie din epoca Republicii şi a Primului Imperiu. Bonaparte însuşi îl numea **„cel mai brav dintre bravi"**.

Atunci, însă, cînd Napoleon este obligat să abdice, mareşalul Ney trece de partea regelui Ludovic XVIII, fiind investit de acesta cu comanda trupelor ce primiseră ordinul de a împiedica reîntoarcerea Împăratului, aflat pe insula Elba în urma actului semnat la 11 aprilie 1814, la Fontainebleau.

Numai că, la 1 martie 1815, impetuosul Napoleon rupe lanţurile, debarcă în Golful Juan, înlătură fără luptă pe Burbonii restauraţi la Paris şi mărşăluieşte cu o armată nouă — peste 120 000 militari — spre Belgia, unde se concentrau trupele anglo-olandeze, comandate de ducele de Wellington, şi cele ale feldmareşalului prusac Gebhard von Blücher. Învingător la Ligny, la 16 iunie 1815, va pierde „in extremis" bătălia finală de la Waterloo, la 18 iunie, înfrîngerea ducînd spre cea de a doua abdicare, la 22 iunie, după care este exilat în insula Sfînta Elena.

Dar, înainte de a se ajunge aici, printre cei care i s-au aflat în preajmă a fost şi mareşalul Ney, care a fost iertat pentru trădarea dintîi.

Nu acelaşi lucru avea să-l facă, în schimb, după acele o sută de zile de coşmar pentru familia regală, Ludovic XVIII, care dispune întemniţarea şi condamnarea la moarte în chiar aceeaşi zi.

La 7 decembrie, la ora 9, mareşalul Ney este scos din celulă şi dus în grădina Observatorului din Paris. Acolo a fost pus la zid în faţa unui pluton de execuţie. A urmat comanda şi salva ucigătoare. Michel Ney, marele comandant de oşti, a trecut în eternitate, fără a se bucura de onorurile învingătorilor.

Un diplomat britanic, martor al scenei, a povestit

mai tîrziu că Ney a comandat el însuşi plutonul, dînd dovada unui mare curaj. Punînd mîna pe inimă, a strigat: „Soldaţi, ochiţi în inimă"!

A urmat salva de focuri şi mareşalul s-a prăbuşit cu pieptul plin de sînge.

Conform celor consemnate de martori, corpul a fost transportat în mare grabă într-un spital, unde a fost lăsat toată noaptea. A doua zi a fost înhumat în cimitirul Père-Lachaise, fără ca soţia să asiste la funeralii.

„Odihnească-se în pace!..."

*

Trei ani mai tîrziu.

Ne aflăm în America, în Carolina de Sud. Un anume profesor de franceză, numit Peter Suart Ney, declara că el este unul şi acelaşi cu, nimeni altul, decît mareşalul francez executat sub zidul Observatorului parizian! Este un impostor?

El povesteşte că a fost salvat de la moarte de soldaţii plutonului, vechi tovarăşi de arme, şi de ducele de Wellington, inamicul său, care nu a putut accepta ideea că un oştean atît de viteaz putea fi tratat ca un trădător de rînd.

Profesorul a explicat cum a avut loc presupusa execuţie.

Concomitent cu salva plutonului, care a fost trasă deasupra capului, mareşalul, pentru a face totul mai credibil, a spart o sticluţă ce conţinea sînge, lăsînd să-i curgă pe piept conţinutul. (O fi ţinut-o în mîna care a dus-o la inimă atunci cînd a comandat „foc"!?). Imediat după ce s-a prăbuşit la pămînt, el a fost dus în cel mai mare secret spre primul port şi îmbarcat spre America. (Oare de aceea n-a participat la înmormîntare soţia sa? Ştia, oare, adevărul?).

Nimeni nu l-a crezut pe Peter Ney. Prea părea fantastică povestea şi prea circulau mulţi prin Lumea Nouă

care se pretindeau că sînt descendenţi sau chiar personaje ilustre ale Europei. Cine să-i mai creadă!

Primele semne ale veridicităţii spuselor profesorului francez au apărut, totuşi, atunci cînd acesta a fost examinat de un doctor care a confirmat că cicatricele ce le avea pe corp corespundeau cu cele lăsate pe trupul mareşalului de rănile din timpul războiului. Să fie, oare, adevărat?

Peter Ney a mai povestit că, în timpul traversării, a fost recunoscut de unul din vechii săi soldaţi. A fost căutat acel soldat, care confirmă, spre stupefacţia anchetatorilor, afirmaţiile comandantului său. Din nou, întrebarea vizînd adevărul declaraţiilor pare a căpăta un răspuns afirmativ...

Profesorul este supus unei anchete mult mai amănunţite, pe parcursul căreia dovedeşte profunde cunoştinţe despre familia mareşalului Ney şi, de asemenea, despre tactica militară, amănunte care numai un om implicat direct le poate cunoaşte cu atîta lux de detalii. O nouă dovadă vine, deci, în sprijinul celor declarate pînă atunci.

Investigaţiile continuă. După expertiza medicală, după confirmarea doctorului, după recunoaşterea făcută de martor, după ce răspunsurile la întrebările privind familia şi cunoştinţele militare au fost mai mult decît convingătoare, a urmat o nouă cercetare, de această dată grafologică.

Un cunoscut şi reputat expert în grafologie din New York, David Carvalho, a fost solicitat să-şi spună părerea, avînd la dispoziţie atît documente autografe ale nefericitului mareşal Ney cît şi pagini scrise de Peter Ney. Concluzia a fost indubitabilă: scriitura aparţine uneia şi aceleiaşi persoane!

Este, deci, profesorul francez adevăratul mareşal al Franţei, eroul atîtor şi atîtor bătălii?

*

Peter Ney a murit liniştit în Carolina de Sud în 1846. Trecuseră 28 de ani de cînd se declanşase ancheta. Ultimele sale cuvinte au fost:

„Sînt într-adevăr mareşalul Ney!"

Dacă această poveste ar putea fi confirmată fără greşeală, înseamnă că generalul lui Napoleon a decedat în vîrstă de 77 de ani, de moarte bună şi nu executat.

A fost Peter Ney, aşa cum a susţinut pînă în ultima clipă, adevăratul duce de Elchingen, prinţ de Moscova, mareşal şi pair al Franţei, acoperit de glorie în războaiele Revoluţiei şi în cele napoleoniene? Sau a fost un farseur?

Înşelătorie sau adevăr? Cine poate răspunde?

SCRISORI AUTOGRAFE

Nu este, cred, zi de la Dumnezeu să nu auzim despre fel de fel de înşelătorii. Mai mult sau mai puţin ingenioase. Unele dintre aceste istorii au ţinut săptămîni de-a rîndul pagina de gardă a ziarelor de pretutindeni. Şi nu puţine sînt cele care, apoi, datorită anvergurii afacerii, au intrat în cazuistica internaţională, devenind, astfel, şi obiect de studiu la academiile de poliţie sau la facultăţile de drept. Altele, mai mărunte, s-au pierdut în anonimatul cotidian, rămînînd doar în amintirea păgubaşilor.

În ambele situaţii există un escroc — uneori de o ingeniozitate uluitoare, demnă de o cauză mai bună — şi un gogoman, atitudinea şi urmările „păcălelii“ fiind determinate, nu spunem o noutate, în majoritatea cazurilor, de dorinţa unui cîştig cît mai rapid şi cît mai substanţial, sub forma unor conturi respectabile. De o parte şi de alta. Altele au ca punct de plecare obţinerea unei „glorii“, în acest caz aducîndu-se în prim plan descoperiri presupus epocale, gata să revoluţioneze un anumit domeniu, dar care se dovedesc, mai devreme sau mai tîrziu, doar mari cacialmale. Dar mai sînt unele care nu intră în asemenea tipare. Mobilul nu este obţinerea unui profit personal — ne referim, desigur, la o anume „jumătate“ — ci credinţa că face un lucru folositor, nepornind de la premizele că ar putea fi înşelat atîta timp cît nu vrea să înşele, buna-credinţă fiind una din calităţile individului respectiv.

Aşadar, între cei doi „poli“ — păcălitul şi păcălitorul — există, cum lesne se deduce, o asemenea diversitate de... opere, încît a le cunoaşte, măcar pe unele dintre ele, reprezintă nu numai o întreprindere pasionantă şi adesea amuzantă, ci şi instructivă. Evident, pornind de la ideea că nouă nu ni se poate întîmpla niciodată aşa ca lui...

... Matematicianul francez Michel Chasles s-a născut la Epernon, în 1793. Avea să trăiască pînă în 1880, lucrările sale marcînd întoarcerea la geometria pură. La vremea sa era considerat unul dintre cei mai mari savanţi ai lumii, chiar dacă azi este un nume pe care nu mulţi dintre istoriografii acestei discipline şi-l mai amintesc.

Istoria noastră începe în ziua de 15 iulie 1865, atunci cînd savantul Michel Chasles rosteşte în faţa Adunării Generale a Academiei de Ştiinţe a Franţei, al cărei membru marcant era, un patetic şi fulminant discurs, vocea sa trădînd pe omul emoţionat la maximum, pe cel care a făcut o mare descoperire, dar avînd şi o doză de nervozitate în glas:

— Domnilor, am aici proba de netăgăduit potrivit căreia Isaac Newton este un uzurpator. Pot să dovedesc că pe nedrept i se atribuie descoperirea legii gravitaţiei universale! Meritul pentru aceasta revine ilustrului şi regretatului nostru compatriot, Blaise Pascal!...

Stupefacţie printre venerabilii academicieni, cărora Michel Chasles le aduce la cunoştinţă că deţine scrisori autografe ale lui Pascal — autor cunoscut al legilor presiunii atmosferice şi echilibrului lichidelor, al teoriei cycloidelor, dar şi cu o largă contribuţie pe plan literar şi moral în epocă şi nu numai — adresate savantului irlandez Robert Boyle, fizician şi chimist, descoperitorul rolului oxigenului în combustie. Conţinutul lor, conform datelor furnizate unei asistenţe înmărmurite, este incendiar. Din rîndurile aşternute de Pascal reieşind indubitabil că Newton

l-a furat pe marele matematician francez, atribuindu-şi ideile teoriei şi arborîndu-şi o glorie nemeritată!

Nu s-a scurs multă vreme de la această comunicare, zguduitoare pentru lumea ştiinţifică şi în Anglia, normal, se dezlănţuie un val de furie, Michel Chasles fiind acuzat că discreditează pe oamenii de ştiinţă din Albion, documentele prezentate fiind false, menite să umbrească, din invidie, realizările lor de necontestat. Oare poate fi acuzat Sir Isaac Newton, matematicianul, fizicianul, astronomul şi filozoful de o reputaţie covîrşitoare, că a furat ideile Legii gravitaţiei, pe care, nici nu se discută, a descoperit-o în 1687? Indiscutabil, nu ! Este un afront ce nu poate fi tolerat, iar cel care s-a lansat în aceste calomnii trebuie pus la zid.

Academicianul francez nu se lasă şi, contraatacînd, aduce ca argument o altă scrisoare, tot a lui Pascal, de această dată adresată direct tînărului Newton, la 20 mai 1654. Dincolo de cîteva rînduri cu amabilităţile obişnuite între doi cunoscuţi, conţinutul aduce în prim-plan sfaturile date pentru a întreprinde un necesar studiu atent şi moderat referitor la principiile fundamentale ale atracţiei universale, principii ce-i sînt, astfel, relevate corespondentului său. Un argument, deci, că Newton n-a făcut altceva decît să-şi însuşească cele descoperite şi aflate de la Pascal.

Toate bune şi frumoase. Toate argumentele fundamentate pe această scrisoare sînt de nezdruncinat. Un singur lucru — minor? — i-a scăpat francezului, care nu încetează să conteste cu vehemenţă descoperirea savantului britanic: Newton avea doar 12 ani cînd a primit faimoasa scrisoare, el fiind născut în 1642, în timp ce autorul epistolei împlinise 31 de ani, Pascal văzînd lumina zilei în 1623, la Clermont! Iată un indiciu care ar fi trebuit să-i dea de gîndit lui Chasles. Dar el a rămas surd şi orb în faţa evidenţei. Mai mult, ar mai fi trebuit să bage de seamă că Legea gravitaţiei a fost descoperită la un sfert de secol după dispariţia lui Blaise Pascal, survenită în 1662! Numai că matematicianul patriot nu are timp de calcule şi logică, el dispunînd de „argumentul" de nezdruncinat, în ceea ce-l priveşte, al existenţei scrisorilor autografe. Iar în privinţa autenticităţii lor nimeni nu-i poate schimba părerea...

Totuşi, de unde provin aceste scrisori a căror veridicitate nu o pune la îndoială?

Ele i-au fost furnizate de către un anume Denis Vrain Lucas, care se pretindea mandatarul proprietarului unei colecţii unice. Istoria provenienţei acestei fabuloase comori a îmbrăcat-o într-o aură de mister şi aventură, convingîndu-l pe septuagenarul academician că se află în faţa unor materiale extrem de importante, a căror unicitate copleşeşte.

Conform poveştii construite de Lucas, ele au fost adunate de o familie nobilă care a făcut acest lucru deoarece a înţeles rostul şi valoarea lor pentru viitorimea franceză. Din păcate, nu toate sînt în bună stare, şi aceasta deoarece au fost salvate incredibil de la dispariţie. Membrii familiei au fost nevoiţi, în timpul Revoluţiei, să fugă din Franţa şi să se refugieze în America. Din nefericire, nava pe care se aflau a fost lovită de o puternică furtună, aflîndu-se la un pas de scufundare. Soarta a fost, însă, bună în cele din urmă, pasagerii alegîndu-se doar cu spaima, dar şi cu deteriorarea bagajelor, în care s-au aflat şi pachetele cu scrisori, din care doar o parte au putut fi salvate, dar şi acestea au avut de suferit de pe urma apei sărate.

Mobilul vînzării?

Cel care deţine în prezent rămăşiţele colecţiei se află la mare strîmtoare financiară, fiind obligat, din cînd în cînd, să înstrăineze cîte o piesă pentru că are nevoie de bani pentru diverse cheltuieli.

Şi, uite aşa, povestea a fost crezută, iar o parte din urmările ei deja cunoscute...

Evident, în cele din urmă, n-a fost prea greu de demon-

strat că Denis Vrain Lucas este un escroc. Pînă la întîlnirea cu apreciatul matematician n-a fost decît un mic falsificator, cu afaceri mărunte, pe seama unor indivizi gata să creadă în poveşti frumoase şi să se lase traşi pe sfoară. Întîlnirea cu naivul şi credulul savant i-a dat ideea genială a unei afaceri deosebite, cu care a intrat în istoria universală a dosarelor penale...

În trei ani, el a reuşit să vîndă victimei sale, deosebit de încîntată de achiziţiile ce le făcea, un total — reţineţi şi vă minunaţi! — nici mai mult nici mai puţin de 27 345 de scrisori ... extraordinare. Dacă nu mai este nevoie să spunem că toate erau fabricate de prolificul şi inventivul falsificator, este, în schimb, obligatoriu să adăugăm că bătrînul savant a plătit, pentru ca aceste piese rare să rămînă în Franţa, exorbitanta sumă de 1 400 000 franci aur!

Evident, nu poţi să nu te întrebi cum de un om de ştiinţă, cultivat şi inteligent, s-a lăsat atît de orbit pînă la a plăti o veritabilă comoară pentru nişte falsuri ce puteau fi depistate fără prea mare efort? Desigur, dacă ar fi existat puţină luciditate şi ar fi lipsit patima oarbă, alta ar fi fost situaţia, dar...

Acum, după atîta amar de timp de la trecerea în „dosare“ a acestei afaceri, simpla înşiruire a „inventarului“ stîrneşte hazul. Să vedem:

— o epistolă a lui Attila către generalul Francilor;
— o scrisoare a lui Pitagora adresată lui Eschil şi una a lui Arhimede către „prietenul meu Hieron“;
— 135 de scrisori ale lui Carol cel Mare;
— 25 de epistole ale lui Lazăr către apostolul Pavel;
— una a lui Pilat din Pont adresată împăratului Tiberiu;
— o scrisoare a lui Socrate către Euclid;
— două scrisori ale Corneliei, „văduva lui Pompei“, adresate lui Iulius Cezar;
— 194 de bilete ale Ioanei d'Arc;

— 35 de scrisori ale lui Cristofor Columb către marele scriitor Rabelais;
— toată corespondenţa lui Mahomed, Fedru, Ovidiu, Tacit, Platon, Dante, Shakespeare;
— două scrisori ale lui Isus Christos!!...

Şi, evident, multe, multe altele, pînă la ... 27 345!

Şi mai trebuie reţinut un lucru — pentru că este de reţinut — toţi autorii şi-au redactat scrisorile în limba... franceză!! De la Christos la Mahomed, de la Carol cel Mare la Dante şi Shakespeare! Evident, nici acest lucru nu l-a frapat pe academician, nimic nu i-a dat de gîndit pentru a pune la îndoială autenticitatea respectivelor documente.

Cum a reuşit Denis Vrain Lucas să-şi prindă victima în plasă? Nimic mai simplu, în ceea ce-l priveşte pe Michel Chasles, decît flatîndu-i sentimentul naţional, cu atît mai mult cu cît fiecare dintre semnatari nu uita ca, la sfîrşitul fiecărei scrisori, să adauge şi cîteva rînduri cu elogii fierbinţi la adresa Franţei, preamărindu-i calităţile şi virtuţile. Găsind, astfel, un mediu propice, lui Lucas nu i-a fost prea greu să-şi păcălească clientul. În timp ce reputatul academician n-a ezitat să facă pasul spre grotesc. Şi nu se poate spune că a fost de vină numai vîrsta...

Firesc, atunci cînd s-a descoperit întreaga istorie, poliţiei nu i-a fost prea greu să-l găsească pe Attila-Pitagora-Lazăr-Pilat-Columb-Ovidiu-Dante-Isus..., adică pe falsificatorul Lucas şi, odată dat în vileag, să-l aducă în faţa tribunalului pentru a fi judecat sub acuzaţia de fals şi uz de fals. Avocatul a încercat, ca toţi apărătorii, să demonstreze nevinovăţia clientului său, invocînd ca principal argument tocmai patriotismul acestuia. Doar totul a fost scris în franceză şi fiecare scrisoare glorifica Franţa şi pe oamenii săi! Cu toate acestea, tribunalul l-a găsit vinovat, condamnîndu-l la doi ani de închisoare.

Întreaga poveste, cu a sa mare doză de insolit, pentru că prea a fost nemăsurată credulitatea păcălitului, are şi un sfîrşit pe măsură: toate aceste falsuri sînt în prezent catalogate ca „documente" şi sînt foarte bine păstrate în Biblioteca Naţională din Paris, alături de adevăratele scrisori şi manuscrise ale celebrilor oameni de ştiinţă şi cultură ai Franţei.

Aşadar, nici că se putea găsi un „final" mai potrivit acestei afaceri şi o „răsplată" mai frumoasă pentru falsificatorul Denis Vrain Lucas.

Uneori căile Domnului sînt atît de întortocheate...

SUMAR

Redactor: VALENTIN BORDA

Tehnoredactor: CORINA STEMATE

Bun de tipar: 14.08.1993
Coli de tipar: 8,75

Tiparul executat sub comanda 1114 la S.C. Tipocart-Brașovia S.A.
Str. Zizinului, nr. 110, Brașov
ROMÂNIA